

انجمن مدیران صنایع

کارآفرین

ایران
در پیچیده‌ترین
پیچ تاریخ معاصر

مهندس محسن خلیلی
رئیس هیأت‌مدیره انجمن مدیران صنایع

نشریه

شماره ۱۵۱ - مرداد و شهریور ۱۴۰۱ - ۷۲ صفحه

این روزهای ایران

گاز مظلوم ایران

راه نفس‌گیری اقتصاد ایران

زخم‌کاری انحصار

برنامه هفتم و حرف حساب خوانساری

دیدار
دوباره
ایران

Multi

MULTICAFÉ **MultiMate** MULTICOCO

صنایع قهوه پارت سازان **اولین و تنها تولیدکننده قهوه فوری در ایران**
Part Sazan Coffee company is the one and only instant coffee producer in Iran

www.multi.ir [multicafe.info](https://www.instagram.com/multicafe.info) [multicoco.ir](https://www.instagram.com/multicoco.ir)

Tak
MAKARON
تک
ماکارون

Tak
MAKARON
تک
ماکارون

**Penne
Grand
Rigate**

پنه گرانده
ریگاته

350g

غنی شده با ویتامین های B1 . B2 . B3

www.takmakaron.com

☎ 1648

SAVEH
شرکت خودروسازان
ساوه

جایگزین نمودن لوله های تولیدی HFW/ERW با لوله های

بدون درز (Seamless)

امکان تولید لوله با کلیه گریدها تا X80 با فشار هیدروتست

۵۰۰ بار

پیشتاز در حوزه های دانش بنیان، نانو دارو ها، هوش مصنوعی

اینترنت اشیا، حوزه های علم و فناوری و بیوتکنولوژی

Head Office: No .146 , Keshavarz Blvd, Tehran, Iran

Tel : (+98 21) 88971244 Fax : (+98 21) 88971245

 safa_industrial_group

- بزرگترین تولیدکننده لوله های فلزی نفت، گاز، پالایش و پتروشیمی و آب در جهان
- تولیدکننده سازه های فلزی دریایی، ساختمانی، صنعتی، سوله
- جرثقیل های صنعتی، دکل های نفتی و تجهیزات پالایشگاهی
- تولیدکننده انواع کامپاندهای پلی اتیلن و پلی پرو پیلن، مستریچ
- چسب پلی اتیلن و...
- تولیدکننده انواع سیم و کابل فشار متوسط، قوی و کابل های خاص و...
- تولیدکننده نوشت افزار و انواع خودکار با برند کیان

دفتر مرکزی: تهران، بلوار کشاورز، شماره ۱۴۶ کدپستی: ۱۴۱۶۶

تلفن: ۰۲۱ - ۸۸۹۷۱۲۴۴۴ فکس: ۰۲۱ - ۸۸۹۷۱۲۴۴۵

یک نام و هزار لبخند

شرکت صنایع غذایی سحر

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ | تهران: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ | تهران: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸

WWW.SAHARFOOD.COM

@saharfood co

گروه خودروسازی سایپا

نسل جدید
کامیون کشنده
آرتا

KX 520

موتور پر قدرت
Cummins
۵۲۰
اسب بخار

گروه صنعتی سپاهان

SEPAHAN INDUSTRIAL GROUP CO.(PJS)

(سهامی عام)

تولید کننده انواع لوله های فولادی

- لوله گاز خانگی توکار (ISIRI3574)
- لوله گاز خانگی روکار (ISIRI3360)
- لوله گاز شبکه API , IGS
- لوله های صنعتی و ساختمانی
- لوله های تست و آبرسانی (ISIRI6771)

آدرس: تهران، خیابان بخارست، پلاک یک،
ساختمان سپاهان تلفن: ۸۸۷۳۹۰۱۰ - ۰۲۱

SEPAHAN
SEPAHAN
SEPAHAN
SEPAHAN

www.sepahan.com

بیمه تعاون

یک به توان چهار رسید

کسب سطح یک توانگری مالی برای چهارمین سال متوالی

مرکز ارتباط | ۱۶۰۲
بیمه تعاون | بدون پیش شماره

خودتان بانکداری کنید

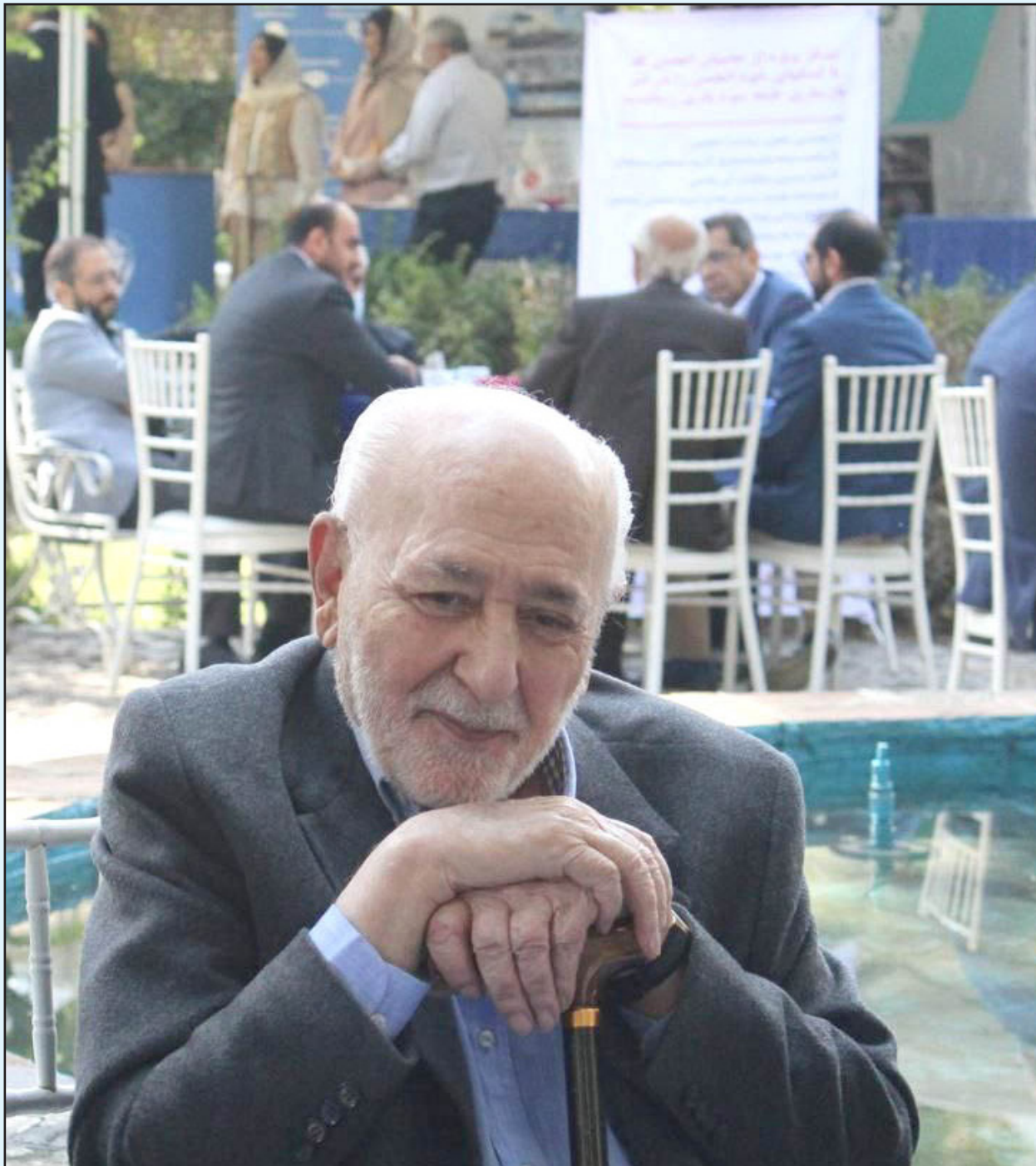
بانک خاورمیانه
Middle East Bank

www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir

ما در بانک خاورمیانه معتقدیم هیچ چیز، حتی مسائل مالی و بانکی نباید کسب و کار شما را از توسعه باز دارد. ما به عنوان پربازدهترین بانک ایران باور داریم با فراتر رفتن از دو عنصر "مکان" و "زمان" می توان وسیع ماند و با همین رویکرد "بانکداری باز" را برای کسب و کارها طراحی کرده ایم.

با استفاده از بانکداری باز، دیگر به شکل سنتی نیاز به مراجعه حضوری به بانکها نیست و امکان استفاده از خدمات بانکی به صورت مستقیم از طریق ERP (سامانه مالی و حسابداری) به سیستم داخلی بانک میسر است.

بار دیگر دیدار یاران

دبیرخانه انجمن در این وضعیت دشواری که تشکلهای اقتصادی خصوصی با آن دست به گریبان هستند برگزاری مجامع قانونی این نهاد را هرگز در بوته فراموش نگذاشته است و با برگزاری مجامع اجازه فعالیت قانونی را از نهادهای می‌گیرد. در این مجمع که با حضور شماری از اعضای انجمن و نیز اعضای هیأت‌مدیره انجمن و نیز مهندس مسعود عرفانی مدیر محترم تشکلهای اتاق ایران حضور داشتند.

انجمن مدیران صنایع ایران، دیرپاترین تشکل صنعتگران ایرانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی است که با حفظ مدیران مؤسس آن همچنان پویا و زنده به حرکت خود برای نشان دادن و معرفی تنگناها و توانایی‌های اقتصاد صنعتی ادامه می‌دهد.

شیماستوده
عضو هیات تحریریه

شد که میزان حق عضویت سالانه انجمن ۱۰ میلیون تومان باشد که با رأی‌گیری به تصویب رسید. ورودیه اعضای جدید نیز ۱۰ میلیون تومان تعیین شد. روزنامه اطلاعات نیز با رأی اعضا به عنوان روزنامه کثیرالانتشار انجمن تعیین شد. در این نشست برای انتخاب بازرس دوره جدید فعالیت انجمن رأی‌گیری شد که بازهم آقای دکتر اثنی‌عشری به عنوان بازرس اصلی تعیین شد. آقای مصطفوی نیز بازرس علی‌البدل انتخاب شد.

لوح تقدیر

به گزارش خبرنگار ما، در این نشست به ۵ نفر از اعضای انجمن که با لحاظ مسئولیت اجتماعی و نیز کمک به برگزاری نشست سهم بالایی داشتند لوح تقدیر داده شد که اسامی آنها به شرح زیر است:

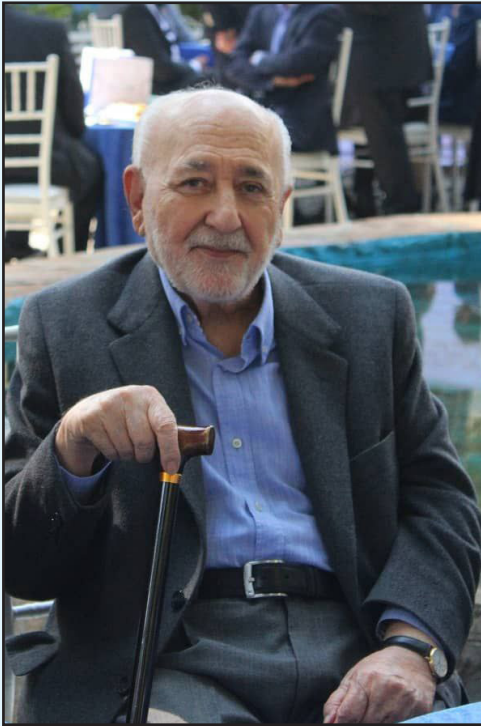
- دکتر یونس مظلومی، مدیرعامل بیمه تعاون
- مهندس فاتح برایی، مدیرعامل شرکت بوتان
- مهندس هانی زاهدی، مدیرعامل شرکت بوتان ران
- مهندس شاهین علی محمدی، مدیرعامل شرکت الکتریکی ایران ناسیونال
- مهندس کاظمی، مدیرعامل شرکت تجهیزات توربو کمپرسور نفت

به گزارش خبرنگار ما، در شروع این نشست، مهندس محسن خلیلی رئیس هیأت‌مدیره انجمن مدیران صنایع درباره وضعیت انجمن و تاریخ این نهاد نکاتی را بیان کردند. آقای احمد پورفلاح را به عنوان رئیس جلسه تعیین شد. آقایان مهندس ضیاء متحدان و نیز دکتر علیمردان شیبانی به عنوان ناظر و دکتر محمدرضا ستوده نیز به عنوان منشی جلسه انتخاب شدند. پس از پایان سخنان ارائه شده مهندس خلیلی که از سوی حسین حقگو خوانده شد مجمع وارد دستور کار شد.

آقای ستوده دبیرکل محترم انجمن در شروع دستور کار مجمع گزارشی از فعالیت‌های انجمن در سال ۱۴۰۰ را برای حاضران تشریح کرده و سپس برنامه‌های سال ۱۴۰۱ را به اطلاع اعضای انجمن رساندند. پس از او مهندس حسین سلیمی خزانه‌دار انجمن مدیران صنایع و عضو هیأت‌مدیره وضعیتی مالی انجمن را برای حاضران ارائه کرد. دکتر اثنی‌عشری بازرس انجمن نیز گزارش خود از بررسی فعالیت‌های اتاق را ارائه کرد. پس از آن شماری از اعضای انجمن دیدگاه‌های خود را بیان کرده و کار رأی‌گیری انجام شد. در این مجمع صورت‌های مالی ۱۴۰۰ و گزارش بازرس انجمن و نیز برنامه‌های امسال از سوی حاضرین تأیید شد. در این مجمع تصمیم گرفته

شهری، تحلیلی، آموزشی، پژوهشی و اطلاعاتی

شماره ۱۵۱ - مرداد و شهریور ۱۴۰۱

صاحب امتیاز: انجمن مدیران صنایع

مدیرمسئول: دکتر رمضانعلی زوبانی

سر دبیر: محمدصادق جنان صفت

اعضای تحریریه: شما ستوده - احسان جنان صفت

فریدون اسعدی

مدیر اجرایی و صفحه آرایی:

علی صائی

ویراستار:

فاطمه ابراهیمیان

حروفچین:

حمیدرضا خدابخش

نشانی: تهران، خیابان استکمنه‌ری، رومه روی خیابان میرعماد

پلاک ۲۶۴، طبقه سوه و چهارم

تلفن: ۸۸۸۳۹۶۴۱

نقل متدرجات این نشریه با ذکر ماحذ آزاد است

نظر نویسندگان و شرکت کنندگان در میزگردها و مصاحبه‌ها

لزوماً نظر این نشریه نیست

مسئولیت مطالب بر عهده نویسنده آن است

نشریه در انتخاب و ویرایش متن آزاد است

مقالات و نظرات به دفتر تحریریه ارسال شود

مقالات رسیده پس داده نخواهد شد

متن اصلی مقالات ترجمه شده به پیوست ارسال شود

مقالات روی یکطرف برگ A4 نوشته و فاصله بین سطرها رعایت شود

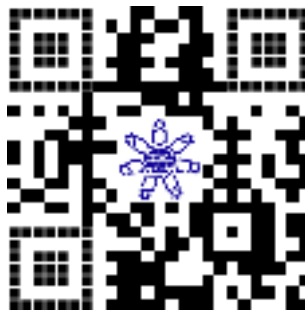
برای مرور فهرست مقالات

به آدرس www.amsiran.com مراجعه کنید

آدرس چاپخانه:

مجتمع چاپ دیجیتال ایران کهن

۸۸۳۴۴۳۸۷

ایران وهمسایه‌ها << صفحه ۱۵

تکاپوی جهانی و روزهای ایران

مدیران دولت سیزدهم که خود را دولت مردمی و نیز دولت انقلابی نامیده‌اند هر گاه پای مقایسه به میان می‌آید بر اساس اجبار و برای اینکه نشان دهند دولت‌های حسن روحانی ناکارآمد بوده است انبوهی از گره‌های اقتصاد ایران را نشان داده و می‌گویند این گره‌ها را دولت

پیشین بر دست و پای اقتصاد ایران زده و دولت سیزدهم در حال باز کردن گره‌هاست. دقت در آنچه بر قلم و زبان این گروه از مدیران جاری می‌شود نشانه‌های ناراحت‌کننده از رخوت افتاده برجان و تن اقتصاد بیمار ایران است...

انتخاب سردبیر << صفحه ۳۷

زخم کاری انحصار بر تن ایران

پیوندشکنی، جفاکاری، هراس‌افکنی و هراسان بودن و بزدلی و فریب‌کاری از ویژگی‌های ناپسندی هستند که هیچ آدمی دوست ندارد در میان دیگران به آن ویژگی‌ها مشهور باشد. در برابر آن خصلت‌های ناپسند اما خصلت‌هایی مثل شجاعت، عدالت‌خواهی، آزادی‌خواهی و داشتن انصاف از مقوله‌های گرانسنگی هستند که هر آدمی دوست دارد

به آنها مجهز باشد. جامعه‌های انسانی نیز آرزومند جاری شدن مقوله‌های دسته دوم هستند تا انسان بالنده و در آسایش باشد؛ مقوله فراموش شده در میان مقوله‌های ارجمند یکی هم مقوله شریف رقابت است...

ارز و یارانه << صفحه ۵۱

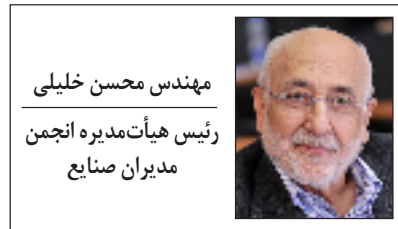
ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی خانوارهای که به دهک‌های پایین یا بالا انتقال یافته‌اند

از شرایط مورد لزوم توسعه، تناسب رفتار و خلق و خوی جمعی، متناسب با نیازهای توسعه یافتگی است. آمار، کنش و واکنش محاوره‌ای در جامعه و شایعه‌سازی را مانع می‌شود و فرهنگ مستند گویی در جامعه را ایجاد می‌کند. از نقش‌های دیگر شاخص‌های آماری، ایجاد فهم مشترک از موضوعات در

جامعه است. به عنوان مثال هر چقدر بگویم رونق اقتصادی، استنباط‌های متعددی ممکن است ایجاد شود، اما هنگامی که می‌گویم ارزش افزوده، رشد اقتصادی و درآمد سرانه چنین عددی است...

ایران در پیچیده‌ترین پیچ تاریخ معاصر

مهندس محسن خلیلی
رئیس هیأت‌مدیره انجمن
مدیران صنایع

ساعت ۲۴- محسن خلیلی رئیس هیأت‌مدیره انجمن مدیران صنایع و از صنعتگران قدیمی ایران در نشست اعضای این انجمن تاکید کرد: «به گمان این ارادتمند در این سن ۹۳ سالگی، میهن عزیزمان در یکی از پیچیده‌ترین و حساس‌ترین دوران تاریخی خود به سر می‌برد. دورانی که نیازمند ایثار و فداکاری تک تک افراد و آحاد اجتماعی و از آن مهم‌تر فعالیت‌های منسجم و دقیق مدنی و صنفی است تا امکان‌گذار از این وضعیت دشوار ممکن شود.»

وی ادامه داد: دوره‌ای که نه فقط در داخل با انواع مسائلا و مشکلات حاد اقتصادی و اجتماعی و ناملازمات سیاسی مواجهیم، بلکه همچنین در خارج نیز با دشمنی‌های بسیار مخاطره‌انگیز روبه‌رو هستیم که بقا و دوام این سرزمین را با تهدیدات جدی مواجه نموده است. دوران سخت و دشواری که تنها از طریق تجمیع اراده ملی و کاهش شکاف دولت-ملت فائق آمدن بر آنها امکان‌پذیر می‌شود؛ که امید است چنین شود.

بخشی از سخنان وی در این نشست را می‌خوانید: نهادهای مدنی و تشکل‌های صنفی و صنعتی اساس توسعه‌اند و هیچ کشوری بدون وجود چنین نهادهایی، در مدار توسعه قرار نمی‌گیرد. چرا که هیچ کشوری بدون جلب مشارکت و همکاری تک - تک شهروندان و صرفاً با اتکا به گروه‌ها و طبقات خاص و محدود و ساختاری اداری و دیوانی نمی‌تواند بار حل مسائل و مشکلات و چالش‌های یک کشور قرن بیست و یکمی را بر دوش کشد و رفا و آسایش و خوشبختی و

بهروری آن جامعه را به ارمغان آورد. ایجاد نهادهای مدنی و تشکل‌های صنفی و صنعتی به عنوان ضرورت‌های تداوم حیات یک ملت و کشور، اما دو سویه دارد؛ سویه اول، نهاد دولت در معنای نظام حکمرانی است که زمینه و بستر و امکان تأسیس و نشو و نما این نهادها را فراهم و فضای مساعد را با تدوین قوانین و مقررات و انتصاب مجریان شایسته، ایجاد می‌کند. سویه دیگر معادله، «جامعه» است که اولاً در مقام مطالبه‌گر، باید ایجاد این نهادها را از دولت‌ها بخواهد و در ثانی در تأسیس و فعالیت این نهادها همکاری و مشارکت مؤثر کند و از خود سلب مسئولیت نکند و در برخورد با مسائل و مشکلات و نامهربانی‌ها، ناامید و سرخورده نشود. به هر حال مردمی که نخواهند از بخشی از امکانات و داشته‌های مالی و فکری و روحی و روانی خود در جهت یک حرکت منسجم ملی برای خیر عمومی هزینه کنند و همواره چشم به دست و فکر دولت‌ها و حکومت‌ها داشته باشند، بهره و نصیبی از توسعه و پیشرفت نخواهند برد. «انجمن مدیران صنایع» با سابقه درخشان در طی چند دهه سعی کرده است در این مسیر و مجموع کردن اراده‌ها و خواست‌ها و امکانات و توانمندی‌های اعضای خود در جهت نیل به توسعه‌ای پایدار، مؤثر و مفید باشد. اما به قطع و یقین این نهاد عزیز و ارزشمند نیز مانند هر پدیده دست ساخت بشری نیازمند بازبینی عملکرد و فعالیت‌های خود از طریق دریافت نظرها، انتقادهای و راهنمایی‌های اعضا و علاقه‌مندان و کارشناسان گرامی است. لذا از همه عزیزان حاضر در مجمع و نیز سایر اعضا استدعا می‌نمایم ما را از دیدگاه‌ها و نظرات خود محروم نسازند و انجمن خود را در جهت ارتقا برنامه‌ها و فعالیت‌هایش یاری دهند.

بی‌شک انجمن مدیران صنایع نیازمند سعی و تلاش هر چه بیشتر اعضای

محترم هیأت‌مدیره و دبیرکل محترم و کارکنان گرامی خود است که ضمن تقدیر فراوان از زحمات و تلاش‌های همه این عزیزان، استدعا دارم تا هر چه بیشتر و بهتر در خدمت خواست‌ها و مطالبات اعضای گرامی باشند و گوش و دل و فکرشان را برای شنیدن دیدگاه‌ها، راهنمایی‌ها و مطالبات اعضای محترم باز نگاه دارند و بدانند، انجمن مدیران صنایع چیزی نیست جز مجموعه اعضای آن!

در خاتمه شایان ذکر است که اخیراً نهادهای پژوهشی و تحقیقاتی را با قبول افتخار همکاری تعدادی از نخبگان اقتصادی و صنعتی میهن‌مان، سرورانی همچون: دکتر مشایخی، دکتر نیلی، دکتر بهکیش و فعالان تشکلی برجسته‌ای همچون: مهندس پورفلاح، مهندس نصرالله فلاح، مهندس سلیمی، مهندس جابر انصاری و عزیزانی دیگر به نام «بنیاد توسعه صنعتی محسن خلیلی» تأسیس نموده‌ام که مقرر است در جهت پشتیبانی و حمایت از مطالعات و پژوهش‌های کاربردی اقتصادی و صنعتی و تشکل‌های فعال در این زمینه برای تحقق توسعه صنعتی میهن‌مان فعالیت نماید.

نهادهای الهام گرفته از بنیادهای حمایتگر و تشویق‌گر در کشورهای پیشرفته که جای آن در کشورمان خالی بود و به گمانم برای اولین بار است که چنین نهادی در حوزه «صنعت» توسط بخش خصوصی تأسیس می‌شود.

این نهاد پژوهشی و تحقیقاتی که با تأمین مالی این خدمتگذار و بدون عضوگیری تأسیس شده است قرار است در خدمت محققان و پژوهشگران و مشوق فعالیت‌های مطالعات کاربردی باشد و به اقتصاد ملی خدمت نماید. نهادهای که می‌تواند به انجمن مدیران صنایع نیز خدمت کند و یار و یاور آن باشد. نهادهای که امیدوارم بعد از حیات من نیز دوام و بقا داشته باشد.

صنعت ایران در دام اقتصاد سیاسی

محمدصادق جنان صفت

سردبیر

ناکامی صنعت ایران را می‌توان به دیگر فعالیت‌های صنایع کارخانه‌ای تسری داد. می‌توان ادامه داد رشد و توسعه صنعت نساجی، صنعت لوازم خانگی و... ایران حتی در اندازه کشورهای نوظهور صنعتی مثل کره جنوبی و ترکیه نیست. درآمد صدها میلیارد دلاری کره جنوبی و چین که در همین نیم سده تازه سپری شده به صف کشورهای نوظهور صنعتی پیوسته‌اند نشان از بیراهه روی صنعت ایران ندارد؟

ایستایی تکنولوژیک

کارشناسان و فعالان صنعت و اقتصاد و نیز دانشمندان علوم اجتماعی به درستی باور دارند نیروی انسانی هوشمند، دارای مهارت و انگیزه پیشرفت دارای و تخصص‌های تراز نوین و مدیران اداره‌کننده بنگاه‌های بزرگ صنعتی از ارکان توسعه بنگاه‌ها و در نتیجه از پایه‌های توسعه صنعتی بوده و هستند. تجربه نیم سده تازه سپری شده نشان می‌دهد برآیند فعالیت این گروه‌های ورزیده که موتور پیش‌برنده توسعه به حساب می‌آیند در عنصری با اهمیت به نام تکنولوژی متبلور می‌شود. هر پیشرفت بدون ایستایی در هر بخش از فعالیت‌های صنعتی همانند یک زنجیره در پویش تاریخ جلو می‌رود و در یک نقطه عطف، در تولید صنعتی جهان و نیز کشورها انقلاب ایجاد می‌کند. با نگاه دقیق به آنچه در بالا نوشته شد و نیز تاریخ صنعت جهان است که گفته و نوشته و داوری می‌شود که دنیا در حال سپری کردن انقلاب چهارم صنعتی است. انقلاب چهارم صنعتی ماهیت و شکل تولید صنعتی را از این چیزی که هستیم جدا کرده و انسان را با تولید صنعتی تازه‌ای آشنا می‌کند. به‌طور مثال می‌توان به انقلاب اینترنت اشاره کرد که در یک دوره بیست ساله چهره صنعت را از هر نظر دگرگون کرده است. بنگاه‌های بزرگ صنعتی در دنیای پر از

است و می‌تواند ادعا کند در ردیف کشورهای صنعتی یا نوظهور صنعتی قرار دارد و بندهای پیدا و پنهان در جا زدن را در صنعت پاره کرده این است که شهروندان جهانی با چشم‌هایی باز و گوش‌هایی تیز خبرهای مربوط به یک کالای صنعتی آن کشور را دنبال کنند و برای خرید آن ثانیه‌شماری کنند. این یک سنت شده است که کشورهای نوظهور صنعتی نیز از آن برای نشان دادن توانایی‌های خود بهره‌برداری می‌کنند این روزها و هفته‌ها میلیون‌ها شهروند جهانی با ماهیت اجتماعی گوناگون و به ویژه طبقه بزرگ متوسط در کشورهایی از اروپا تا آفریقا و آمریکا چشم به راه هستند شرکت سامسونگ کره جنوبی، شرکت شیائومی چینی و اپل آمریکایی در کدامین روز سال گوشی جدید تلفن همراه خود را به بازار عرضه می‌کند تا برای خرید آن زودتر دست به کار شوند. از سوی دیگر نیز می‌دانیم که در دنیای امروز گوشی تلفن همراه تبلور عینی بالاترین تکنولوژی در صنعت به حساب می‌آید. آیا ایران حتی در مسیر تولید گوشی تلفن همراه قرار دارد و آیا در دنیای امروز کسی منتظر گوشی تولید ایرانی هست؟ بسیار می‌خوانیم و می‌شنویم که در شروع هر سال میلادی شرکت‌های کوه‌پیکر اتومبیل‌سازی جهان با تبلیغات شگفت‌انگیز اعلام می‌کنند می‌خواهند مدل‌های روزآمد شده خود را به بازار اتومبیل جهان معرفی کنند. می‌دانیم دنیای اتومبیل‌سازی در دنیا نیز نمونه‌ای از تبلور توسعه صنعتی است و صادرات این کالا از سوی کشورهای گوناگون با استفاده از تکنولوژی و قدرت رقابت و قیمت مصداق پیشرفت به حساب می‌آیند. واقعیت کلان این است که توسعه صادرات صنعتی به مثابه تبلور توسعه صنعتی در ایران، بسیار عقب مانده و از کاروان پیشرفت جهانی دور شده است. دو نمونه یادشده از

بدون چون و چرا باید با کمال تأسف قبول کرد صنعت کارخانه‌ای ایران که در خاورمیانه و در بین کشورهای آسیایی سابقه بیشتری دارد و هزاران میلیارد تومان در این ۷۰ سال تازه سپری شده برای آن سرمایه‌گذاری شده است از کاروان پیشرفت جهانی صنعت دور مانده است. در حالی که کاروان توسعه صنعتی در جهان و به ویژه در میان کشورهای نوظهور صنعتی با کیفیت و کمیت و شتاب شگفت‌انگیز به راه خود ادامه می‌دهد، فعالیت‌های صنعتی در ایران به دلایل گوناگون در دره رکود و سکون و تاریکی افتاده است و جز تک ستاره‌هایی که آنها نیز به شدت در معرض تضعیف قرار دارند چیزی در سپهر صنعت دیده نمی‌شود. آیا آنچه در بالا و با تأسف نوشته شد تنها برای این است که چیزی نوشته شود و مابه‌ازایی در جامعه ندارد؟ آیا برای نشان دادن و تأیید نظر بالا و مفهوم توسعه‌نیافتگی صنعت ایران در روزگاری که در آن به سر می‌بریم می‌توان مصداق‌های عینی لازم را ارائه کرد؟ باز هم باید با تأسف تصریح کرد مصداق‌های مفهوم ایستایی توسعه صنعتی در ایران پرشمارند و برای آنها نباید زحمت کشید و فقط باید با نگاهی دلسوزانه و بدون ترس به این پدیده نگاه کرد. برخی از آنها را در ادامه می‌آورم:

کسی در جهان منتظر تولید صنعتی ایران نیست

در دنیای امروز نمادهایی برای اینکه نشان داده شود یک کشور در پهنه صنعت سری در میان سرها در آورده

رقابت اکنون و امروز میلیاردها دلار برای تکنولوژی روزآمد سرمایه‌گذاری می‌کنند تا بتوانند یک محصول تازه با افزودنی‌های مفید و قابل پسند مشتریان جهانی به بازار عرضه کنند. متأسفانه ایران پیش و پس از انقلاب اسلامی از این مسیر دور شد. راهبرد توسعه صنعتی بر پایه جایگزینی واردات در دهه‌های پیش از انقلاب راه گلخانه‌ای شدن صنعت ایران را هموار کرد. به این ترتیب بود که بازار داخلی برای تولیدات صنعتی ایران مهیا شد و بخش صنعت لزومی برای رقابت نمی‌دید تا بخواهد از تکنولوژی روزآمد استفاده کند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به مدت یک دهه از ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۷ و پایان سال‌های تثبیت انقلاب و جنگ، صنعت ایران به کما رفت و تقسیم کارخانه‌ها بین سه وزارتخانه صنعتی تاسیس شده و نیز بانک‌ها و نهادهای انقلابی تقسیم شد و هیچ‌کدام از آنها در اندیشه روزآمد کردن تکنولوژی نبودند. حالا نیز سرمایه مورد نیاز برای به دست آوردن تکنولوژی روزآمد به اندازه‌ای شده که از توانایی ایران و بنگاه‌های صنعتی خارج است. با توجه به شتاب روزافزون دنیای صنعت در روزآمد کردن تکنولوژی به نظر می‌رسد ایران دیگر شاید نتواند در صنعت کارخانه‌ای به جایی برسد.

بخش واقعی اقتصاد و بخش مالی

بررسی پژوهش‌های فصلی و چندماهه نهادهای پژوهشی از وضعیت بنگاه‌های فعال صنعتی در ایران که هر از چند گاه از سوی اتاق بازرگانی ایران و پژوهشکده پولی و مالی منتشر می‌شود نشان می‌دهد بنگاه‌های صنعتی بیشترین تنگنای خود را پس از مسائل کلان مثل بی‌ثباتی سیاسی و نیز سیاست‌های شتابزده دولت‌ها، کمبود نقدینگی معرفی می‌کنند. به دلیل کنترل شدید قیمت تولیدات صنعتی از سوی از سوی دولت‌های به بهانه‌ها و مناسبت‌های گوناگون نرخ سود صنعت در مقایسه با نرخ سود فعالیت در بازارهای مالی پایین و با ریسک بالاتر است و به همین

دلیل راه ورود سرمایه مالی به این سو تنگ شده است. از دهه‌ها پیش و به ویژه در دوران وفور ارزی دولت بدون در دسترس با انبوه واردات با نرخ کنترل شده ارز موافقت می‌کرد تا بازار از کالا خالی نباشد و اصولاً دولت نیازی به سرمایه‌گذاری در صنعت کارخانه‌ای مدرن احساس نمی‌کرد. در این وضعیت بود که برخی امتیازها به تولیدکنندگان داده می‌شد و بخش خصوصی زیر فشار دنبال تولید آسان بود. منابع بانکی دولتی و خصوصی دنبال سودهای آنی بودند که در بخش تجارت و خدمات به دست می‌آمد و پیوستگی دنیای مالی با دنیای صنعت برقرار نشد. بازار سرمایه ایران یا همان بورس اوراق بهادار به مدت بیش از یک دهه تعطیل بود و تنها از اوایل دهه ۱۳۷۰ بود که آرام آرام راه افتاد. این بازار نیز کوچک و کم‌عمق بود و با بورس‌های دنیا پیوند نخورد و نیاز مالی توسعه صنعتی از این راه به دست نیامد. از سوی دیگر غرب‌ستیزی و دوری از گول‌های تأمین سرمایه در جهان نیز مزید بر علت شده و منابع مالی و ارزی قابل اعتنا به صنعت نیامد.

اقتصاد سیاسی

چرا توسعه صنعتی ایران عقیم ماند و از کاروان توسعه صنعتی به معنای واقعی آن دور شد؟ واقعیت این است که توسعه صنعتی در یک محیط پر از تنش در سیاست داخلی و چنددستگی در اندیشه و راهبردها و آینده‌نگری‌ها ناممکن است و تنها می‌توان به ماکت توسعه صنعتی رسید. در ایران به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی به پدیده صنعت روی خوش نشان داده نشد. رهبران اقتصادی و صنعتی ایران در دهه نخست پس از انقلاب دارای اندیشه‌های تازه‌ای بودند و هرگز یک پارچگی در اندیشه پدیدار نشد. گروهی از مدیران انقلاب درست یا نادرست باور داشتند توسعه ایران از مسیر توسعه تجارت می‌گذرد. این گروه ذی‌نقوذ که هنوز در ایران نیروی بزرگی به حساب می‌آیند می‌گویند ایران در چهارراه تجارت شرق و غرب واقع شده

است و باید از این مزیت برای توسعه استفاده کند. به این معنی که به جای سرمایه‌گذاری بر روی کارخانه‌های صنعتی که قادر به رقابت با گول‌های راه‌های زمینی و ریلی برای توسعه کالا از خاور به باختر و برعکس را آماده کند. دهه نخست حاکمیت داشتند به توسعه صنعت سنگی مثل مدل هند آن روز یا شوروی آن سال‌ها بیشتر علاقه‌مند بودند و از حضور دولت در تولید صنعتی حمایت کامل قانونی و اجرایی داشتند. گروه سومی نیز بودند که باور داشتند ایران باید در تأمین غذا و نیز در تأمین سلاح‌های دفاعی و تهاجمی نظامی خودکفا باشد و توسعه بر پایه توسعه کشاورزی و روستایی را دنبال می‌کردند. براینکه این درگیری‌های اندیشه‌ای سپری شدن زمان و بلا تکلیفی در اتخاذ راهبرد توسعه صنعتی بود وهست و تا امروز نیز هیچ کدام از اندیشه‌های سه‌گانه نتوانسته‌اند بر دیگری استیلا یابند و صنعت ایران دوراز جاده پیشرف قرار گرفت. علاوه بر چنددستگی در اندیشه توسعه ایران که به‌طور خلاصه در بالا به آن اشاره شد غرب‌ستیزی به مثابه راهبرد ایران اسلامی راه را برای همکاری پیوسته ایران با گول‌های صنعتی جهان بست. آخرین نمونه این غرب‌ستیزی و پیامد آن بر عقیم ماندن توسعه صنعتی ایران را می‌توان در کوچ دسته‌جمعی بنگاه‌های بزرگ صنعتی پس از تحریم ۱۳۹۷ دید. بنگاه‌های بزرگ صنعتی در تولید اتومبیل، در تولید لوازم خانگی، در تولید فولاد، در تولید نساجی و... از ایران رفته‌اند و معلوم نیست کی برگردند.

راه برای همیشه بسته است؟

پرسش امروز کسانی که دلشان به این مرز وبوم می‌سوزد این است که با توجه به مجموعه شرایط داخلی و تحولات شگفت‌انگیز در اقتصاد جهان آیا راه توسعه صنعتی برای ایران بسته شده است؟ برخی باوردارند دست‌کم در

رقابت‌پذیری اجتماعی و توسعه‌یافتگی

داشته باشد. پژوهش‌های تاریخی همگی بر این گواه هستند که انسجام هرچه بیشتر در هویت ملی نقش اساسی در توسعه اقتصادی دارد. ایالات‌متحده، ژاپن و آلمان هر کدام زمانی که به این انسجام دست یافتند موفق شدند تا پیشرفت‌های چشمگیر اقتصادی را به ارمغان آورند. در مقابل کشورهایی چون عراق، لبنان، مصر و بسیاری دیگر علی‌رغم توانمندی‌های بالقوه دچار سردرگمی و عقب‌افتادگی هستند. با از میان بردن تضادها و تناقض‌های درونی یک جامعه مسیر توسعه هموار می‌شود. اگر سرنشینان یک خودرو هر کدام مسیری متفاوت در نظر داشته باشند رسیدن به مقصد با دشواری‌های بسیاری همراه خواهد بود. تحمیل نکردن خواست فردی و گروهی بر خواست عمومی گام نخست برای رسیدن به این هماهنگی است. احترام به نظر اکثریت یعنی استقبال از پیشرفت و رسیدن به مقصد توسعه‌یافتگی.

فرصت‌های مشترک

فرصت‌های مشترک به این معناست که تا چه اندازه تمامی مردم یک کشور استعدادها، امکانات، ابتکارات، مهارت‌ها و هوش و ذوق خود را در راستای موفقیت، سعادت، رفاه و افزایش قدرت آن کشور به کار می‌گیرند. به عبارت ساده‌تر ملتی موفق و حاکمیتی کارآمد است که بتواند خواست فردی و اجتماعی، اهداف آحاد جامعه و منافع ملی را در یک راستا قرار دهد. تلاش‌ها و کوشش‌های هر فرد در جامعه باید در جهت دستیابی به اهداف کلان آن ملت باشد. آن هنگام که شاهد باشیم مردم هر کشور در حال تلاش شبانه‌روزی برای پیشرفت و توسعه هستند یعنی آن جامعه راه خود را پیدا کرده و هیچ نیروی داخلی و خارجی نمی‌تواند آن ملت را از مسیر توسعه باز دارد. تعریف منافع ملی بدون تبیین منافع اقتصادی آن معنا ندارد، لذا یکی از وظایف اصلی حاکمیت و نخبگان جامعه تبیین منافع جامعه در راستای رسیدن به اهداف توسعه‌ای آن کشور است. سهمیم بودن در ثمرات توسعه‌یافتگی انگیزه لازم را برای رسیدن به این هدف هموار می‌کند.

نادر پیروز - رقابت جهانی برای توسعه وارد عرصه جدیدی شده است. ظهور فناوری‌های نوین، بحران‌های جهانی اقتصادی، زیست محیطی و انرژی، افزایش شکاف طبقاتی و تقابل میان کانون‌های قدرت در شرق و غرب همگی گواهی بر این مدعا است. برای ارتقای توانمندی کشور ایران در سال‌های اخیر شاهد تاکید زیادی بر محورهای نظامی و امنیتی و هدفگذاری‌های سالانه و مستمر اقتصادی بوده و هستیم. لازمه دستیابی به همه این اهداف والا داشتن مزیت رقابت اجتماعی است. اخیراً اندیشکده‌ها و مراکز پژوهشی غرب و شرق تحقیقات زیادی در زمینه چگونگی افزایش رقابت‌پذیری جوامع خود انجام داده‌اند. موارد ذیل خلاصه و چکیده این تحقیقات است که می‌تواند برای ما ایرانیان نیز آموزنده و الهام‌بخش باشد.

عزم و اراده ملی

ملت‌هایی که بر فراز قله سیاست جهانی می‌ایستند و به بالاترین دستاوردهای فناوری دست می‌یابند همگی از عزم و اراده راسخ ملی برای توسعه و پیشرفت برخوردار هستند. این عزم و اراده ملی در شخصیت یکایک افراد جامعه نیز متجلی می‌شود و آحاد جامعه را با توجه به استعدادها و قابلیت‌های هر یک از آنها به خلاقیت، نوآوری، تلاش و پشتکار، التزام به ارزش‌های اخلاقی، احترام به قوانین داخلی و بین‌المللی و حرکت شتابان در راستای منافع ملی کشور ترغیب و تشویق می‌کند. خواست ملی شرط لازم رسیدن به دستاوردهای بزرگ یک ملت است. یقیناً نمی‌توان از ملتی که به دنبال توسعه و پیشرفت نیست انتظار شکوفایی و رفاه و رونق اقتصادی داشت. توسعه‌طلبی شرط اول توسعه‌یافتگی است.

هویت ملی منسجم

ملت‌هایی که دارای هویت ملی متحد و هماهنگ هستند نسبت به ملت‌هایی که هویت ملی آنها پراکنده و ناهماهنگ است، مزیت اجتماعی بیشتری دارند. این کیفیت عموماً باید در احساس تعلق و دلبستگی شهروندان به کل کشور و جامعه ظهور و بروز

برخی از رشته‌های صنعتی به ویژه صنایع کارخانه‌ای که کالای مصرفی تولید می‌کنند راه توسعه هموار نیست. به‌طور مثال در صنعت لوازم خانگی، در صنعت نساجی، در صنعت مبل و دیگر کالاهای صنعتی فاصله شدید شده است و ایران نمی‌تواند با چین و ترکیه رقابت کند. در صنایع بزرگ و تولیدکننده کالاهای واسطه‌ای مثل فولاد و سایر فلزات سنگین و نیز پتروشیمی و نیز خودروسازی نیز وضعیت به‌شدت وخیم است و برای بقای این صنایع نیز به اقدام‌های بنیادین داریم.

اقتصاد ایران باید تحمیل‌های خود را از دوش صنعت بردارد تا این بخش از فعالیت‌های اقتصادی بتواند با آزادی و بدون قید و بندهای دولت ساخته فعالیت کرده و در یک دوره سخت با کشورهای دیگر رقابت کنند و نیز با غول‌های صنعتی تعامل داشته باشند تا مشخص شود کدام صنایع قابلیت رقابت کامل را دارند و کدام صنایع باید تا چند سال و چه حمایت‌هایی را بگیرند و کدام صنایع باید تعطیل شوند. ایران باید بتواند منابع محدود ارزی و ریالی خود را گونه‌ای سامان دهد که در هر دوره بخشی از آن به دلایل وجود رانت و فساد در بیراهه‌ها گم و گور نشوند.

حاکمیت فعال

داشتن حاکمیتی کارآمد، پراثری، مدبر و هوشمند یکی از موتورهای اصلی توسعه است. بدون داشتن حکمرانی موثر و یک دولت کاردان و خردمند در رأس آن نمی‌توان شاهد توسعه، پیشرفت، رفاه و تامین امنیت ملی یک کشور بود. حاکمیت کارآمد به منزله تصدی‌گری اقتصادی و اجتماعی دولت نیست بلکه به معنای سکانداری و هدایت جامعه، ایجاد ارتش و قوای نظامی مقتدر و فراهم آوردن بستر لازم ژئوپولیتیک در راستای رشد و تعالی آن کشور است. بریتانیای قرن نوزدهم و ژاپن بعد از جنگ جهانی نمونه‌های تاریخی هستند که نقش‌آفرینی مثبت حکومت در پیشبرد اهداف و توفیقات ملی را نشان می‌دهند. وظیفه هدایت جامعه به سمت توسعه بر عهده حاکمیت آن ملت است. به علاوه داشتن ساختار حاکمیتی پویا و شایسته‌سالار از شخص حاکمان مهم‌تر است.

نهادهای کارآمد

فصل مشترک تمامی ملت‌های سعادت‌مند داشتن نهادهای عمومی و خصوصی کارآمد است. نهادهای کارآمد هزینه معاملات اقتصادی و تعاملات اجتماعی را به شدت کاهش می‌دهند، خلاء حضور حاکمیت را در بسیاری

حوزه‌ها به خوبی پر می‌کنند، در حل و فصل معضلات و مشکلات جامعه نقش موثری ایفا می‌کنند و در زمینه‌هایی چون پژوهش‌های علمی مزیت‌های رقابتی کشور را دو چندان افزایش می‌دهند. نهادهای کارآمد حرکت و عملکرد یک حاکمیت فعال که همان موتور توسعه جامعه است را روان و پرشتاب می‌کنند. هر چه تعداد ستون‌های یک ساختمان بیشتر و قوی‌تر باشد بنای توسعه بلندتر و پایدارتر خواهد بود. نهادها ستون‌های بنای توسعه هستند. به عنوان نمونه دستگاه قضایی کارآمد، سیستم امنیتی روزآمد و هوشمند، دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی پیشرفته، تشکل‌های صنفی و انجمن‌های غیردولتی حلقه‌های اثربخش و تعیین‌کننده‌ای در ایجاد مزیت رقابتی اجتماعی برای یک کشور هستند.

جامعه‌ای با قدرت یادگیری و تطبیق

جوامعی که از پویایی و رقابت‌پذیری بالایی برخوردارند تشنه یادگیری و به‌کارگیری ایده‌های نو و سیاست‌ها و روش‌های تازه هستند. آنها شبکه‌های علمی و فکری خود را پرورش می‌دهند و از فضای بحث و بررسی و نقد به شدت استقبال می‌کنند. در فضای عمومی جامعه آموزش و یادگیری و تبادل اطلاعات و نظرات و اندیشه‌ها را

تشویق و ترویج می‌کنند. دانش را در سطح کاربردی آن به نحو احسن به کار می‌برند. دائماً روش‌های مورد استفاده خود را مورد ارزیابی و تجدید نظر قرار می‌دهند. رکود و سکون را به هیچ وجه بر نمی‌تابند. کیفیت نظام آموزشی، نوآوری در سیاستگذاری، جریان آزاد اطلاعات و ظرفیت نقد و بررسی و تعاطی افکار از مهم‌ترین شاخصه‌های یک جامعه با قدرت یادگیری و تطبیق بالا است.

تکثر و تنوع رقابت‌پذیر

دو عامل تکثر و تنوع در افزایش رقابت‌پذیری یک جامعه بسیار موثر است. تکثر صرفاً به معنای به رسمیت شناختن انواع قومیت‌ها، نژادها، طبقات اجتماعی و فرهنگ نواحی نیست بلکه شامل افراد با توانمندی‌ها و استعداد‌های مختلف، تحصیلات و مهارت‌های گوناگون نیز می‌شود. به طور کلی تکثر امکان به‌کارگیری هر چه بیشتر امکانات و ظرفیت‌های جامعه است.

عامل دوم تنوع نام دارد. منظور از تنوع به رسمیت شناختن تمامی مراکز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در جامعه است. هر جامعه‌ای در سطوح مختلف رسمی و غیررسمی به جمع‌بندی نهایی می‌رسد. اینکه یک جامعه بتواند مجاری قانونی و متعارف خود را علی‌رغم تعداد و تفاوت‌های آن بپذیرد و این سطوح مختلف بتوانند در عمل با هم همکاری کنند و در نهایت جامعه را به سمت رشد و تعالی هدایت کنند بسیار مهم است. هماهنگی و کارسازی در مقابل پراکندگی و کارشکنی است. در مجموع دو عامل تکثر و تنوع در میزان رقابت‌پذیری اجتماعی بسیار موثر است. امروزه توسعه مهم‌ترین عرصه رقابت میان کشورهاست. ملت ایران برای توفیق در این عرصه همانند یک تیم ورزشی باید از آمادگی لازم و هوشیاری کافی برخوردار باشد. توجه و رعایت فهرست هفتگانه فوق که می‌توان عوامل دیگری نیز بر آن افزود از مهم‌ترین اصول پیروزی در رقابت جهانی توسعه است.

راه نفس‌گیری اقتصاد ایران

دکتر حسین سلاح‌ورزی
نایب رییس اتاق ایران

اقتصاد ایران در بالاترین سطح خود و از نظر شاخص‌های کلان و ملی بیش از یک دهه است در بدترین وضعیت قرار دارد. نرخ تورم‌های دو رقمی از یک سو قدرت خرید شهروندان را کاهش داده و سمت تقاضای اقتصاد را به پله‌های پایین نردبان اقتصاد رانده است که پیامد آن کاهش فروش تولیدات صنعتی است. از سوی دیگر نرخ تورم دورقمی و فزاینده در همه نیم قرن تازه سپری شده قدرت رقابتی ایران را به اندازه‌های کاهش داده است که تعرفه وارداتی صددرصد نیز سد راه واردات نمی‌شوند. نرخ رشد کاهنده سرمایه‌گذاری در دهه ۱۳۹۰ و نیز نرخ‌های پایین رشد سرمایه‌گذاری در دهه‌های پیشین نه تنها به کاهش موجودی سرمایه ایران منجر شده بلکه راه را برای رشدهای متوسط نیز بسته است. رشدهای پایین تولید ناخالص داخلی و نیز نوسان رشد اقتصادی در اندازه‌های بالا راه را برای کاهش رفاه شهروندان هموار کرده و نیز قدرت ایران در چانه‌زنی‌های سیاسی را کاهش داده است. از سوی دیگر کاهش نرخ رشد اقتصادی به‌طور مستمر به کاهش نرخ پس‌انداز ملی منجر و دور باطل ادامه دارد. علاوه بر این روندهای ناراحت‌کننده در شاخص‌های کلان باید توجه داشته باشیم که ایران از نظر تجارت خارجی نیز در وضعیت نامساعدی قرار دارد. تراز منفی تجارت خارجی و محاصره تجارت از سوی چین و امارات متحده عربی و نیز کمیت ناسازگار با نیازهای اقتصادی و کیفیت و ترکیب ناجور کالاهای صادراتی که به پتروشیمی و فولاد منحصر شده است تجارت خارجی ایران را با شرایط غم‌انگیزی روبه‌رو کرده است. بر همه این دشواری‌ها باید به مقوله بسیار مهم ادامه رژیم تحریم‌های غرب اشاره کرد و یادآور شد که این مقوله پیامدهای دردناکی بر اقتصاد ایران برجای گذاشته است.

می‌خواهیم از بن‌بست بیرون آییم؟ آیا اقتصاد ایران می‌تواند با همین فرمان در جاده ابهام و در جاده‌ای که همه راه آن سرازیری است حرکت کند؟ واقعیت این است که چنین راهی بسیار خطرناک است و ادامه دادن آن به هر عنوان به وضعیتی بسیار خطرناک منجر خواهد شد. اقتصاد ایران تا امروز از دارایی‌های تاریخی خود توانسته است سرپا بماند و دولت‌های ایران متأسفانه چند سالی است که راهی جز دست کردن در سفره مردم را نمی‌یابند. بدهی است که تاب‌آوری اقتصاد ملی و نیز تاب‌آوری شهروندان و بنگاه‌ها را باید دوباره اندازه گرفت تا معلوم شود نقطه شکست کجا است. مدیران سیاسی در ایران باید به این مسأله به‌طور عمیق و جدی و فوری بیندیشند و چاره‌ای برای عبور از بن‌بست اقتصادی که به زودی می‌رسد بیندیشند. واقعیت تلخ اما این است که در چنین وضعیتی هنوز برخی باور دارند می‌توان با همین دست فرمان حرکت کرد و باور دارند با نقطه شکست تاب‌آوری ایرانیان فاصله داریم. این گروه باور دارند برای اینکه ایران بتواند بر تحریم‌ها غلبه کند دارایی‌های نهفته‌ای دارد که باید با تکیه بر آنها راه را باز کند. از سوی دیگر اما در واقعیت و در عمل شاهد تصمیم‌های عجیبی هستیم. به‌طور مثال برای متوقف کردن روند کاهنده سرمایه‌گذاری بازهم چشم بر شبکه بانکی دوخته شده است و به تازگی سرمایه شرکت‌های بزرگ مورد طمع واقع شده است. پرسش امروز ایرانیان این است که آیا قرار است از بن‌بست اقتصادی بیرون آییم و اگر ذهنیت کل جامعه ایران همین باشد که البته الان چنین نیست برای این اتفاق مهم باید چه کرد؟ با این فرض که نظام سیاسی ایران به هردلیل تصمیم گرفته است اقتصاد ایران را از بن‌بست بیرون بکشد باید با برخی صخره‌های بزرگ و روی هم افتاده و مزمن روبه‌رو شده و کوشش کنیم این صخره‌ها را از پیش رو برداریم تا راه برای برداشتن گام‌های بعدی هموار شود. تا راه برای گام‌های بعدی هموار شود.

صخره نخست: تعامل با همه دنیا
یک صخره بسیار بزرگ پیش روی گام برداشتن اقتصاد ایران روی جاده هموار نگاه به دنیا است. به این معنی که ایران در حال حاضر به دلایل تاریخی و نیز تضادهای فزاینده نظری با دنیای غرب سر ناسازگاری دارد و با باورهای این بخش از جهان آشتی‌ناپذیری را در پیش گرفته است. در صورتی که بخواهیم مجموعه غرب را به‌طور خلاصه معرفی کنیم در راس آن ایالات متحده آمریکا قرار می‌گیرد که نزدیک به ۱۵ درصد از اقتصاد جهانی را در اختیار دارد و پول این کشور ارزش حاکم بر جهان است و نفوذ فوق‌العاده بر سیاست جهان دارد. ایران آمریکا را کشوری می‌داند که قصد دارد در ایران انقلاب راه بیندازد و برای تضعیف نظام سیاسی هر روز برنامه‌ریزی می‌کند. پس از ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا و چند کشور بزرگ‌تر این اتحادیه شامل آلمان، فرانسه، انگلیس و ایتالیا از بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان به حساب می‌آیند. انگلستان قدرت پنجم فرانسه ششم و ایتالیا هفتمین و نیز آلمان چهارمین اقتصاد بزرگ دنیا را دارند. اتحادیه اروپا روی هم دومین قدرت اقتصادی جهان به حساب می‌آید. کشورهای ژاپن، کانادا و استرالیا و در رده پایین‌تر کره جنوبی و نیز برخی دیگر از کشورهای نیرومند اقتصادی در آسیا و آمریکای جنوبی را نیز می‌توان در بسته غرب قرار داد. واقعیت امروز جهان با دسته‌بندی یادشده و تاکید بر این نکته که این مجموعه نیرومندترین بخش جهان است چیست؟ باید دانست اگر ایران خواستار عبور دادن اقتصاد خود از بن‌بست است به غرب نیاز دارد همانطور که اتفاقاً غرب به منابع انرژی ایران نیاز دارد. تعامل اقتصادی با این کشورها که در راس آن حذف تحریم‌ها است گام نخست برای عبور دادن اقتصاد از تنگناها و وعادی‌سازی کسب و کارها در سطح ملی است.

تجارت در صدر

هیچ فعال اقتصادی یا اقتصاددان و کارشناس اقتصادی نیست که اهمیت تولید را در ساختار اقتصاد ملی کم‌اهمیت

بداند یا آن را نادیده بگیرد اما تجربه جهانی کشورهای توسعه یافته و نیز کشورهای نوظهور صنعتی نشان می‌دهد اهمیت تولید هنگامی آشکار می‌شود که بازارهای بزرگ‌تری داشته باشد و از سطح تولید برای داخل عبور کند. با عبور اقتصاد از مرزهای ملی کشورها و درهم تنیده شدن اقتصاد کالایی در جهان و تعامل ملت‌های جهان با یکدیگر و پس از آن بین‌المللی شدن جریان ورود و خروج سرمایه و گسترده‌تر و ژرف‌تر شدن میزان وابستگی کشورها به یکدیگر مقاومت در برابر تجارت آزاد و کاهش موانع و کاهش موانع تعرفه‌ای نیز در میان کشورها، مقاومت‌ها کاهش یافت. با کاهش مقاومت در برابر تجارت و آشکار شدن فایده‌های تجارت جهانی و نیز دموکراسی رو به رشد در کشورهای گوناگون که اجازه می‌داد هواداران اقتصاد آزاد نیز بتوانند شهروندان را با فایده‌های تجارت آشنا سازند. این راهبردی از سر ناگزیری برای بیشتر کشورهای بود که در زیر پرچم جهانی کمونیست و اندیشه‌های چپ‌گرایانه قرار نگرفته بودند. کشورهای جهان پس از عبور از گردنه‌های سخت و پیچ در پیچ مقاومت در برابر آزادی تجارت به مذاکرات دور اروگوئه رسیدند. در مذاکرات مشهور به دور اروگوئه کاهش موانع غیرتعرفه‌ای و نیز کاهش نرخ تعرفه بیشتر کالاهای صنعتی به تصویب رسید اما کشورهای جهان حتی فرانسه و ژاپن برداشتن موانع غیرتعرفه‌ای و نیز نرخ کاهنده با دور تند محصولات کشاورزی را نپذیرفتند. اما پس از تبدیل موافقتنامه تعرفه و تجارت به سازمان جهانی تجارت، بازم مقاومت‌ها کمتر و کمتر شده است و امروز تجارت از تولید جهانی جلوزده است و موتور رشد و توسعه اقتصاد جهانی است.

با وجودی که فایده تجارت آزاد برای بیشتر کشورهای جهان و نیز روشنفکران و مدیران و دیوانسالاران و حتی سیاستمداران جهانی آشکار شده است اما در برخی از کشورها از جمله ایران برای آزادی تجارت هنوز سدهایی برپا شده است و در بزنگاه‌های خاص و با استدلال‌های کهنه شده راه را بر تجارت آزاد می‌بندد. به همین دلیل لازم است در این باره به‌طور مختصر و حتی اگر تکراری باشد نکاتی را یادآور شویم و آنقدر در این باره بنویسیم

خودش سود می‌رساند هم به ترکمنستان. به این ترتیب تجارت آزاد راه را برای سود بردن شهروندان کشورهای یادشده هموار می‌کند. این استدلال منطقی و اقتصادی به مرور بر نظریه‌های رقیب پیروز شد و جای خود را باز کرد. دنیای امروز با استفاده از این نظریه ساده و عقلی است که هرروز بر ابعاد تجارت می‌افزاید.

جهان را نشانه بگیریم

تجربه تخصصی و نیز تجربه سازمان‌های اقتصادی و نیز بنگاه‌های اقتصادی و حتی در مناسبات شخصی نشان می‌دهد پول گرفتن از مصرف‌کننده و مشتری به‌ویژه در دنیای امروز یکی از سخت‌ترین و پیچیده‌ترین کارهای اقتصادی به حساب می‌آید. صادرکنندگان کالا از یک کشور به کشورهای دیگر برای متقاعد کردن مصرف‌کنندگان کشور هدف صادرات باید برنامه‌ریزی دقیقی کنند و با رقبای پرشماری بجنگند. در ایران اما به دلیل اینکه درآمد صادرات نفت خام منابع ارزی قابل توجهی در اختیار کشور قرار می‌داده

و بگوییم که به لحاظ ذهنی فضا برای کار آماده شود. بنیانگذاران اندیشه تجارت آزاد برای نشان دادن فایده تجارت آزاد استدلال ساده اما قابل اعتنایی دارند. آنها می‌گویند آب و هوا و اقلیم و نیز تاریخ و جغرافیا و سنت‌های پیشین و نیازهای کشورهای گوناگون و توانایی‌های اجرایی و علمی و تخصص راه را باز می‌کند که یک سرزمین در تولید یک کالا یا مجموعه‌ای از کالاها مهارت و تخصص داشته باشد و برای تولید آن کالا مزیت نسبی داشته باشد. به‌طور مثال کشور قزاقستان در تولید گندم به دلایلی که در پیش گفته شد مزیت پیدا می‌کند. در مقابل کشور ترکمنستان در تولید پنبه مزیت نسبی پیدا می‌کند. عقل و منطق می‌گوید اگر قزاقستان بیشتر گندم تولید کند و آن را به ترکمنستان بفروشد هم خودش سود می‌برد هم ترکمنستان که گندم را به قیمت ارزان‌تر از قزاقستان خریده است. در مقابل قزاقستان نیز مازاد پنبه تولید شده در ترکمنستان را با قیمت ارزان‌تر وارد می‌کند و در این دادوستد هم به

می‌دهد نسبت صادرات به تولید ناخالص داخلی در ایران بسیار نازل است و این نشان‌دهنده کوچک شدن حجم بازرگانی خارجی ایران است. به عبارت دیگر سهم چین از صادرات ایران بیش از ۲۵ درصد است و اگر روزی چینی‌ها در کوتاه‌مدت بخواهند به تجارت ایران آسیب وارد کنند، به سادگی نزدیک به ۳۰ درصد صادرات ایران را فلج خواهند کرد. تجارت خارجی کوچک ایران و صادرات آن نیز متأسفانه در انحصار کشور بند باز چین شده است. آمارها نشان می‌دهند، سهم چین در واردات ایران نیز با رقم ۲۵/۷ درصد یک رقم بسیار بالا به حساب می‌آید و به نظر می‌رسد ایران، یکی از وابسته‌ترین کشورها به چین از نظر تجارت خارجی به حساب می‌آید. درجه انحصار بالای چین وسایه سنگین این کشور بر تجارت خارجی ایران اتفاق خوبی از نظر سیاسی و اقتصادی نیست و می‌تواند در صورت هرگونه تغییر معنادار در سیاست‌های چین از نظر راهبردهای سیاسی داخلی و سازش‌ها با جهان، تجارت ایران را در فشار قرار دهد.

یادمان باشد و به‌ویژه مدیران سیاسی توجه داشته باشند، تجارت خارجی دیگر یک خواست و اراده دلبخواه دولت‌ها و حکومت‌ها نیست و دنباله و ادامه منطقی اقتصاد ملی به حساب می‌آید و باید در شرایط کارآمدی باشد تا بتواند به اقتصاد داخلی کمک کند. برای رسیدن به تجارت بزرگ، باید الزام‌های سیاسی و اقتصادی سختی را مراعات کنیم. یکی از موانع صادرات در ایران نگاه به تجارت خارجی همانند یک جاده یک طرفه است. مقام‌های سیاسی با نگاهی تاریخی فقط به صادرات فکر می‌کنند و تصورشان این است که باید جلوی واردات گرفته شود. خود همین مسأله موجب می‌شود خریداران کالا از ایران به مرور به سوی ایجاد محدودیت برای صادرات ایران بروند. تجارت خارجی جاده یک‌طرفه نیست و هر واکنشی از سوی ایران برای محدود کردن واردات کالایی از کشورهای خاص به ایجاد محدودیت برای صادرات ایران منجر خواهد شد. واقعیت این است که بازار آمریکا یکی از بازارهای بزرگ برای صادرات فرش ماشینی ایران است اما چون ایران واردات از این کشور را محدود کرده است آنها نیز تلافی کرده‌اند.

است کاهش را تجربه کند. اولین جایی که به صادرات آسیب می‌زند فشار بنگاه‌های داخلی برای خرید کالاهای صادراتی مثل فولاد، فرآورده‌های پتروشیمی و سایر فلزات اساسی است که راه را برای صادرات به بهانه حفظ اشتغال داخلی ناهموار می‌کند. علاوه بر این رشد قیمت فروش کالاها در داخل قیمت نسبی فروش داخلی به ارزش صادراتی را به نفع فروش در داخل خواهد کرد و میل به صادرات کاهش می‌یابد. نکته قابل توجه دیگر این است که منازعات در خاورمیانه و تنش در مناسبات ایران با دیگران ممکن است بزرگ‌ترین بازار صادراتی ایران یعنی بازار عراق را با تهدید مواجه کند.

دنیای بی‌رقابت

متأسفانه تنها پس از اعمال تحریم‌های دوباره در اوایل و انتهای دهه و تنها ۱۳۹۰ چندسالی است که درباره توسعه صادرات در ایران سخن گفت می‌شود و برای آن برنامه‌هایی قرار است تدوین شود. اما تجربه و آمارهای در دسترس نشان

است به این بخش از مقوله صادرات توجه نمی‌شده است. حالا اما حکومت به درآمد نفت امیدوار نیست و تلاش می‌کند از راه صادرات کالاهای غیرنفتی ارز به دست آورد. اما اکنون با این واقعیت مواجه هستیم که بیشترین میزان صادرات ایران بعد از نفت به پتروشیمی و میعانات گازی اختصاص دارد که با کمترین فرآوری انجام می‌شوند. علاوه بر این افزایش تورم تولیدکننده در ایران و چند برابر بودن این تورم نسبت به کشورهای دیگر قدرت رقابت‌پذیری همان میزان کالاهای صنعتی صادراتی را نیز با رقابت سخت مواجه خواهد کرد. دشواری‌های انتقال ارز صادرات به دلیل تحریم احتمال کاهش انگیزه‌های صادراتی را به دنبال دارد. در صورتی که بانک مرکزی به فشارهای خود برای قیمت‌گذاری ارز صادراتی ادامه دهد و صادرکنندگان را ناگزیر کند از ارائه سیاسی دولت تبعیت کنند نیز بر رفتارهای انگیزشی اثرات منفی خواهد داشت. کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند میزان صادرات از دو ناحیه دیگر ممکن

برگشت به نقطه صفر عاقلانه نیست

انتظار داشت کارخانه‌های قند کاری کنند که به دولت کمک شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد در همان سال‌ها نیز کارخانه‌های قند با فداکاری بیش از آنچه حق دولت بود به این نهاد کمک کرده و اجازه ندادند از این ناحیه به دولت آسیب برسد. کارخانه‌های قند و مدیران آنها توانستند با ایستادگی در برابر بی‌مهری‌ها، تولید را افزایش داده و در درجه بالایی از خود اتکایی قرار گیرند.

توضیح دهید

مدیران فعلی صنعت قند بدون تردید از نظر سابقه و کارنامه‌ای که در صنعت قند دارند از مدیران تازه‌وارد شده به سیستم دولت تخصص و تجربه بیشتری دارند و از زیر و روی این صنعت به خوبی اطلاع دارند و در اداره این فعالیت به سود منافع ملی و حتی دولت مهارت بیشتری دارند و به همین دلیل اگر بدانند دولت به چه دلایلی تصمیم گرفته است این صنعت را به نقطه صفر برساند حتماً می‌توانند با گفت‌وگو راه‌های کارآمدتری نشان دهند. مدیران و صاحبان کارخانه‌های قند آیا نباید از فلسفه این تصمیم آگاهی پیدا کنند؟ به نظر می‌رسد این حق طبیعی و مسلم است که دولت و ریاست ستاد تنظیم بازار به‌طور شفاف به اطلاع برسانند که چرا به این نتیجه رسیدند و چرا از تجربه و تخصص نهاد صنفی در این باره استفاده نشد و با این نهاد و با مدیران با تجربه مشورت نشد. بدون تردید می‌شد راهی جز این را پیدا کرد که صنعت قند و شکر در مسیر رشد و توسعه افتاده و بازسازی ژرف‌تر درپیش بگیرد.

اصلاح تصمیم

تجربه نشان داده است تصمیم‌هایی که بدون مشورت با متخصصان صنعت قند و به طور کلی تشکل‌های تمامی صنایع اتخاذ می‌شود و تصمیم‌هایی که بر اثر غلبان احساسات گرفته می‌شود علاوه بر اینکه به صنایع آسیب می‌زند به دولت و به مصرف‌کنندگان نیز آسیب می‌رساند. پیشنهاد می‌شود تا دیر نشده و صنایع قند و شکر و نیز دولت و مصرف‌کنندگان به چرخه اصلاح‌ناپذیری نیفتاده‌اند دولت محترم و ستاد تنظیم بازار تصمیم یادشده را اصلاح کرده و اجازه ندهند اشتباه‌های گذشته شود. اگر در مسیر کار در چندماه گذشته اشتباه یا قصوری از سوی صنعت بوده - که بعید است - به ما بگویید آن را برطرف کنیم و راهی که با سختی طی شده است را به عقب برنگردانید. در صورت اصلاح تصمیم، علاوه بر اینکه شهامت کارشناسی دولت اثبات می‌شود می‌توان چشم‌انداز روشنی را ترسیم کرد که این صنعت بتواند روزهای بهتر را تجربه کند.

به دلیل ناگزیری دولت وقت توانستند آزادسازی این صنعت را به دست آورند. در حالی که در دهه ۱۳۸۰ و پس از آن با همکاری دلسوزانه صنعت قند و شکر با دولت‌های این فعالیت به کشور خدمت بزرگی کرده و از خروج میلیاردها دلار ارز کمیاب جلوگیری کرده و نیز بازار این محصول را در مقایسه با سایر محصولات با التهاب کمتری مدیریت کرده بود اتفاق تازه‌ای برای سرمایه‌گذاری‌ها در این صنعت پدیدار شد. بررسی‌ها نشان می‌دهد آزادسازی صنعت و نو شدن رفتارها راه را برای سرمایه‌گذاری در این صنعت باز کرده بود. از سوی دیگر سهامداران و صاحبان کارخانه‌های قند و شکر نیز با لحاظ کردن وضعیت تازه به فکر افتاده بودند کارخانه‌ها را توسعه داده و سرمایه‌های تازه‌ای به این صنعت تزریق کنند. در حالی که کارخانه‌های قند همه ضابطه‌های پیش‌بینی و اعمال شده از سوی هیأت تعیین و تثبیت قیمت‌ها را از ابتدای سال ۱۴۰۰ رعایت کرده بودند و منتظر روزهای خوش در صنعت بودیم اما ورق برگشت. به این ترتیب که ستاد تنظیم بازار به ریاست معاون اول ناگهان در یک تصمیم از پیش اعلام نشده همه تصمیم‌های اتخاذ شده درباره آزادسازی صنعت و تجارت داخلی قند و شکر را متوقف و دستورهایی در مسیر بازگشت به نقطه صفر از سوی این ستاد ارائه شد. به این ترتیب همه آنچه در ماه‌های سخت منتهی به سال ۱۳۹۹ و تصمیم به عبور دادن صنعت از انحصار و دخالت دولت اجرا شده بود نادیده گرفته شد و بدون هیچ توضیحی این صنعت را در منگنه قرار داده‌اند.

دولت امتیازی نمی‌دهد

این تصمیم هیجانی و لحظه‌ای برای بازگرداندن صنعت قند و شکر به نقطه صفر قبل از ۱۳۹۹ و برقرار کردن مقررات سخت‌گیرانه برای این فعالیت که پیش از این نیز در سال‌هایی که دولت نهم بر سر کار بود نشان می‌دهد نتیجه آن نشده است که دولت‌ها انتظار دارند. اگر بگوییم در دهه‌های قبل دولت به این دلیل که از این صنعت برخی حمایت‌ها را انجام می‌داد و به‌طور مثال وام‌های ترجیحی ارائه می‌داد یا اینکه برق و گاز را به قیمت‌های تثبیت شده به صنعت می‌داد یا برای واردات نهاده‌های مورد نیاز صنعت دلار ترجیحی می‌داد و به همین دلیل به خود حق می‌داد در صنعت دخالت کند اما حالا چرا؟ در حالی که در سال‌های تازه سپری شده دولت توانایی و تمایل ندارد حمایت‌های پیشین از این صنعت را ارائه دهد این پرسش پیش می‌آید که دلیل دخالت دولت در این صنعت چیست؟ دولت در گذشته با استناد به کمک‌ها

بهمن دانایی
دبیر انجمن صنفی
صنایع قند و شکر ایران

خرد و عقل اقتصادی و نیز توجه به سابقه و کارنامه پدیده‌های مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی در هر کشور و سرزمینی نشان می‌دهد برگشت یا برگرداندن یک صنعت و تجارت به نقطه صفر آسیب‌ساز و به زیان آن صنعت و منافع ملی است به‌ویژه اگر آن صنعت و فعالیت تجربه‌های بزرگی را برای عبور از آن نقطه در دل داشته باشد. متأسفانه باید گفت تصمیم‌هایی که این روزها به هر دلیل - که اضطرار دولت یکی از اصلی‌ترین دلیل‌ها به حساب می‌آید - برای صنعت قدیمی و اصیل قند و شکر اتخاذ شده و در گام‌های نخست آن هستیم برگرداندن این صنعت به نقطه صفر است. تجربه نشان می‌دهد دولت‌های ایران با هر گرایش سیاسی و با هر برنامه‌ای برای اینکه خود را به ساحل نجات برسانند پل‌های عبور صنعت قند و شکر را تخریب می‌کنند و با این صنعت رفتار خردمندانه و اقتصادی صورت نمی‌پذیرد. می‌دانیم که صنعت قند و شکر در همه سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی و حتی پیش از آن به دلیل تسلط بی‌چون و چرای دولت بر آن هرگز در مسیر رشد و بالندگی نیفتاده است. دولت‌های گوناگون برای اینکه بتوانند قند و شکر را با نرخ حمایتی به دست مصرف‌کننده برسانند خیمه سنگینی روی صنعت و تجارت قند و شکر زده و این صنعت را حق‌العمل کار دولت کرده و سود بخورونمیری به این صنعت می‌رسانند تا جایی که اسکلت آن حفظ شود و از پای در نیاید. اما می‌دانیم صنعتی که رشد و بالندگی و نوزایی و نوسازی ژرف را تجربه نکند در حقیقت نیمه زنده است و بزرگ نمی‌شود. به همین دلیل است که در ۴۵ سال تازه سپری شده کارخانه قند تازه‌ای در ایران ساخته نشده است.

اگر استثنای شرکت توسعه نیشکر را کنار بگذاریم که با هزینه دولت‌های مختلف ساخت و رشد را تجربه کرده است هیچ سرمایه‌گذار بخش خصوصی به دلیل انحصار و تمرکز دولت حاضر به سرمایه‌گذاری در این صنعت نشده است.

مدیران و فعالان و سهامداران این صنعت اما پس از سال‌ها پیگیری مستمر برای شکست انحصار دولتی و آزادسازی صنعت قند و شکر در سال ۱۳۹۹ و البته

تکاپوی جهانی و روزهای ایران

کرد کشورهای دیگر جهان حتی در بدترین روزهایی که کرونا آنها درگیر کرده بود یا درشرایطی که جنگ اوکراین جهان را درگیر کرده است تعامل خود را با اقتصاد جهانی و نیز دادوستد درون سرزمین ملی را تحت فشار قرار نداده‌اند. این وضعیت دوگانه در ایران و در کشورهای دیگر موجب شده است اقتصاد ایران در هر دوره از دوره‌های اندازه‌گیری از مسائل کلان اقتصاد و نیز اندازه‌گیری از نظر سیاست‌گذاری موثر در اقتصاد در موقعیت بدتری قرار گیرد. برخی از محاسبه‌های انجام شده از سوی اقتصاددانان و نیز نهادهای بین‌المللی نشان می‌دهد اقتصاد ایران از نظر اندازه تولید ناخالص داخلی با فاصله‌ای دور از کشوری مثل کره جنوبی حالا دیگر از کشورهای عربستان و نیز ترکیه نیز عقب افتاده است. گزارش‌های صفحه بعد که دو گزارش از مجموعه گزارش‌های مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی است این تکاپو در جهان به ویژه کشور امارات را نشان می‌دهد.

مدیران دولت سیزدهم که خود را دولت مردمی و نیز دولت انقلابی نامیده‌اند هرگاه پای مقایسه به

میان می‌آید بر اساس اجبار و برای اینکه نشان دهند دولت‌های حسن روحانی ناکارآمد بوده است انبوهی از گره‌های اقتصاد ایران را نشان داده و می‌گویند این گره‌ها را دولت پیشین بر دست و پای اقتصاد ایران زده و دولت سیزدهم در حال باز کردن گره‌هاست. دقت در آنچه بر قلم و زبان این گروه از مدیران جاری می‌شود نشانه‌های ناراحت‌کننده از رخوت افتاده بر جان و تن اقتصاد بیمار ایران است. اقتصاد ایران شوربختانه از پایین‌ترین سطح یعنی معیشت خانوارها تا بالاترین سطح یعنی شاخص‌های اصلی اقتصاد ایران در وضعیت مناسبی قرار ندارند. در همین حال اما با کمال شوربختی باید اعتراف

شیما ستوده
عضو هیات تحریریه

سیاست تجاری امارات متحده

در حال حاضر و به عنوان برون داد این سیاست تجاری شکل گرفته بیان می‌شود. بخش دوم به ارزیابی سیاست تجاری این کشور از منظر سازمان تجارت جهانی اختصاص دارد که به بیان نتایج و دستاوردهای سیاست تجاری کشور در حوزه تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری و حجم مبادلات خارجی آن و نیز نوآوری‌های قانونی و رویه‌ای می‌پردازد. در بخش سوم، مروری بر رابطه تجاری ایران و امارات صورت می‌گیرد و بر مبنای آن برخی موانع اصلی و چشم‌اندازهای کلی حاصل می‌شود و در نهایت بر این اساس، برخی توصیه‌های سیاست‌گذارانه ارائه می‌شود.

۱) امارات متحده عربی: ساختارها و اسناد سیاست تجاری

امارات متحده عربی مجموعه‌ای سیاسی متشکل از هفت امیرنشین ابوظبی، عجمان، دبی، شارجه، رأس الخیمه، فجیره و ام القویم است که اختیارات سیاسی، قانون‌گذاری و اجرایی میان دولت فدرال و امیرنشینها تقسیم شده است، هرچند رئیس رسمی امارات حاکم ابوظبی شناخته می‌شود. ابوظبی ۸۴ درصد خاک امارات را تشکیل می‌دهد و در کنار دبی، ۸۵ درصد تولید

امارات متحده عربی احتمالاً فعال‌ترین همسایه ایران در حوزه تجارت است و نه تنها یکی از مراکز عمده تجارت در منطقه به شمار می‌رود، بلکه طی دهه‌های اخیر همواره جزو مهم‌ترین شرکای تجاری منطقه‌ای ایران بوده است. هر چند همان‌گونه که در ادامه گزارش اشاره خواهد شد، طی سال‌های اخیر و به دنبال تحریم‌های یکجانبه ایالات متحده علیه ایران و برخی مشکلات سیاسی میان ایران و امارات، حجم تجارت دوجانبه کاهش پیدا کرده است، با این حال امارات کماکان یکی از جذاب‌ترین کشورهای منطقه برای بخش خصوصی ایران به شمار می‌آید. این امر، در کنار ماهیت بین‌المللی ساختار تجاری این کشور، از جمله عضویت در ساز و کارهای تجاری پرشمار دوجانبه و چندجانبه، باعث می‌شود تا شناخت ساختار اقتصادی و به ویژه سیاست تجاری این کشور یکی از مسائل مهم برای بازرگانان ایرانی و نهادهای مرتبط باشد.

در گزارش پیش رو، ابتدا در بخش نخست ساختار اقتصادی و تجاری امارات متحده عربی و مهم‌ترین اسناد و استراتژی‌های کلان اقتصادی این کشور توصیف می‌شود، سپس روندهایی که

و استراتژی‌هایی برای تنظیم کلیات تجارت خارجی این کشور است. این اسناد زیربنایی را تشکیل می‌دهند که بر اساس آن رویه‌های موجود، موافقتنامه‌های دوجانبه و چشم‌انداز کلان تجارت خارجی ترسیم می‌شود.

یکی از این اسناد بالادستی، سند افق ۲۰۳۰ است. در قالب این چشم‌انداز، اولویت‌های اقتصادی امارات عبارت‌اند از:

* شکل‌دهی به محیط کسب و کار باز، کارآمد و تنیده شده در اقتصاد جهانی؛

* طراحی سیاست مالی منسجم که در برابر چرخه‌های اقتصادی منعطف باشد و تاب‌آوری داشته باشد؛

* شکل‌دهی به محیط منعطف باز برای بازارهای مالی و پولی به گونه‌ای که تورم قابل مدیریت باشد؛

* بهبود بهره‌وری نیروی کار؛

* توسعه زیرساخت‌های کافی و منعطف که قادر به حمایت از رشد اقتصادی در سال‌های پیش رو باشند؛

* توسعه نیروی کار ماهر و مولد؛

* توانمندسازی بازارهای مالی به گونه‌ای که قادر به تأمین مالی بخش‌ها و پروژه‌های اقتصادی باشند.

یکی دیگر از اسناد کلان امارات متحده عربی در این حوزه، «دستور کار ملی توسعه صادرات غیرنفتی» است که در ژوئن ۲۰۲۱ برای دسترسی به ۲۵ بازار جهانی جدید و پیشبرد تجارت خارجی تصویب شده است. هدف این دستور کار تقویت صادرات، تعیین خطوط کلی تجارت خارجی امارات متحده عربی، توسعه بازارهای جهانی، پیوند آنها با نیازها و قابلیت‌های صادرکنندگان اماراتی است. این سند به شرکت‌های صادرکننده اجازه ورود به بازارهای جدید را می‌دهد.

از جمله اهداف مهم دیگر این دستور کار، تقویت موقعیت امارات به عنوان مرکز منطقه‌ای و بین‌المللی برای صادرات مجدد و افزایش مشارکت شرکت‌های اماراتی در صادرات این کشور است. این سند همچنین به دنبال افزایش کارایی محصولات ملی و افزایش رقابت‌پذیری آنها در بازارهای جهانی، هماهنگ کردن تلاش‌های ملی نهادهای فدرال و محلی و تقویت یکپارچگی بین آنها و به کارگیری فناوری‌های مدرن در مشاغل است که از جریان کالا پشتیبانی می‌کنند.

این دستور کار بر ۱۴ بخش حیاتی (فلزات، مصالح ساختمانی، خدمات مالی، طلا و فلزات گرانبها، صنایع نظامی، صنایع غذایی، خدمات آموزشی، لجستیک، انرژی‌های تجدیدپذیر، داروسازی و صنایع مربوط به سلامت، نوآوری و خدمات الکترونیک، هتلداری و توریسم، صنایع پتروشیمی و صنایع پلاستیک) در اقتصاد امارات تمرکز دارد و هدف آن تقویت تجارت خارجی امارات و افزایش صادرات آن، در مقایسه با صادرات مجدد به میزان ۵۰ درصد از کل صادرات طی چند سال آینده است.

اجرای این دستور کار احتمالاً منجر به تسهیل بیشتر مقررات محلی برای تجارت و سرمایه‌گذاری بین‌المللی می‌شود. اصلاحات قانون فدرال در سال ۲۰۱۵ در مورد شرکت‌های تجاری به سرمایه‌گذاران خارجی اجازه می‌دهد بدون نیاز به اتباع امارات

ناخالص داخلی امارات را در اختیار دارد. ۳۰ درصد از GDP امارات حاصل نفت و گاز است. نفت و گاز همچنین ۴۱ درصد از درآمد عمومی و ۲۶ درصد صادرات کالایی این کشور (به جز صادرات مجدد) را در بر می‌گیرد. بنابراین اولویت اقتصادی این کشور متنوع‌سازی بوده است.

۸۷ درصد از جمعیت امارات را خارجی‌ها تشکیل می‌دهند و به همین دلیل نقش مهمی در اقتصاد این کشور دارند. اقتصاد امارات در بخش‌های مختلف متکی به حضور کارگران و متخصصان خارجی است و به همین دلیل تسهیلات و ویزاهای مختلفی برای این طیف از افراد توسط دولت تدارک دیده شده است که از جمله می‌توان به ویزا و شهروندی طلایی اشاره کرد.

فرمول‌بندی سیاست تجاری در امارات متحده عربی بر عهده وزارت اقتصاد است که این کار را با همکاری دیگر وزارتخانه‌ها و دولت‌های محلی و مشورت با جامعه تجار انجام می‌دهد. این وزارتخانه مسئول پیشنهاد قوانین و مقررات به دولت برای تصویب، مذاکره برای توافقنامه‌های تجاری و نظارت بر اجرای آنها و نمایندگی امارات متحده عربی در کنفرانس‌ها و سازمان‌های بین‌المللی مربوط به تجارت و سرمایه‌گذاری است. خلق یک محیط حامی کسب و کار، ترویج سرمایه‌گذاری و مدرن‌سازی مقررات و قواعد مربوطه، از جمله در حوزه ایجاد رقابت به سود بنگاه‌های کوچک و متوسط، در دستور کار این وزارتخانه قرار دارد. وزارت اقتصاد امارات از سال ۲۰۲۰ به جای یک وزیر سه وزیر دارد، که یکی مسئول امور اقتصادی، دیگری وزیر کشور در حوزه کارآفرینی و بنگاه‌های کوچک و متوسط و وزیر سوم نیز مسئول تجارت خارجی است. وزیر سوم متولی تمام سیاست‌گذاری‌های تجاری بین‌المللی امارات متحده عربی است. راهنمای اصلی و کلان سیاست‌گذاری در این حوزه، سند چشم‌انداز ۲۰۲۱ است که در ادامه مورد اشاره قرار می‌گیرد.

در این کشور، بخش خصوصی قسمت مهمی از فرایند تصمیم‌سازی در حوزه تجارت خارجی ایفا می‌کند و از طریق فدراسیون اتاق‌های بازرگانی و صنعتی امارات متحده عربی به دولت مرتبط می‌شود. این نهاد، قوانین و رویه‌های موجود در این حوزه را مرور و از این طریق، برای بازبینی قوانین یا طرح قوانین جدید به نهادهای دولتی پیشنهادهایی می‌دهد. از جمله اولویت‌های این نهاد خصوصی، ترویج عقد تفاهم‌نامه‌های تجاری با کشورهای دیگر، عضویت و همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و جمع‌آوری اطلاعات مربوط به بخش صنعت و تجارت است. این نهاد همچنین خدماتی از قبیل ثبت شرکت، ارائه اطلاعات در مورد فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشور، ارتباط با کسب و کارهای خارجی، صدور و تأیید اسناد و گواهی‌های لازم برای تجارت و نظارت بر استانداردهای کیفی کالاها را انجام می‌دهد.

کشور امارات متن واحدی به عنوان سند سیاست تجاری ندارد و آنچه هست، مجموعه‌ای از اسناد کلان و طرح چشم‌اندازها

به عنوان شریک، در هر هفت امیرنشین سرمایه‌گذاری کنند؛ در حالی که تا پیش از این تنها مناطق آزاد مشمول این قانون بود. انتظار می‌رود این امر باعث افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در امارات در بخش‌های مختلف اقتصاد شود. ذیل این قانون دبی، شارجه و عجمان به سرمایه‌گذاران خارجی فرصت‌هایی برای مالکیت ۱۰۰ درصدی بر شرکت‌های تجاری ارائه داده‌اند و انتظار می‌رود سایر شیخ نشین‌ها نیز ارائه چنین مجوزهایی را در دستور کار داشته باشند.

۱-۱) امارات و عضویت در سازمان‌های بین‌المللی

امارات عضو فعال سازمان‌های تجاری بین‌المللی و منطقه‌ای پرشماری است. این امر نه تنها بخشی از سیاست تجاری این کشور طی دهه‌های اخیر بوده است، بلکه در مقابل تأثیر زیادی هم بر سیاست تجاری این کشور گذاشته و در قالب رویه‌ها، سیاست‌ها، فرهنگ و اصول سازمانی و تعهدهایی که این سازمان‌ها بر ساختار تجارت خارجی این کشور وارد کرده‌اند قابل بحث هستند. مهم‌ترین این سازمان‌ها و برخی از پیامدهای عضویت در آنها برای امارات در ادامه مورد بحث و اشاره قرار گرفته‌اند.

سازمان تجارت جهانی

امارات متحده عربی از سال ۱۹۹۶ عضو WTO بود و دو سال پیش از آن نیز به GATT پیوسته بود. این کشور در سال ۲۰۱۶ پروتکل ناظر بر موافقتنامه تسهیل تجارت را پذیرفت و در سال ۲۰۱۷ نیز توافقنامه TRIPS را امضا نمود. این کشور همچنین عضو موافقتنامه فناوری اطلاعات بوده و در ابتکار مشترک دولتی تجارت الکترونیک و تسهیل سرمایه‌گذاری نیز مشارکت می‌کند.

شورای همکاری خلیج فارس

امارات عضو شورای همکاری خلیج فارس است. هدف اصلی این شورا پیشبرد همکاری منطقه‌ای و همگرایی در تمام حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. شورای عالی بالاترین مقام این شورا به شمار می‌رود که متشکل از سران ۶ کشور عضو است. در مورد بخش‌های اقتصادی مختلف این شورا به صورت پراکنده در متن ارزیابی سیاست تجاری امارات صحبت به میان آمده است. به‌طور خلاصه، امارات بخشی از اتحادیه گمرکی مشترک شورای همکاری خلیج فارس است و از رویه‌ها و قوانین آن پیروی می‌کند که بیشتر تعرفه‌های آن ۰ تا ۵ درصد است. همچنین، امارات عضوی از بازار مشترک خلیج فارس به شمار می‌آید که معطوف به فراهم کردن شرایط یکسان برای شهروندان شورای همکاری در حوزه‌های اقتصادی مانند آزادی عملیات اقتصادی، سرمایه‌گذاری و مالکیت است. استانداردهای تجارت، نظام متریک، قواعد قرنطینه، نهادها و دفترهای مسئول، نظام مالیات ارزش افزوده، قانون مشترک در مورد املاک و مستغلات، برنامه زیست محیطی و استراتژیهای فرهنگی از دیگر حوزه‌هایی هستند که در قالب همکاری‌های مشترک اعضای شورای همکاری میان

امارات و دیگر کشورهای عضو تنظیم می‌شوند.

موافقتنامه تجارت آزاد میان شورای همکاری و سنگاپور

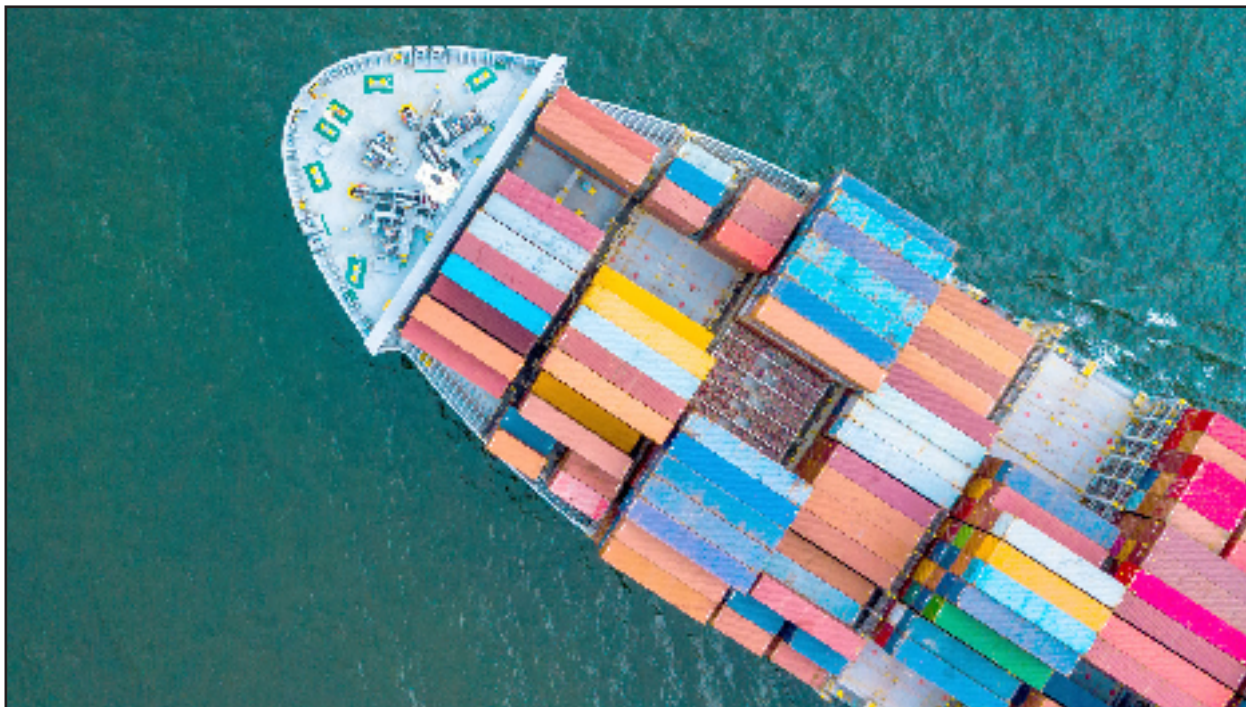
کشورهای عضو شورای همکاری یک پلتفرم واحد برای مذاکرات تجاری گروهی دارند که بر اساس آن، شورا می‌تواند با طرف‌های سوم وارد مذاکره و موافقتنامه‌های تجاری امضا کند که برای تمام اعضا لازم‌الاجرا خواهد بود. قدیمی‌ترین مصداق این پلتفرم، موافقتنامه تجارت آزاد میان شورای همکاری و سنگاپور است. این موافقتنامه در سال ۲۰۱۳ اجرایی شد و از ۲۰۱۵ به سازمان تجارت جهانی اعلام شد و شامل تجارت کالا، رویه‌های گمرکی، قواعد مبدأ، استانداردها و قواعد فنی، تجارت خدمات، تجارت الکترونیک، مالکیت معنوی، تحرک اشخاص و رویه‌های حل مناقشه می‌شود. بر این مبنا، سنگاپور کلیه تعرفه‌ها بر کالاهایی از مبدأ کشورهای شورای همکاری را صفر کرده و در مقابل، کشورهای عضو شورا نیز به جز موارد مشخصی که کمتر از یک درصد می‌شود، موانع تعرفه‌ای بر کالاهای با مبدأ سنگاپور را لغو کرده‌اند. در بخش خدمات هم طرفین پذیرفتند آزادی تجارت در بخش‌های مختلف را فراتر از تعهدات سازمان تجارت جهانی اعمال کنند.

موافقتنامه تجارت آزاد GCC-EFTA

این موافقتنامه میان شورای همکاری خلیج فارس و اتحادیه تجارت آزاد دولت‌های اروپایی از سال ۲۰۱۴ اجرایی شده و تجارت کالا، خدمات، حل اختلافات و سیاست رقابت را در بر می‌گیرد. توافق درباره موارد دیگری مانند حقوق مالکیت معنوی و سرمایه‌گذاری هنوز در جریان است. بر این اساس، کشورهای عضو شورا توافق کردند موانع تعرفه‌ای تجارت را طی بازه زمانی پنج ساله در مورد بیشتر کالاهای وارداتی از این اتحادیه لغو کنند. اتحادیه نیز متعهد شده است از زمان اجرایی شدن توافق، دسترسی بدون مالیات به بازارهای زیر مجموعه خود را برای کالاهای صنعتی، ماهی و محصولات دریایی با مبدا کشورهای عضو شورای همکاری را فراهم کند. محصولات کشاورزی فرآوری شده نیز با تسهیلاتی همراه هستند، در حالی که صادرات مواد کشاورزی خام از کشورهای شورای همکاری به این اتحادیه بر مبنای توافق‌های دوجانبه صورت می‌گیرد.

منطقه تجارت آزاد پان عربی

امارات متحده عربی همچنین عضو منطقه تجارت آزاد پان عربی نیز هست که در ۱۹۹۸ تأسیس شده است. از ۲۰۰۵ به جز موارد معدودی که به سلامت عمومی، مسائل اخلاقی و حفاظت از محیط زیست مربوط می‌شود، موانع تعرفه‌ای تجارت میان اعضا لغو شده است. مذاکرات میان اعضا برای تجارت خدمات نیز در جریان است و امارات به همراه هشت عضو دیگر از ۲۰۱۷ متعهد به یک جدول تعهدات برای تجارت در این حوزه شده‌اند. امارات متحده عربی همچنین در قالب شورای همکاری خلیج فارس در حال مذاکرات تجاری با استرالیا، چین، اتحادیه اروپا، هند، ژاپن، کره جنوبی، نیوزیلند، پاکستان و ترکیه نیز هست. تا زمان تنظیم گزارش سازمان تجارت جهانی، هیچ یک از این

است. قرار گرفتن ترکیه در میان کشورهای ابوظبی در پی موافقتنامه‌های جامع اقتصادی با آنهاست پیام آور تغییر در روابط تیره دو کشور است. این تغییر در حالی رخ می‌دهد که روابط عربستان همچنان با ترکیه تیره مانده است. البته، اخیر ترکیه و امارات تلاش کرده‌اند تا اختلافات سیاسی خود را کاهش دهند. برخی برآوردهای دولت امارات نشان می‌دهد در صورت امضای این موافقتنامه‌ها حجم تجارت این کشور با شرکای تجاری به سرعت افزایش خواهد یافت. به عنوان مثال پیش بینی می‌شود در صورت امضای موافقتنامه همکاری جامع اقتصادی با هند، حجم تجارت دو کشور از ۴۰ میلیارد دلار در ۲۰۲۰ به ۱۰۰ میلیارد دلار در ۲۰۲۵ افزایش یابد. مهم‌ترین توافقات تجاری دوجانبه امارات از قرار زیر هستند.

امارات و اسرائیل

عادی‌سازی روابط اسرائیل و امارات تنها به حوزه سیاسی محدود نمانده، بلکه پیامدهای اقتصادی آن نیز به تدریج رخ می‌نماید. تاکنون دو طرف موافقتنامه اجتناب از مالیات مضاعف را امضا کرده‌اند که مدعی‌اند می‌تواند تا حدی به گشایش در روابط اقتصادی آنها کمک کنند. اما فراتر از این مهم‌ترین توافقی که ممکن است میان دو طرف صورت گیرد سرمایه‌گذاری ۱۰۱ میلیارد دلاری امارات در میدان گازی تمر اسرائیل در مدیترانه شرقی است. ذخایر این میدان که در منطقه انحصاری اقتصادی اسرائیل قرار دارد حدود ۲۰۰ میلیارد متر مکعب برآورد شده است. توافق مهم دیگر دو طرف در حوزه صنایع پیشرفته صورت گرفته است. در این قالب امارات عربی متحده در پی استفاده از توانمندی شرکت‌های اسرائیلی به خصوص در حوزه صنایع پیشرفته است. به عبارت دیگر امارات عربی متحده می‌کوشد مزایای لجستیک خود را با توانمندی فناورانه اسرائیل ترکیب نماید و در این حوزه

مذاکرات رسماً منجر به توافقنامه نشده و همه مذاکرات به جز با چین و پاکستان معلق شده‌اند. با این حال، امارات در ۲۰۲۱ اعلام کرد که قصد دارد مذاکرات جامع دوجانبه با هشت کشور از جمله هند، کره جنوبی، بریتانیا و ترکیه انجام دهد که در این گزارش به این مسأله پرداخته شده است. امارات متحده عربی همچنین از سال ۲۰۰۳ یک موافقتنامه تجارت آزاد دوجانبه با مراکش دارد که در سال ۲۰۱۹ به سازمان تجارت جهانی نیز ابلاغ شده است. این توافق تنها شامل تجارت کالا می‌شود. این کشور همچنین حائز شرایط برای تجارت ذیل قواعد ترجیحی سیستم عمومی ترجیحات با کشورهای استرالیا، بلاروس، فدراسیون روسیه و قزاقستان نیز می‌شود.

۱-۲) امارات و موافقتنامه‌های تجاری دوجانبه

فراتر از چشم‌انداز کلان، در حوزه سیاست تجاری امارات بر شکل دهی به موافقتنامه‌های تجارت آزاد با طیفی از کشورها متمرکز شده است و این کشورها را به عنوان بازارهای هدف برگزیده است. دولت این کشور در سال ۲۰۲۱ اعلام کرد که امضای فوری موافقتنامه جامع همکاری اقتصادی با ۸ کشور شامل هند، بریتانیا، ترکیه، کره جنوبی، اتیوپی، اندونزی، اسرائیل و کنیا را در دستور کار خود قرار داده است. در این موافقتنامه‌ها حوزه‌های تجارت، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و بخش‌هایی همچون توریسم مدنظر قرار خواهد گرفت. تاکنون امضای موافقتنامه‌های جدید تجاری با هند و اسرائیل به انجام رسیده است.

شتاب امارات عربی متحده در امضای موافقتنامه‌های همکاری اقتصادی با طیفی از کشورها در راستای برنامه‌های بلندمدت این کشور به عنوان هاب تجاری و اقتصادی خاورمیانه از یک سو و پیشبرد رقابت ژئواکونومیک با عربستان سعودی از سوی دیگر

را به صورت ذیل می‌توان دسته‌بندی کرد:
- طرفین انتظار دارند این توافق تجارت بین آنها را میلیون‌ها دلار افزایش دهد.

- بیش از ۹۶ درصد کالاهایی که از سوی امارات صادر می‌شود از مزایای گمرکی برخوردار خواهند شد. عوارض گمرکی ۸۲ درصد از کالاها در مدت ۳ سال تا ۵ سال به‌طور تدریجی حذف خواهد شد و ۱۴ درصد دیگر به تدریج کاهش می‌یابد. از جمله، تعرفه‌ها بر کودها و مواد شیمیایی، لوازم آرایشی، محصولات پلاستیکی، محصولات سرامیکی، جواهرات و الماس‌های ماشین‌ها و قطعات الکترونیکی، تجهیزات پزشکی و همچنین سبزیجات و میوه‌ها، آب میوه‌ها، دانه‌ها، گوشت و ماهی و غیره حذف یا کاهش خواهد یافت.

- بیش از ۹۶ درصد از کالاهای صادراتی اسرائیل به امارات از مزایای گمرکی برخوردار خواهند شد. حقوق گمرکی ۷۲ درصد بلافاصله پس از اجرایی شدن توافق حذف خواهد شد و ۲۱ درصد دیگر به تدریج ظرف ۳ سال یا ۵ سال به صفر کاهش می‌یابد. به ۳ درصد اقلام، تخفیف عوارض گمرکی و سهمیه‌ای داده شده است. از جمله محصولاتی که از مزایای گمرکی قابل توجهی در واردات امارات از اسرائیل برخوردار شده‌اند عبارت‌اند از: داروها، کالاهای پلاستیکی و لاستیکی، سرامیک، ماشین‌آلات و قطعات الکترونیکی، کابل‌های رسانه، جواهرات، وسایل نقلیه و گوشت و فرآورده‌های گوشتی.

- پیشبرد تجارت دوجانبه در خدمات در زمینه‌هایی مانند تجارت الکترونیک، خدمات حرفه‌ای و تجاری، خدمات توزیع (عمده فروشی و غیره).

- در حوزه حفاظت از حقوق مالکیت معنوی و حق ثبت اختراع دو طرف به توافقات اساسی برای توسعه روابط در بخش‌های

خواستار همکاری در فناوری‌های غیر نظامی است. از همین رو بر انجام پروژه‌های مشترک با شرکت‌های اسرائیلی تاکید کرده است. سازمان صنایع هوفضای اسرائیل اخیراً یادداشت تفاهمی با شرکت دولتی صنایع دفاعی امارات برای تولید تجهیزات ضد پهباد امضا کرده است. پهبادها در سال‌های اخیر به مهم‌ترین عرصه رویارویی کشورها در منطقه بدل شده‌اند. افزون بر این امارات عربی متحده وعده سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری در اسرائیل را داده است.

در یک سالگی توافق ابراهیم که راه را بر عادی‌سازی روابط اسرائیل با طیفی از کشورهای عربی به ویژه امارات عربی متحده گشود، توافق اصولی دو کشور برای شکل دهی به منطقه تجارت آزاد، از سوی مقامات اسرائیلی اعلام شد. آنان این توافق را به عنوان گام مهمی در توسعه روابط طرفین برشمرده‌اند. تحلیل‌هایی که در مورد روند رشد روابط تجاری دو طرف در یک سال گذشته صورت گرفته نشان می‌دهد که عمده توافقات طرفین معطوف به ایجاد زمینه‌های اولیه برای توسعه روابط اقتصادی و تجاری بوده است. حجم روابط تجاری دو طرف در این یک سال به ۶۰۰ میلیون دلار افزایش یافته و بر مبنای برآوردهای اتاق بازرگانی اسرائیل در سه سال آینده به ۵ میلیارد دلار افزایش خواهد یافت.

مفاد توافق تجارت آزاد امارات و اسرائیل

امارات به عنوان نخستین کشور در جهان عرب با اسرائیل موافقتنامه تجارت آزاد منعقد کرد. این موافقتنامه راه را بر حضور گسترده‌تر شرکت‌های اسرائیلی در امارات و توسعه روابط دو طرف می‌گشاید. در شرایط کنونی بیش از ۱۰۰۰ شرکت اسرائیلی در امارات فعالیت دارند. مهم‌ترین مفاد توافق تجارت آزاد دو طرف بر مبنای داده‌هایی که طرف اسرائیلی منتشر کرده

- شرکت‌های کوچک و متوسط: طرفین توافق کردند که همکاری‌ها را در راستای شناسایی راه‌هایی برای کمک به شرکت‌های کوچک و متوسط و بهره‌برداری آنان از فرصت‌های تجاری اعطا شده توسط این توافقنامه، ارتقا دهند.

- به عنوان بخشی از توافق، کمیته مشترکی ایجاد خواهد شد که به موجب آن می‌توان در مورد مسائل اقتصادی گفت‌وگوهای مستمری بین طرفین انجام داد. این کمیته بستری را برای بحث درباره موانع تجاری و پیشنهاد‌های دو طرف فراهم می‌کند. نکات کلیدی توافق تجارت آزاد طرفین در جدول ذیل ارائه شده است.

مختلف مانند کشاورزی و فناوری پیشرفته دست یافتند. طرفین همچنین بر افزایش همکاری در این زمینه از جمله اجرای حقوق مالکیت معنوی توافق کردند.

- تدارکات دولتی - طرفین متقابلاً به تأمین‌کنندگان و شرکت‌ها اجازه دسترسی به بازار تدارکات دولتی را داده‌اند و شرکت در مناقصه‌های تدارکات دولتی را که وزارتخانه‌های دولتی در هر دو کشور منتشر می‌کنند، امکان پذیر کردند. در مناقصه‌های خاص، تأمین‌کنندگان از هر دو کشور می‌توانند در مناقصات تدارکات دولتی تحت شرایط مساوی با شرایطی که به تأمین‌کنندگان محلی اعطا می‌شود، شرکت کنند.

جدول ۱- امتیازاتی که اسرائیل در صادرات به امارات به دست آورده است

محصولات	شرح تخفیف در صادرات از امارات
کودهای شیمیایی	با اجرایی‌شدن توافق، عوارض گمرکی اکثر انواع کودها حذف شده است.
محصولات غذایی	با اجرایی‌شدن توافقنامه، عوارض گمرکی اکثر آب‌نبوت‌ها و همچنین نان‌ها، عسل، گوشت و ماهی، گل‌ها و گیاهان زینتی، سبزیجات منجمد، کودجات از ۵ درصد به صفر کاهش یافته، عوارض گمرکی از ۵ درصد به صفر کاهش یافت. عمده محصولات از مزایای حذف عوارض گمرکی برخوردار شدند که بیشتر آنها ظرف پنج سال از زمان اجرایی‌شدن توافقنامه اجرایی خواهد شد.
پلاستیک و محصولات پلاستیکی	اکثر محصولات گمرکی از ۵٪ به ۰٪ کاهش یافتند. برخی دلافاسله و برخی در عرض ۵ تا ۳ سال از زمان اجرایی‌شدن توافق (کاهش خطی)
جوهرات، المنس و جواهرات گران‌بها	با اجرایی‌شدن توافق، گمرک از ۵ درصد به صفر کاهش خواهد یافت.
تجهیزات پزشکی	

جدول ۲- امتیازاتی که امارات در صادرات به اسرائیل به دست آورده است

محصولات	امتیازات بر صادرات از اسرائیل به امارات
تخم‌مرغ	سه‌جهد بدون کاهش عوارض گمرکی داده شده است
روغن کنولا	عوارض گمرکی از ۷ درصد به صفر در مدت پنج سال از تاریخ اجرایی‌شدن توافق کاهش یافت.
محصولات غذایی	معافیت کامل یا معافیت سهم‌بندی گوشت و فرآورده‌های آن، انواع دانه، گل و گیاهان زینتی، حنوا، شکلات، اجیل، خشکبار، کودجات و ...
دارو	عوارض گمرکی از ۱۲ درصد به صفر در عرض سه تا پنج سال از تاریخ اجرایی‌شدن توافق کاهش خواهد یافت.
انواع خرما	عوارض گمرکی از ۵ درصد به ۲.۵ درصد کاهش خواهد یافت.
پلاستیک و محصولات پلاستیکی	گمرک برای اکثر محصولات از تاریخ اجرایی‌شدن توافق از ۱۲ درصد به صفر کاهش خواهد یافت.
کودهای شیمیایی	عوارض گمرکی در اغلب محصولات بلافاصله پس از اجرایی‌شدن توافق از ۱۲ درصد به صفر و در برخی دیگر به تدریج از تاریخ اجرایی‌شدن توافق کاهش خواهد یافت.

امارات و هند

اخیراً و در راستای سیاست تجاری جدید، امارات متحده عربی پس از ۶ ماه مذاکره با هند، موافقتنامه تجارت آزاد با این کشور را نهایی کرد. این توافق از نخستین هفته ماه می ۲۰۲۲ اجرایی شد. توافق جامع مشارکت اقتصادی هند و امارات عربی متحده یا همان موافقتنامه تجارت آزاد میان دو کشور نخستین موافقتنامه تجارت آزاد هند در یک دهه اخیر به شمار می‌آید. آخرین موافقتنامه تجارت آزاد هند در سال ۲۰۱۱ با ژاپن منعقد شد. این موافقتنامه در راستای سیاست‌های تجاری بلندپروازانه امارات و هند صورت می‌گیرد و همان گونه که اشاره شد، امارات در نظر دارد تا پایان سال ۲۰۲۲ با ۸ کشور موافقتنامه تجارت آزاد منعقد نماید و موقعیت خود را به عنوان کانون منطقه‌ای تجارت جهانی تحکیم بخشد.

از دیگر سو هند می‌کوشد با طیفی از کشورها این موافقتنامه‌های آزاد را امضا نماید و صادرات خود را به یک تریلیون دلار تا سال ۲۰۳۰ افزایش دهد. در همین راستا هند با استرالیا، بریتانیا، کانادا، اسرائیل و اتحادیه اروپا مذاکرات مشابهی را در دستور کار دارد. افزون بر امضای توافق با امارات عربی متحده، هند مذاکرات موافقتنامه تجارت آزاد با شورای همکاری خلیج فارس را نیز در دستور کار دارد. مقامات دولت این کشور اعلام کردند که مذاکرات با شورای همکاری تا پایان سال ۲۰۲۲ به نتیجه خواهد رسید.

نکات کلیدی موافقتنامه تجارت آزاد هند و امارات را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- این توافق حوزه کالا، خدمات، قواعد مبدا، رویه‌های گمرکی، تدارکات دولتی حقوق مالکیت فکری و تجارت الکترونیک را در بر می‌گیرد.

- امارات عربی متحده ۸۰ درصد تعرفه‌های خود بر صادرات هند به این کشور را حذف می‌کند. با حذف این تعرفه‌ها حدود ۹۰ درصد از صادرات هند به امارات با تعرفه صفر انجام خواهد شد. حذف تعرفه‌ها برای صادرات هند به ویژه در حوزه‌هایی که این کشور با رقابت شدیدی از طرف کشورهای دیگر مواجه است همچون حوزه پوشاک واجد اهمیت ویژه است. در شرایط کنونی صادرات پوشاک هند مشمول ۵ درصد تعرفه است در حالی که صادرات رقبای این کشور به ویژه ویتنام و بنگلادش با تعرفه صفر به امارات

صورت می‌گیرد. در مقابل هند موافقت کرده است که تعرفه برای واردات طلا از امارات تا حجم ۲۰۰ تن در سال را حذف نماید. در شرایط کنونی امارات سالانه حدود ۷۰ تن طلا به هند صادر می‌کند و امتیازات تجاری دیگری نیز به امارات ارائه کرده است.

- در یک دهه آینده تعرفه‌های امارات برای واردات ۹۷ درصد از کالاهای هندی به صفر خواهد رسید و در روند اجرای این توافق حوزه‌های نساجی، جواهرات، چرم، کفش، کالای ورزشی، خودرو و محصولات دارویی بیشترین بهره را خواهند برد. بر مبنای برآوردهای اولیه با اجرایی شدن این توافق حجم تجارت دو کشور در ۵ سال آینده به ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش خواهد یافت. در وضعیت کنونی تجارت دو کشور حدود ۴۰ میلیارد دلار است و صادرات هند به امارات حدود ۲۶ میلیارد دلار است. مقامات هندی مدعی‌اند که با اجرایی شدن این توافق یک میلیون شغل جدید در هند ایجاد خواهد شد.

- دولت هند طیفی از کالاها را از این توافق مستثنی کرده است. اغلب محصولات کشاورزی و مواد غذایی از این توافق مستثنی شده‌اند تا صنعت کشاورزی و مواد غذایی هند آسیب نبیند.

- یکی از چالش‌های این قرارداد موضوع صادرات مجدد و احتمال سوءاستفاده کشورهای دیگر برای واردات کالا از مسیر امارات به هند با استفاده از مزایای این توافق است. در این راستا در قرارداد مکانیسم‌های مختلفی برای قواعد مبدا سختگیرانه تعیین شده است تا مانع چنین استفاده‌هایی گردد. در این قالب کالاهای صادراتی امارات در صورتی از مزایای این توافق برخوردار خواهند شد که حداقل ۴۰ درصد از ارزش افزوده آنها در امارات ایجاد شده باشد. این رقم در مورد آلومینیوم و قطعات خودرو به ۴۵ درصد افزایش یافته است.

- در حوزه محصولات کشاورزی مشمول این توافق، تنها در صورتی که این محصولات در امارات تولید شده باشند امکان استفاده از مزایای این توافق در ورود به بازار هند خواهند داشت.

- یکی دیگر از نکات مهم این توافق گنجاندن تجارت دیجیتالی در آن است. پیش از آن هند با قاعده نویسی در حوزه تجارت دیجیتال توسط

۲) ارزیابی سیاست تجاری امارات متحده عربی

یکی از مهم‌ترین معیارهای سنجش سیاست تجاری کشورها در حوزه‌های مختلف و شناخت دلالت‌های آنها مرور ارزیابی‌های سازمان‌های بین‌المللی، به ویژه سازمان تجارت جهانی از نتایج این سیاست‌ها در طول بازه‌های زمانی مشخص است. در مورد امارات، طی ارزیابی‌های سازمان تجارت جهانی در بازه زمانی ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۲ از اقتصاد امارات به ویژه در حوزه تجارت دارای ویژگی‌های زیر بوده است.

بین ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ تولید ناخالص داخلی بین ۱۲ تا ۳،۴ درصد در نوسان بوده است که این رشد عمدتاً توسط صادرات غیرنفتی بوده است. با این حال، در ۲۰۲۰ اقتصاد امارات به دلیل تأثیرات بحران کرونا ۶،۱ درصد کوچک شد و صادرات نفت و گاز نیز ۳۶ درصد به دلیل کاهش تقاضای جهانی کاهش پیدا کرد. با این حال، تورم در سال ۲۰۲۱ منفی ۲،۱ درصد بوده است.

موازنه سالیانه بین درآمدها و هزینه‌های دولت در بازه ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹ مازاد مثبت بود، ولی در ۲۰۲۰ به کسری ۲،۵ درصدی رسید. در ۲۰۲۱ نیز برای نخستین بار از سال ۲۰۱۵ پیش بینی کسری بودجه در ارزیابی دولتی آمده است. بانک مرکزی پیش بینی کرده در ۲۰۲۲ اقتصاد به‌طور کامل از پیامدهای کرونارها شده و بازیابی شود.

در حوزه سیاست‌های پولی، تعیین نرخ درهم امارات از سال ۱۹۹۷ وابسته به دلار بوده است. اولویت اصلی دولت در این حوزه اعطای اختیارات به بانک مرکزی برای حفظ ثبات واحد پول ملی بوده است.

در بازه زمانی مورد مطالعه تراز تجاری همواره مثبت بوده است. به‌طور سنتی در تجارت امارات صادرات غیرنفتی بیشتر از صادرات نفتی بوده است و مهم‌ترین صادرات عبارت از سنگ‌های قیمتی، فلزات و مروارید بوده‌اند که پس از آنها ماشین‌آلات و تجهیزات الکترونیکی قرار می‌گیرند. با توجه به اهمیت تجارت فلزات قیمتی، دولت مقررات ویژه‌ای برای تجارت طلا در امارات تدارک دیده است.

امارات متحده عربی در سال ۲۰۲۰ استراتژی توسعه بلندمدت خود را موسوم به UAE Continental 2017 و نیز National Agenda را در ۲۰۲۱ منتشر کرد. در قلب هر دو استراتژی، گذار به یک اقتصاد دانش‌محور قرار دارد که مبتنی بر افزایش تولید، افزایش رقابت‌پذیری شرکت‌های داخلی و سرمایه‌گذاری در بخش فناوری‌های سطح بالا (های‌تک) قرار گرفته است. بهبود سطح قانون‌پذیری، در پیش گرفتن اصلاحات قانونی گسترده معطوف به مدرن‌سازی محیط اقتصادی و رفع محدودیت‌های مالکیت برای سرمایه‌های خارجی در بخش‌های مختلف نیز از دیگر بخش‌های این اسناد استراتژیک توسعه اقتصادی هستند. حاصل این رویکردها بهبود وضعیت امارات در بسیاری از شاخص‌های بین‌المللی از جمله سهولت کسب و کار ثبات و صلاحیت مالی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی بوده است. قانونی که از سال ۲۰۱۸ موسوم به Arbitration Law وضع شده اعتماد به سیستم قضایی را افزایش داده است و امید به رفع سریع مناقشات تجاری بین‌المللی در این کشور را تسهیل کرده است.

فرمول‌بندی سیاست تجاری در سطح فدرال بر عهده وزارت اقتصاد و بر مبنای استراتژی اقتصادی بلندمدت کشور است. رویکرد کلان این وزارت خانه عبارت است از متنوع‌سازی اقتصاد بر مبنای نوآوری و تمرکز بر بخش‌های دانش‌محور و نیز فراهم کردن محیط مساعد برای تجارت و سرمایه‌گذاری و افزایش رقابت‌پذیری اقتصاد امارات در سطح بین‌المللی و در

سازمان تجارت جهانی یا موافقتنامه‌های تجارت آزاد مخالفت می‌ورزید زیرا نگران تاثیر گذاری این قواعد بر بازار داخلی کشور بود. اما این کشور با تغییر رویکرد با روند موافقتنامه‌های جدید تجارت آزاد همگام شده است.

امارات و ترکیه: موافقتنامه‌ای در دست اقدام

همان‌گونه که اشاره شد بسط روابط با ترکیه یکی از اولویت‌های هشت گانه در سیاست تجاری امارات متحده عربی به شمار می‌آید. در همین راستا، مقامات تجاری دو کشور امارات و ترکیه، مذاکرات خود به منظور شکل دهی به موافقتنامه تجارت آزاد موسوم به "موافقتنامه مشارکت اقتصادی جامع" را آغاز کرده‌اند. مقامات تجاری ترکیه معتقدند با انعقاد این موافقتنامه، حجم تجارت دو کشور در میان مدت به دو برابر رقم فعلی افزایش خواهد یافت؛ این در حالی است که تجارت امارات و ترکیه در سال‌های اخیر تحت تأثیر اختلافات شدید دو کشور با کاهش مواجه شده است، اما در ماه‌های اخیر روند عادی‌سازی تجارت خارجی دو کشور شتاب گرفته و اکنون با آغاز مذاکرات موافقتنامه تجارت آزاد، وارد دوره جدیدی شده است.

مقامات اماراتی معتقدند با حذف تعرفه‌ها، تسهیل جریان آزاد کالا و تسهیل جریان سرمایه، روابط تجاری دو کشور سرعت خواهد گرفت. در حال حاضر ترکیه، یازدهمین شریک تجاری امارات محسوب می‌شود و ۴۰۰ شرکت اماراتی در ترکیه در حال فعالیت هستند.

مقامات ترک امیدوارند روابط تجاری دو کشور و در پی مذاکرات، به سرعت به وضعیت سال ۲۰۱۷، سال اوج روابط تجاری بازگردد. در سال ۲۰۱۷ حجم تجارت دو کشور به حدود ۱۵ میلیارد دلار رسید که بالاترین میزان در تاریخ روابط تجاری دو کشور بود، اما متأثر از تنش‌های میان دو کشور، در سال ۲۰۱۸، حجم تجارت دو جانبه ۹/۶ میلیارد دلار کاهش یافت و در سال ۲۰۱۹ نیز به ۹/۷ میلیارد دلار رسید. حجم تجارت دو کشور در سال ۲۰۲۰، ۳/۸ میلیارد دلار بود و این رقم در سال ۲۰۲۱ به ۶/۷ میلیارد دلار کاهش یافت.

در حال حاضر امارات عربی متحده، مهم‌ترین شریک تجاری ترکیه در خلیج فارس محسوب می‌شود. تا سال ۲۰۱۷ که روابط تجاری دو کشور رو به گسترش بود، موازنه تجاری به سود ترکیه بود، اما در سال‌های اخیر نه تنها تجارت دو جانبه کاهش یافته بلکه موازنه تجاری به سود امارات تغییر کرده است. ترکیه می‌کوشد توازن در تجارت خارجی با امارات را مجدداً برقرار نماید و این روابط را گسترش دهد. در سال ۲۰۲۱ امارات وعده داد صندوق سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری برای حمایت از شرکت‌های اماراتی جهت سرمایه‌گذاری در ترکیه به ویژه در بخش انرژی و بهداشت تشکیل خواهد داد. افزون بر این، دو کشور بر سر سوآپ ارزی به مبلغ ۵ میلیارد دلار به توافق رسیدند. بر مبنای آمارها تا سال ۲۰۲۰ امارات حدود ۵ میلیارد دلار در ترکیه سرمایه‌گذاری کرده است.

مقامات تجاری ترکیه معتقدند که موافقتنامه جدید با امارات فراتر از موافقتنامه‌های سنتی تجاری است که تنها طیف محدودی از کالاها را دربر می‌گیرد. این موافقتنامه در ردیف نسل جدید موافقتنامه‌های تجارت آزاد است که حوزه خدمات را نیز دربر می‌گیرد. از منظر ترکیه، امارات عربی متحده به یک بازیگر جهانی در بسیاری از بخش‌های خدماتی همچون تأمین مالی، تورسم، هوانوردی غیر نظامی و مشاوره‌های فنی تبدیل شده است و ترکیه می‌خواهد از موقعیت این کشور در پر تو موافقتنامه استفاده نماید.

بازار آزاد به منظور گسترش تجارت بین‌المللی.

امارات به سیستم تجارت چند جانبه مبتنی بر قواعد پایبند است و در مذاکرات سازمان تجارت جهانی و بیانیه ابتکار مشترک در مورد تسهیل تجارت الکترونیک و سرمایه‌گذاری حضور فعال دارد. این کشور همچنین از سال ۲۰۱۶ عضو پروتکل‌های مربوط به توافقنامه تسهیل تجارت بوده و از سال ۲۰۱۷ نیز پروتکل‌های مربوط به توافقنامه Amending TRIPS را پذیرفته است. ابوظبی همچنین عضو توافقنامه فناوری اطلاعات نیز هست. همان‌گونه که در بخش قبلی اشاره شد، امارات متحده عربی عضو شورای همکاری خلیج و منطقه آزاد تجاری پان عربی نیز هست. کشورهای شورای همکاری خلیج فارس با سنگاپور و نیز با اتحادیه تجارت آزاد اروپایی قرارداد تجارت آزاد دارند. همچنین امارات متحده عربی از سال ۲۰۲۱ در حال مذاکره با هشت کشور برای انعقاد موافقتنامه‌های تجاری است (از جمله کره جنوبی، بریتانیا و ترکیه) که از این میان توافق با هند و اسرائیل در سال جاری صورت گرفته است.

طی بازه زمانی مورد مطالعه، عملکرد امارات متحده عربی در حوزه سرمایه‌گذاری نیز چشمگیر بوده است. بخش مهمی از اقتصاد امارات در گرو جذب سرمایه‌گذاران خارجی است و از سال‌های گذشته ترتیبات مهمی برای این مسأله در نظر گرفته شده است. مناطق آزاد تجاری که مالکیت ۱۰۰ درصد خارجی در آنها به رسمیت شناخته شده است از جمله این ترتیبات به شمار می‌رود. همچنین، این کشور تغییراتی در نظام حقوقی این کشور ایجاد کرده است و از جمله، قانون شرکت‌های تجاری را بازنگری اساسی کرده است. در نتیجه این بازنگری در قوانین، شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران خارجی در حال حاضر می‌توانند به استثنای برخی حوزه‌ها که حائز تأثیرات استراتژیک شناخته شده‌اند، در دیگر حوزه‌ها با ۱۰۰ درصد مالکیت به فعالیت اقتصادی در این کشور بپردازند. همچنین، در نظام حقوقی جدید امارات شرط همکاری با یک کارگزار محلی که مالکیت ۱۰۰ درصد اماراتی دارد، برای شرکت‌های خارجی حذف شده است. هدف کلی این برنامه‌ها جذب سرمایه‌گذاری خارجی از کشورهای هدف در حوزه‌های مرتبط با نوآوری، رهبری و صنایع پیشرفته و همزمان، صدور سرمایه‌اماراتی به خارج از کشور به منظور تقویت حضور بین‌المللی شرکت‌های پیشروی اماراتی و ایجاد فرصت‌های جدید در بخش‌های هدف به منظور ایجاد و حفظ بازار بین‌المللی برای سرمایه‌گذاران اماراتی و حمایت از منافع آنها در خارج از کشور است. یکی دیگر از بخش‌های مهم در ارزیابی سیاست تجاری امارات، تحولات اخیر در حوزه گمرک است. در امارات، نهاد گمرک فدرال سیاست‌های کلی گمرک و اعمال آنها را در زیر کنترل دارد و رویه‌های این بخش طی سال‌های اخیر کمابیش یکسان بوده است. البته ادارات گمرک هر شیخ نشین می‌توانند به صورت مستقل قواعدی را وضع کنند، مادامی که با قواعد مشترک گمرک GCC در تعارض نباشد. به این ترتیب، عموماً تعرفه‌ها و رویه‌هایی که اعمال می‌شود همان قواعد مشترک میان کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس است. از ۲۰۲۰ نهاد گمرک فدرال یک پروژه دروازه گمرک امارات متحده عربی ایجاد کرده است که دولت فدرال قصد دارد آن را تبدیل به یک پنجره گمرک واحد ملی برای تجارت کالا بکند و این شامل قواعد مبدأ کالاها، طبقه‌بندی تعرفه‌ها و ارزش‌گذاری کالاها است که سازگار با راهنمای متحد شورای همکاری خلیج فارس خواهد بود. در حوزه تعرفه‌ها، امارات از یک نظام تعرفه چند لایه ولی به نسبت ساده بهره می‌برد. این کشور همان‌گونه که اشاره شد بخشی از نظام کلی تجارت

شورای همکاری خلیج فارس است و تعرفه اصلی اعمالی از سوی این کشور عبارت است از تعرفه عمومی خارجی که بر اساس آن، ۸۷۶ درصد خطوط تعرفه‌ای شامل ۵ درصد تعرفه واردات شده و ۱۱۰۲ درصد باقی مانده معاف از حقوق گمرک محسوب می‌شوند. در سال ۲۰۲۱ میانگین تعرفه‌های اعمال شده ۵ درصد بوده که در این میان، تعرفه کالاهای غیر کشاورزی کمتر از کالاهای کشاورزی بوده است. تعرفه‌های غیر درصدی تنها شامل ۰۰۷ درصد از کالاها شده است و هیچ سهمیه‌بندی تعرفه‌ای نیز اعمال نشده است. در مورد سهولت تجارت نیز نکته قابل ذکر از تغییرات سال‌های اخیر این است که از ابتدای ۲۰۲۰ واردکنندگان ملزم به ثبت گواهی مبدأ برای واردات نیستند و هر محموله‌ای می‌تواند به صورت خوداظهاری ترخیص شود، مگر اینکه واردکننده قصد داشته باشد از تعرفه‌های ترجیحی استفاده کند. با این وجود، ۲۲ ردیف کالایی با عنوان کالاهای خاص مشمول تعرفه‌های ویژه می‌شوند که از میزان رایج تعرفه فاصله زیادی می‌گیرد. از این مجموعه، ۱۴ ردیف مربوط به کالاهایی است که شامل الکل هستند و تعرفه ۵۰ درصدی دارند و ۸ ردیف باقی مانده نیز کالاهای الکترونیکی و دخانیات هستند که تعرفه ۱۰۰ درصدی شامل آنها می‌شود. قرار است به زودی کل شورای همکاری قواعد عمومی برای کالاهای ممنوعه وضع کنند، ولی در حال حاضر قوانین ملی هنوز معتبر هستند و واردات ۰۰۴ درصد کالاها به امارات ممنوع است و ۰۰۹ درصد نیز به عنوان کالاهای خاص تعیین شده‌اند.

به دنبال توافقنامه میان کشورهای عضو شورای همکاری از سال ۲۰۱۶ مالیات ارزش افزوده ۵ درصدی و مالیات مضاعف بر کالاهای مضر نیز اعمال می‌شود که در سال ۲۰۱۹ توسعه پیدا کرد. این تعرفه‌ها در راستای توافقنامه عمومی تعرفه‌های دولت‌های شورای همکاری هستند. در حوزه قواعد حمایتی تجارت، امارات قواعد محلی خود را سازگار با قانون عمومی شورای همکاری خلیج فارس در مورد ابزارهای ضد دامپینگ و جبران‌سازی، و ابزارهای حفاظتی کرده است و همزمان ساز و کارهای ملی را تعریف نموده که می‌تواند مستقل از آن ساز و کارها نیز اعمال شود. بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ در سطح شورای همکاری چهار قاعده ضد دامپینگ و ۲ ساز و کار حفاظتی در این حوزه تعریف شد و سه مورد نیز بازرسی صورت گرفته که بدون حکم قطعی مختومه شده است.

فراتر از همه این مسائل و تسهیل رویه‌ها، دولت امارات متحده عربی فعالیت‌های زیادی برای جذاب‌تر کردن بازار امارات متحده عربی ارائه کرده است. در سطح امارات آژانس‌هایی وجود دارد که خدماتی را به تاجران صادرکننده ارائه می‌کنند. این خدمات شامل همکاری در فاینانس برای برخی بازارهای خاص، ارائه اطلاعات در مورد بازارهای خارجی و مهارت‌های عمومی مدیریت صادرات و موارد عملیاتی مشابه می‌شود. امارات متحده عربی همچنین در سال ۲۰۱۷ یک آژانس فدرال صادرات تأسیس کرد که به تاجران خدماتی از قبیل بیمه اعتبارات تجاری، تأیید اعتبارنامه و سایر تضمین‌ها و بیمه‌های لازم برای صادرات ارائه می‌دهد. از سال ۲۰۱۹ نیز دفتر صادرات ابوظبی (ADDEX) تسهیلات اعتباری مشخصی به شرکت‌ها ارائه می‌کند. اطلاعات دقیقی از میزان حمایت مالی و اعتباری این آژانس‌ها در دست نیست.

اماراتی‌ها در مارس ۲۰۲۱ برنامه‌ای را اجرایی نمودند که موسوم است به عملیات ۳۰۰ میلیاردی. این برنامه در واقع یک استراتژی ده ساله معطوف به افزایش سهم بخش صنعتی در تولید ناخالص داخلی از ۱۳۳ میلیارد دینار در ۲۰۲۱ به ۳۰۰ میلیارد دینار در سال ۲۰۳۱ است. عملیات ۳۰۰ میلیاردی

امارات متحده عربی از قانون یکپارچه کشورهای شورای خلیج فارس در زمینه قانون ثبت اختراع و علامت تجاری پیروی می‌کند. دولت همچنین قصد دارد به اتحادیه بین‌المللی حمایت از گونه‌های جدید گیاهی بپیوندد.

بخش کشاورزی، جنگل‌داری و ماهیگیری نیز سهم خود را از تولید ناخالص داخلی در بازه زمانی مورد بررسی افزایش داده است، اما همچنان بسیار محدود است و کمتر از یک درصد از GDP را به خود اختصاص داده است. در حوزه کشاورزی، بیشتر سهم از آن میوه جات با ۶۱ درصد است و بعد از آن سبزیجات با ۲۲ درصد و محصولات زراعی با ۱۷ درصد قرار دارند. بخش محدود کشاورزی و ماهیگیری در امارات متحده عربی به این معنی است که این کشور عمده محصولات مورد نیاز خود در این حوزه را از خارج وارد می‌کند. تعرفه واردات ۶۰۷ درصدی بر واردات محصولات کشاورزی (به جز ماهیگیری) نیز از متوسط ۵ درصدی تعرفه وارداتی این کشور بیشتر است. بین ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱، دولت ابتکارهایی را برای دستیابی به تولید بیشتر در حوزه کشاورزی، تقویت امنیت غذایی و بازسازی صنعت ماهیگیری اختصاص داده است.

استراتژی انرژی امارات متحده عربی ۲۰۵۰ که از سال ۲۰۱۷ معرفی شد نخستین برنامه منسجم و یکپارچه امارات در این حوزه برای متنوع‌سازی منابع انرژی و سازگاری با تغییرات آب و هوایی با کاهش گازهای گلخانه‌ای به شمار می‌رود. بر این اساس، کشور قصد دارد تا سال ۲۰۳۰ آلاینده‌های گازهای گلخانه‌ای خود را ۲۳۰۵ درصد نسبت به سناریوی تداوم وضع موجود کاهش دهد. در ۲۰۲۱ نیز کشور اعلام کرد قصد دارد تا سال ۲۰۵۰ به هدف آلاینده‌های گلخانه‌ای GHG صفر برسد. در این راستا، یک طرح جامع برای حمایت از صنایعی که کربن کمتری تولید می‌کنند تصویب شده است.

سیاست‌های نفتی امارات طی سال‌های اخیر و به ویژه از ۲۰۱۶ تغییرات اساسی کرده است. این کشور در پاسخ به تغییرات جدی بازار نفت اصلاحاتی از جمله افزایش ظرفیت تولید، بهینه‌سازی عمر مخازن و فراهم ساختن

برای این هدف به خلق محیط جذاب کسب و کار، حمایت از صنایع ملی رشد داخل، دریافت تکنولوژی و شبیه‌سازی نوآوری‌ها و بهبود شهرت امارات متحده به عنوان یک مقصد سرمایه‌گذاری پرداخته است. همان‌گونه که اشاره شد، حذف محدودیت‌های مالکیت خارجی یکی از راهکارهای دولت بوده است که به خوبی با این استراتژی نیز سازگار است. یک فاکتور مهم دیگر در این حوزه، مناطق آزاد تجاری امارات است. این مناطق نقش مهمی در توسعه اقتصادی و متنوع‌سازی تجارت این کشور ایفا می‌کنند؛ به گونه‌ای که در ۲۰۲۰، سهم مناطق آزاد از صادرات غیرنفتی امارات رقم بالای ۶۳۰۸ درصد بود و ۳۶ درصد از کل واردات کشور نیز از این مناطق صورت گرفت. با این حال، اقتصاد امارات کماکان مشکلاتی برای توسعه تجارت آزاد و جذب سرمایه خارجی دارد. بنگاه‌های دولتی (SOEs) و مجموعه‌های مرتبط با حکومت (GRES) کماکان نقش مهمی در اقتصاد امارات متحده عربی ایفا می‌کنند، از جمله در سیاست‌گذاری و تعیین خط مشی‌های مقام‌های دولتی. این مجموعه‌ها عمدتاً به‌طور کامل یا مشارکتی متعلق به صندوق‌های ثروتمند حاکمیتی در سطح شیخ‌نشین یا فدرال هستند و برخی در رقابت با یکدیگر نیز هستند. در طول بازه بررسی، دولت کماکان اصلاحات را در این حوزه نیز پیگیری کرده است و با تقویت اداره، استقلال مالی و تغییر ساختار مالکیتی به دنبال اصلاح این وضعیت بوده است. در هر حال، در سال ۲۰۲۰ درآمد دولت از GREها معادل ۸۸ درصد تولید ناخالص داخلی بود.

همچنین، در طول بازه مورد ارزیابی، امارات متحده عربی تغییرات پرشماری را در حوزه حقوق مالکیت معنوی و حمایت از نوآوری انجام داده است. در سال ۲۰۲۱ یک قانون جدید برای ثبت اختراع و یک قانون برای علائم تجاری تصویب شد. همچنین، امارات متحده عربی به پروتکل مادرید راجع به ثبت علامت تجاری پیوست. قانون جدیدی هم تصویب شد که به موجب آن مجازات فریبکاری تجاری افزایش پیدا کرد. علاوه بر همه اینها،

تا میزان تقاضا برای آب در همین بازه زمانی ۵۰ درصد کاهش یابد. بخش مهمی از این هدف‌گذاری‌ها با سرمایه‌گذاری بر انرژی‌های تجدیدپذیر صورت می‌گیرد که تقریباً تمام آن مبتنی بر انرژی‌های خورشیدی است.

طی دوران بررسی در حوزه مالی، بانکداری مهم‌ترین بخش است که شامل یک بخش فاینانس اسلامی هم می‌شود. بخش چشمگیری از مالیات سه بانک بزرگ کشور در اختیار دولت است و بانک‌های اماراتی تقریباً دسترسی جهانشمول به سیستم بانکی بین‌المللی دارند. اصلاحاتی در سال ۲۰۱۷ صورت گرفت که در رأس آنها قانون باسل ۳ و قانون جدید بانک مرکزی این کشور قرار دارد. قواعد این حوزه به جای آنکه بر مبنای نهاد مالی تعریف شود، بر مبنای فعالیت مالی تعریف شده است. فعالیت‌های بانک مرکزی در اقتصاد این کشور بسیار مؤثر است و علاوه بر انتشار استانداردهایی برای مدیریت ریسک و قواعد و معیارهای لازم در این حوزه، قواعدی برای حمایت از حقوق مصرف‌کننده تعریف کرده است. بانک‌های خارجی مالیات بیست درصدی بر درآمد می‌پردازند در حالی که مناطق آزاد دومی و ابوظبی قواعد خاص خود را در این حوزه دارند. همچنین، از زمان قانون جدید بانک مرکزی، فعالیت‌های بیمه‌ای نیز زیر نظر همین نهاد قرار گرفته و نهاد بیمه در بانک مرکزی امارات ادغام شده است.

همه‌گیری کووید در امارات نیز مانند دیگر کشورهای تأثیرات اقتصادی منفی بر جای گذاشت و بیشترین بخشی که در امارات از این مسأله ضربه خورد، بخش ساخت و ساز بوده است. با این حال، دلایل این مسأله تنها محدود به همه‌گیری کووید نبود و روند طولانی مدت کاهش ارزش املاک و مستقالات از اوایل ۲۰۲۱ به ثبات رسیده است. دولت دومی یک طرح جامع برای مگاپروژه‌هایی که با مشکل مواجه بودند ارائه کرده است. هر چند مجوز ساخت و ساز در سطح شیخ‌نشین به شرکت‌ها داده می‌شود، با این حال طی دوران ارزیابی، هم شرکت‌های دولتی و هم شرکت‌های خصوصی رشد چشمگیری در این حوزه داشتند.

بخش مخابراتی و ارتباطی در سلطه دو اپراتور متعلق به دولت است و برای توسعه اقتصادی و تحول ملی دیجیتالی بسیار حیاتی شمرده می‌شود. هر چند طی دوران بررسی میزان کاربران کاهش پیدا کرده است، با این

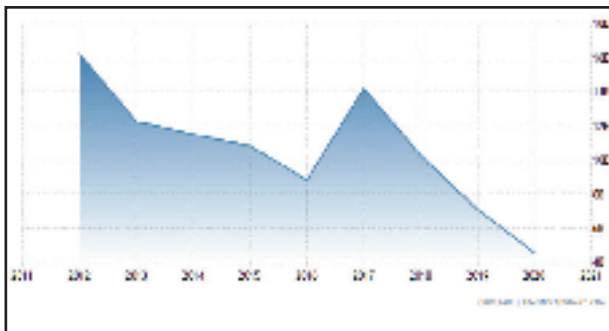
زیرساخت‌های داخلی برای ظرفیت تبدیل محصولات را در دستور کار قرار داده است. در ۲۰۱۸ شرکت ملی نفت ابوظبی که بخش اعظم تولید نفت در امارات را بر عهده دارد اعلام کرد برنامه دارد تا سال ۲۰۲۰ به ظرفیت تولید ۴ میلیون بشکه در روز و تا ۲۰۳۰ به ظرفیت تولید ۵ میلیون بشکه در روز برسد. این شرکت همچنین سرمایه‌گذاری‌هایی در ظرفیت‌های پالایش در خارج از کشور انجام داده است. سیاست افزایش تولید یک هدف مهم دیگر برای بخش گازی امارات نیز بوده است. استراتژی جامع گازی که از سال ۲۰۱۸ آغاز شد قصد دارد تا سال ۲۰۲۵ به خودکفایی برسد و تا ۲۰۴۰ به شکل پایداری به بازار صادرات گاز مایع نیز وارد شود.

نفت و گاز عمدتاً در سطح شیخ‌نشین مدیریت می‌شوند و حقوق اکتشاف و استخراج از طریق قراردادهای واگذاری صورت می‌گیرد. در عمده شیخ‌نشین‌ها و مشخصاً در ابوظبی، این واگذاری‌ها به شرکت‌های دولتی یا زیر کنترل دولت انجام می‌شود و مالکیت خارجی در آنها معمولاً بسیار محدود است.

از سال ۲۰۱۷ یک قانون فدرال تصویب شده تا تجارت محصولات نفتی را در امارات سازمان بدهد. هدف اصلی این قانون جلوگیری از تجارت نامشروع سوخت و به ویژه قاچاق کشورهای همسایه است. بر خلاف برق و آب، تعرفه‌های سوخت در سطح فدرال تعیین می‌شوند که این امر نشانگر حساسیت این موضوع برای دولت است. از ۲۰۱۵ این قیمت‌گذاری تابعی از قیمت جهانی نفت در نظر گرفته شده است که هر ماه توسط کمیته قیمت‌گذاری کنترل می‌شود.

در حالی که تولید نفت در امارات متحده عربی تقریباً صد در صد از طریق گاز طبیعی صورت می‌گیرد، دولت در آستانه متنوع‌سازی سبد انرژی تولیدی برق است. انتقال و توزیع برق نیز تقریباً به‌طور کامل در اختیار شرکت‌های دولتی است. این شرکت‌ها تنها خریدار تولیدکننده‌های الکتریسیته و مسئول توزیع و انتقال آن هستند. برنامه ملی مدیریت تقاضای آب و انرژی که در سال ۲۰۲۱ توسط دولت فدرال تصویب شد قصد دارد تا سال ۲۰۵۰ به میزان ۴۰ درصد کاهش در تقاضای انرژی در سه بخش پرمصرف انرژی یعنی حمل و نقل، صنعت و ساخت و ساز برسد. همچنین، تلاش می‌شود

نمودار ۱- مقایسه تجارت ایران و امارات ۲۰۲۰-۲۰۱۲

اصلی‌ترین دلیل عدم رشد حجم تجاری دو کشور و تداوم روند کاهش حجم تجاری دو کشور را باید در اختلافات سیاسی فزاینده دو کشور بر سر موضوعات منطقه‌ای و نگرانی امارات از تأثیرات برجام بر آینده این اختلافات جست‌وجو کرد؛ موضوعی که امارات را در زمره معدود ناراضیان توافق هسته‌ای ایران و ۵+۱ قرار داد. این رویکرد امارات به سیاست‌های منطقه‌ای ایران و پیامد برداشته شدن تحریم‌ها بر این سیاست‌ها سبب شد تا در سال ۲۰۱۸، امارات به شدت با اعمال مجدد تحریم‌ها علیه ایران همراهی کند.

در این مقطع، مطابق با دستورالعمل بانک مرکزی امارات، بانک‌ها و شرکت‌های مستقر در دبی موظف به مسدود کردن حساب‌های بانکی شهروندان، بانک‌ها و شرکت‌های ایرانی شدند و بسیاری از شرکت‌های بین‌المللی برای تجارت با ایران مجبور به انتقال کارگزاری‌ها و حساب‌های بانکی خود از دبی به ترکیه شدند.

در سال ۲۰۱۹ همزمان با وخیم شدن وضعیت امنیتی خلیج فارس از جمله انفجار یک کشتی تجاری در دریای عمان، سیاست امارات تغییر کرد و این کشور وارد گفت‌وگو با ایران شد؛ یک ماه بعد، گزارش‌هایی در خصوص آزادسازی ۷۰۰ میلیون دلار از دارایی‌های بلوکه شده ایران در امارات منتشر شد؛ موضوعی که سبب سفر نماینده ویژه آمریکا در امور ایران به امارات برای تشویق این کشور به تداوم همراهی با سیاست فشار حداکثری شد. با این وجود امارات از سال ۲۰۱۹ نقش مهمی در صادرات نفت ایران به چین داشته است و به واسطه این نقش، بر اساس برخی آمارها، واردات ایران از امارات تقریباً به سطح پیش از سال ۲۰۱۸ بازگشته است؛ هر چند صادرات به این کشور همچنان بسیار محدود است.

بعد از آغاز به کار دولت بایدن در آمریکا و آغاز مذاکرات برای احیای برجام، امارات، همسو با سایر کشورهای شورای همکاری خلیج فارس وارد مجموعه‌ای از تلاش‌های دیپلماتیک با هدف بهبود روابط با تهران شده است. در این راستا «طحنون بن زاید»، مشاور امنیت ملی امارات در ضمن سفر به تهران در دیدار با دبیر شورای عالی امنیت ملی و رئیس‌جمهور ایران خواستار تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای شناسایی امکان همکاری در حوزه‌های انرژی، حمل‌ونقل، سلامت و اقتصاد شد و تأکید کرد که این کارگروه‌ها باید راه‌های برداشتن موانع همکاری دو کشور را تعیین کنند.

تلاش امارات برای بهبود روابط خود با ایران، از جمله در حوزه اقتصادی با تأیید و همراهی ایالات متحده و سایر کشورهای عرب خلیج فارس همراه بوده است؛ از جمله در نوامبر ۲۰۲۲، کارگروه مشترک ایالات متحده و شورای همکاری خلیج فارس در بیانیه‌ای رسمی بر ایجاد «پیوندهای اقتصادی عمیق‌تر با ایران، پس از برداشته شدن تحریم‌های ایالات متحده» تأکید کردند.

حال دسترسی به خدمات در این حوزه بسیار رقابتی و سرعت شبکه‌های اینترنت بسیار بالا است. امارات از نخستین کشورهای است که خدمات 5G را در سطح تجاری عرضه کرده است. تجارت الکترونیکی در طول دوره بررسی رشد مناسبی داشته است و در سال ۲۰۲۰ قانون حمایت از مصرف‌کنندگان به حوزه تجارت الکترونیکی و حمایت از داده‌های شخصی نیز توسعه پیدا کرد. در بازه زمانی ۲۰۱۶-۲۰۲۱، یکی دیگر از بخش‌های مهم برای توسعه در امارات متحده عربی حمل و نقل بوده است که در قلب استراتژی دولت برای تبدیل کردن امارات متحده عربی به کانون تجارت قرار دارد. در سال ۲۰۲۰، اداره فدرال حمل و نقل در وزارت انرژی و زیرساخت ادغام شد و به عنوان متولی حمل و نقل دریایی و خشکی قرار گرفت. در سطح فدرال، همچنین اداره عمومی هوانوردی غیر نظامی مسئول مدیریت کلیه فعالیت‌های مربوط به هوانوردی غیر نظامی است. با این حال، برخی قواعد و اداره امور در این بخش نیز در سطح شیخ‌نشین‌ها اعمال می‌شود. در ۲۰۱۹، فرودگاه بین‌المللی دوی چهارمین فرودگاه شلوغ جهان بر حسب تعداد کل مسافران شد. خطوط هوایی امارات و اتحاد به همراه چهار شرکت کوچک‌تر در این کشور فعال هستند. به لحاظ حمل و نقل دریایی نیز امارات متحده عربی یکی از کانون‌های اصلی منطقه است و بندر جبل علی تنها بندر خاورمیانه و شمال آفریقا است که تاکنون جزو ۳۰ بندر نخست شلوغ جهان قرار گرفته است. همچنین، شبکه ملی راه‌آهن نیز در دست احداث است و پیش‌بینی می‌شود پس از تکمیل ظرفیت جابه‌جایی بیش از ۵۰ میلیون تن کالا در سال را داشته باشد.

یکی دیگر از اهداف دولت، تبدیل شدن به کانون توریسم درمانی در منطقه است. بین ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ تعداد توریست‌های درمانی از ۳۰۰ هزار به حدود ۳۵۰ هزار رسید. اغلب خدمات درمانی در این کشور خصوصی هستند و بسیاری از آنها نیز زیرمجموعه شرکت‌های بین‌المللی به شمار می‌روند. این شرکت‌ها عموماً با شرکت‌های دولتی کار می‌کنند که اداره‌کننده بزرگ‌ترین بیمارستان‌های دولتی هستند.

۳) سیاست تجاری امارات متحده عربی و ایران

مقایسه حجم مبادلات تجاری ایران و امارات در ۱۰ سال گذشته از یک سو و ضرورت‌های سیاستی تداوم رشد اقتصادی امارات از سوی دیگر می‌تواند در گمانه زنی در خصوص چشم‌انداز روابط اقتصادی دو کشور راهگشا باشد. هر چند امارات همواره یکی از دو شریک نخست تجاری ایران بوده، رویکرد سیاسی آن به ایران سبب تفاوت رویکرد اقتصادی امارات نسبت ایران در مقاطع مختلف بوده است.

تجارت ایران-امارات از ۲/۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۱ به بیش از ۲۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۱ افزایش یافت. در سال ۲۰۱۲ با اعمال تحریم‌های بین‌المللی بر ایران حجم مبادلات تجاری دو کشور به شدت و به شکلی سریع کاهش یافت؛ به طوری که میانگین این رقم در سال‌های ۱۵-۲۰۱۲ به حدود ۱۵ میلیارد دلار رسید.

در سال ۲۰۱۵ با برداشته شدن تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران در پی توافق هسته‌ای ایران و ۵+۱، هر چند روابط تجاری ایران با تقریباً تمامی شرکای خود با افزایش قابل ملاحظه‌ای همراه بود، در خصوص امارات روند کاهش ادامه یافت؛ به گونه‌ای که میانگین حجم تبادلات دو کشور در سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ (خروج آمریکا از برجام و اعمال مجدد تحریم‌ها برابر با ۴/۱۴ میلیارد دلار بوده است.

پیشروترین اقتصاد منطقه خلیج فارس برخوردار است. برخی تحلیلگران بر این باور هستند که با توجه به روندهای بلندمدت و عدم قطعیت‌های کنونی در خصوص اقتصاد جهانی، ایران تنها بازیگری است که مشروط به برداشته شدن تحریم‌ها- قابلیت تزیق حجم قابل توجهی از سرمایه به اقتصاد امارات (مشخصاً دبی) را دارا است. موقعیت جغرافیایی، سطح بالای توسعه یافتگی زیرساختی به ویژه در بخش ترانزیت و سیاست مالیاتی امارات همچنان به عنوان مهم‌ترین جذابیت این کشور برای فعالان اقتصادی ایرانی در نظر گرفته می‌شود؛ به ویژه اینکه عدم عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی و فقدان چشم‌انداز روشن در خصوص عضویت در این نهاد در آینده قابل پیش بینی، سبب شده است تا بسیاری از شرکت‌های خارجی ترجیح دهند دسترسی خود به بازار ایران را از طریق صادرات مجدد از امارات به ایران تأمین کنند. در طرف مقابل نیز صادرات ایران به بازارهای جهانی اغلب از مسیر ارسال آن به امارات محقق می‌شود. جدول شماره دو، دسته‌بندی اقلام صادراتی امارات به ایران در سال ۲۰۲۰ را نشان می‌دهد.

جدول ۳- ارزش اقلام صادراتی امارات به ایران در سال ۲۰۲۰

ارزش (میلیون دلار)	اقلام صادراتی	ارزش (میلیون دلار)	اقلام صادراتی
۴۷۴،۳۸	ماشین‌آلات، راکتورهای هسته‌ای و انواع بوئرها	۳۱۴۰	تجهیزات الکترونیکی و الکترونیکی
۱۵۹،۳۲	وسایل نقلیه غیر ریلی	۱۸۹،۷۶	دیو، اجیل، پوست درکبات، خربزه
۱۳۳،۷۳	تیاف محصولات	۱۴۲،۷۴	تباکو و محصولات جایگزین تباکو
۱۲۴،۱۸	کاغذ و خمیر کاغذ	۱۲۷،۳۶	محصولات پلاستیک
۸۱،۱۵	گوشت و آبپز، دمی (معام و احشام)	۸۸،۱۹	مواد شیمیایی آلی
۵۵،۴۹	تانه و میوه‌های روغنی، غلات، میوه	۶۰،۹۲	لاستیک
۴۴،۵۸	محصولات شیمیایی	۴۶،۳۶	انواع دستگاه‌های رادیوگرافی پزشکی
۳۷،۳۴	الیاف مصنوعی نساجی	۴۱،۳۱	سبزیجات، ریشه‌ها و عده‌های خوراکی
۳۴،۳۸	فرآورده‌های غذایی گوشت‌دیده	۳۶،۹۸	قهوه، دمی، شیر خشک و گوگرد
۳۱،۸۴	شکر و شکر قندی	۳۳،۴۸۱	منسوجات غیربافتنی
۲۹،۳۲	تولیداتی، اسپریت و سرکه	۲۹،۹۷	اسانس، نظیر، لوازم آرایشی و بهداشتی
۲۵	خمیر چوب، مواد سفت‌ساز قیبری و ضایعات	۲۸،۳	محصولات دارویی
۱۶،۸۲	لبنیات، تخم مرغ، عسل و محصولات خوراکی	۱۸،۶۷	ککاتو
۱۵،۹۶	منسوجات بافتنی	۱۶	محصولات دباغی‌شده، عصاره‌های رنگرزی، جوهر مازو (تاتس)، سفیدکننده، رنگ‌کننده
۱۵،۸۴	مای افزودنی، گمر و محصولات مشابه	۱۵،۸۸	مغز، سخت‌پوستن، نرم تنان و بزبان
۱۲،۶۶	مواد شیمیایی غیر آلی، ترکیبات فلزات گرانبها و ایزوتوپ	۱۲،۴۵	کالاهای عکاسی و فیلم‌برداری
۱۲،۰۶	عدال پنبه، نمک، منسوجات غیربافتنی، انواع ریسمان و مناب	۱۲،۵۴	شیشه و ظروف شیشه‌ای

دلایل تغییر رویکرد امارات نسبت به ایران در مقایسه با سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ را علاوه بر موضوعات سیاسی و امنیتی باید در شرایط اقتصادی این کشور جست‌وجو کرد. بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، با توجه به آسیب‌های ناشی از همه‌گیری کرونا از یک سو و روند کلی کاهش تقاضای جهانی برای نفت در نتیجه تلاش برای مقابله با تغییرات اقلیمی از سوی دیگر، نگرانی‌های مهمی در خصوص رشد اقتصادی پایدار و موفقیت سیاست‌های متنوع‌سازی اقتصادی در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس از جمله امارات وجود دارد. در برابر این نگرانی‌ها، صندوق بین‌المللی پول مجموعه‌ای از سیاست‌ها از جمله ارتقاء کیفیت آموزش، بهره‌گیری بیشتر از فناوری‌های نوین و از همه مهم‌تر افزایش همگرایی منطقه‌ای را توصیه کرده است. علیرغم تلاش‌های ۴۰ ساله شورای همکاری خلیج فارس، خصلت غیر مکمل اقتصاد این کشورها سبب شده است تا موفقیت‌های اندکی در این زمینه همگرایی اقتصادی کشورهای عضو حاصل شود؛ در این میان پتانسیل‌های اقتصادی ایران، از جذابیت بسیار بالایی برای امارات به عنوان

۴) جمع‌بندی و پیشنهادهای سیاست‌گذاری

*امارات عربی متحده سیاست تجاری جدید خود را در قالب مشارکت جامع اقتصادی طراحی کرده است و به پیش می‌برد. در قالب این سیاست امارات عربی متحده امضای موافقتنامه‌های مشارکت جامع اقتصادی با هشت کشور هند، بریتانیا، ترکیه، کره جنوبی، اتیوپی، اندونزی، اسرائیل و کنیا را در دستور کار خود قرار داده است. انتخاب این کشورها به روشنی نشان می‌دهد که امارات عربی متحده اولویت‌های جهانی را در سیاست تجاری جدید خود دنبال می‌کند. به عبارت دیگر در اغلب مناطق اقتصاد جهانی یک کشور را به عنوان اولویت تعریف کرده و بر شکل دهی به موافقتنامه مشارکت جامع اقتصادی با آن متمرکز شده است. نکته مهم دیگری که در این اولویت‌بندی باید به آن توجه داشت آنکه در محیط پیرامونی امارات کشورهای ترکیه اسرائیل و هند در اولویت قرار گرفته‌اند. تاکنون موافقتنامه‌های مشارکت جامع اقتصادی با هند و اسرائیل نهایی شده است و مذاکرات با ترکیه در جریان است. انتخاب این کشورها در راستای استراتژی کلان توسعه اقتصادی امارات قرار دارد که می‌کوشد موقعیت این کشور به عنوان هاب منطقه‌ای در زنجیره‌های جهانی ارزش را حفظ نماید و ارتقا دهد. رویکرد امارات به سیاست تجاری در قالب حضور فعال و نقش‌آفرینی در زنجیره‌های جهانی ارزش قابل تبیین است. این کشور می‌کوشد به عنوان کانون منطقه‌ای در غرب آسیا در زنجیره‌های جهانی ارزش ایفای نقش نماید و بیش از گذشته زمینه‌های لازم را برای حضور شرکت‌ها در این کشور از یک سو و تبدیل شدن آن به دروازه‌ای مطمئن برای اتصال کشورهای غرب آسیا به اقتصاد جهانی فراهم آورد.

*همان‌گونه که در متن نیز نشان داده شد عنصر سیاست و ملاحظات سیاسی و ژئوپلیتیک در شکل دهی به سیاست تجاری امارات نقش مهمی ایفا می‌کنند. هشت کشور دارای اولویت در سیاست تجاری امارات همگی کشورهایی‌اند که روابط سیاسی نزدیک یا رو به بهبودی با این کشور دارند و نیز روابط نزدیکی با مجموعه غرب برقرار کرده‌اند. مهم‌ترین نماد تأثیرگذاری ملاحظات سیاسی در سیاست تجاری امارات رویکرد این کشور نسبت به گسترش روابط با اسرائیل است. امارات نخستین و مهم‌ترین کشور جهان عرب است که روابط همه‌جانبه با اسرائیل را در دستور کار قرار داده و به ویژه در حوزه تجارت می‌کوشد تا هرچه بیشتر روابط را توسعه دهد. افزون بر این امارات در محور جدیدی که با مشارکت هند اسرائیل و بحرین شکل گرفته است نیز مشارکت فعالی دارد. این محور آشکارا اولویت‌های سیاسی و ژئوپلیتیک را دنبال می‌کند و از آن به عنوان رقیبی برای مگا پروژه ابریشم چین یاد می‌شود. در عین حال امارات عربی متحده کوشیده است

دی عمل بین‌المللی خود را حفظ کند و در همین راستا روابط با کشورهای رقیب ایالات متحده به ویژه چین و روسیه را توسعه داده است. امارات عربی متحده مهم‌ترین شریک تجاری و سرمایه‌گذاری چین در خاورمیانه محسوب می‌شود. افزون بر این امارات مهم‌ترین شریک تجاری روسیه در خاورمیانه به ویژه پس از تحولات اخیر اوکراین محسوب می‌شود. در پیامد تحولات اخیر اوکراین سرمایه داران روس امارات عربی متحده را به عنوان جایگزینی برای

علاوه بر موارد فوق، ابریشم، نمک، گوگرد، خاک، سنگ، گچ، آهنک و سیمان، پوست پرنده، پر، گل مصنوعی، موی انسان، فرش و سایر منسوجات جهت پوشش کف، انواع پوشش سر (کلاه، روسری، مقنعه و ...)، چوب پنبه و محصولات آن، مواد بافتنی و سیدی، مالت، نشاسته، اینولین و گلوتن، قطعات و لوازم جانبی سلاح و تجهیزات نظامی، الیاف گیاهی، نخ کاغذی و پارچه‌های خارج از دسته‌بندی‌های ذکر شده، آلات موسیقی و تجهیزات جانبی آن، مروارید، سنگهای قیمتی، فلزات و سکه، محصولات گیاهی خارج از دسته‌بندی‌های پیشین، سرب، روی، چتر، عصا، صندلی‌های سبک، شلاق، سرمته‌ها، مواد منفجره و آتش‌زا، آثار هنری، کلکسیون و عتیقه، حیوانات زنده، کشتی، قایق و سایر سازه‌های شناور، تجهیزات راه آهن و لوکوموتیو، تجهیزات هواپیما، قلع، گوشت، ماهی و غذاهای دریایی با ارزش جداگانه کمتر از یک میلیون دلار از دیگر اقلام وارد شده از امارات به ایران بوده‌اند.

نگاهی به این فهرست نشان‌دهنده حجم بالای صادرات مجدد امارات به ایران است؛ صادراتی که مبدأ آنها را باید در سرتاسر جهان جست‌وجو کرد. از سوی دیگر، ماهیت اقلام صادراتی امارات که مجموعه‌ای از کالاهای مصرفی، مواد اولیه، کالاهای لوکس و ملزومات گردش چرخ اقتصاد ایران را تشکیل می‌دهد، گویای اهمیت حیاتی روابط تجاری با امارات است.

با توجه به آنچه گفته شد به نظر می‌رسد تلاش‌های دیپلماتیک برای کاهش اختلافات میان ایران و امارات و نیز ضرورت‌های اقتصادی دو کشور بستر مناسبی برای توسعه همکاری‌های اقتصادی، از جمله در بخش تجارت فراهم کرده است. سفرهای متقابل هیأت‌های اقتصادی دو کشور، اظهار علاقه امارات به سرمایه‌گذاری در حوزه‌هایی مانند تکنولوژی‌های نوین، هوش مصنوعی، صنعت دانش بنیان، خدمات فنی و مهندسی، حوزه آبیان، کشاورزی و مواد غذایی و مذاکرات پیرامون توافق تجارت ترجیحی نشان‌دهنده اراده دو کشور برای احیا روابط اقتصاد پیشین و ارتقاء آن به سطوح جدید است.

بهره‌گیری از این شرایط، مستلزم توجه به دو نکته اساسی است؛ چنانچه گفته شد امارات از سال گذشته میلادی بر مبنای دستور کار ملی توسعه صادرات غیرنفتی، بر افزایش صادرات ملی خود تمرکز کرده است؛ به بیان دیگر، علاوه بر جریان صادرات مجدد، توسعه صادرات ملی بستر جدیدی را برای فعالان اقتصادی ایرانی فراهم می‌کند که در گذشته کمتر مورد توجه بوده است. از سوی دیگر، علاوه بر محصولات پتروشیمی، مصالح ساختمانی، توربسم، خدمات مالی و فلزات که از گذشته بخش مهمی از صادرات ملی امارات را تشکیل می‌داده، حوزه‌هایی همچون انرژی‌های تجدیدپذیر، نوآوری و خدمات الکترونیک، صنایع غذایی و داروسازی محورهای جدیدی برای توسعه همکاری‌های اقتصادی ایران و امارات ایجاد می‌کند و می‌تواند این کشور را به مسیر دسترسی ایران به حوزه‌های نوین اقتصادی-تجاری تبدیل کند. به نظر می‌رسد ورود بخش خصوصی ایران به این حوزه‌ها و بهره‌گیری از فرصت‌های اقتصادی مرتبط با آنها در گرو سطح بالایی از شناخت این حوزه‌ها است که احتمالاً بهره‌گیری از دانش متخصصین این حوزه‌ها را ضروری می‌کند.

دانش تخصصی فنی لازم برای ورود بخش خصوصی به حوزه‌های نوین همکاری اقتصادی با امارات ضرورت دارد؛ این دانش هر چند در ایران وجود دارد، به واسطه تحریم‌های طولانی علیه اقتصاد ایران، با فعالیت‌های تجاری کشور پیوند نخورده است.

❖ یکی دیگر از مسائل فنی موجود در روابط تجاری دوجانبه، ضرورت ایجاد و توسعه بخش‌های حقوقی در شرکت‌های تجاری که قصد همکاری اقتصادی با امارات را دارند؛ با توجه به پیچیدگی روزافزون فرایندها و سازوکارهای تجارت بین‌الملل، این مسأله بیش از همیشه حیاتی به نظر می‌رسد.

❖ تلاش برای جذب سرمایه اماراتی در پروژه‌های زیرساختی که دست کم بر اساس اسناد بالادستی ملی، مورد حمایت سیاست‌گذار است یک حوزه دیگر برای همکاری به نظر می‌رسد. از جمله اینگونه همکاری می‌توان به مشارکت امارات با بخش خصوصی و دولتی ایران در پروژه‌های حمل و نقل و ترانزیت، انرژی‌های تجدیدپذیر، تورسیم و استارت‌آپ‌های فعال در زمینه خدمات الکترونیک و هوش مصنوعی اشاره کرد.

❖ در نهایت، با توجه به تلاش امارات برای افزایش تولید و صادرات محصولات غذایی، سرمایه‌گذاری مستقیم شرکت‌های ایرانی در امارات از جمله موضوعاتی است که در گذشته مورد توجه نبوده است؛ با توجه به دسترسی امارات به بازارهایی در سرتاسر جهان، سیاست‌های مالیاتی و آزادی فضای کسب و کار در این کشور، اینگونه سرمایه‌گذاری‌ها می‌تواند فرصت‌های مناسبی را در اختیار صنایع غذایی ایران قرار دهد.

کشورهای غربی جهت فعالیت‌های اقتصادی خود تعریف کرده‌اند. افزون بر این روسیه در پی شکل‌دهی به موافقتنامه‌های جدید تجارت آزاد با امارات بر آمده است.

❖ قرارداد تجارت آزاد هند با امارات که اخیراً امضا شده است هر چند به خودی خود مشکلی برای ایران به وجود نمی‌آورد، با این حال از ارزش بندر چابهار به عنوان کانون تجارت منطقه‌ای هند کم خواهد کرد. البته توان ایران برای رقابت با امارات در حوزه تجارت محدود است، با این حال فعال شدن بندر چابهار با مشارکت هند کمک خواهد تا حداقل کانون تجارت منطقه‌ای هند با مقصد روسیه و آسیای مرکزی در سواحل ایران شکل بگیرد.

❖ توافقنامه تجاری میان ترکیه و امارات متحده عربی این پتانسیل را دارد که خود به یک مزیت اقتصادی، سیاسی و ترانزیتی مهم برای ایران تبدیل شود. با توجه به تنش‌های موجود میان عربستان سعودی و ترکیه از یک سو و قطر از سوی دیگر، با شکل‌گیری توافقنامه تجارت میان امارات و ترکیه، ایران می‌تواند نقش مهمی در اتصال همه این کشورها به یکدیگر ایفا کند و به همین دلیل، ضرورت دارد اولاً تعریف منسجمی از خود در این مورد ارائه دهد و ثانیاً تلاش کند تا با درگیر شدن در فرایندهای تجاری پیرامونی، از جمله مورد یاد شده، نقش خود را به دیگر بازیگران منطقه تحمیل کند.

❖ یکی از مهم‌ترین مسائل در مورد روابط تجاری ایران و امارات، ضرورت گذار از نگاه سنتی به امارات به عنوان یک «مرکز خرید و توجه به این کشور به مثابه یک مسیر دسترسی ایران به حوزه‌های نوین اقتصادی تجاری بین‌المللی است. در این راستا ایجاد و توسعه

پایش تحولات تجارت جهانی

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است و از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های پایش تحولات تجارت جهانی با هدف بررسی رویدادهای با اهمیت از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دو لایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر در آمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دو لایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

رشد ۷۵ درصدی واردات انرژی چین از روسیه

داده‌های جدید گمرک چین نشان از افزایش شدید واردات انرژی از روسیه دارد. واردات انرژی روسیه از چین از زمان آغاز درگیری بین مسکو و غرب در اوکراین و تحریم‌های متعاقب آن ۷۵ درصد افزایش یافته است. بر اساس این داده‌ها، در بازه زمانی مارس تا جولای، خرید پکن از نفت خام، محصولات نفتی، گاز و زغال سنگ روسیه از حدود ۲۰ میلیارد دلار در سال گذشته به ۳۵ میلیارد دلار افزایش یافته است.

این افزایش زمانی اتفاق می‌افتد که چین از تخفیف‌های گسترده روسیه در صادرات انرژی، استفاده می‌کند. چین، رکورد واردات زغال سنگ روسیه را در ماه جولای به ثبت رساند - ۷،۴ میلیون تن - ۱۴ درصد بیشتر از زمان مشابه در سال گذشته. این موضوع باعث شد که روسیه در ماه گذشته، بزرگ‌ترین تأمین‌کننده زغال سنگ چین باشد و جایگاه اندونزی را که مدت‌ها، مهم‌ترین تأمین‌کننده زغال سنگ چین بود از آن خود نماید.

افزون بر این، روسیه برای سومین ماه متوالی، از ماه ژوئن، بزرگ‌ترین تأمین‌کننده نفت چین است. صادرات گاز طبیعی مایع (LNG) نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۲۰ درصد افزایش داشته است. این رقم شامل واردات گاز از طریق خطوط لوله نمی‌شود که مسیر اصلی حمل و نقل سوخت از روسیه به چین است. حجم واردات واقعی ممکن است بسیار بیشتر باشد. بر مبنای داده‌ها، چین در ماه جولای ۷،۲ میلیارد دلار برای واردات انرژی از روسیه هزینه کرده است که در مقایسه با ۴،۰۷ میلیارد دلار در ماه مشابه سال گذشته، افزایش چشمگیری یافته است.

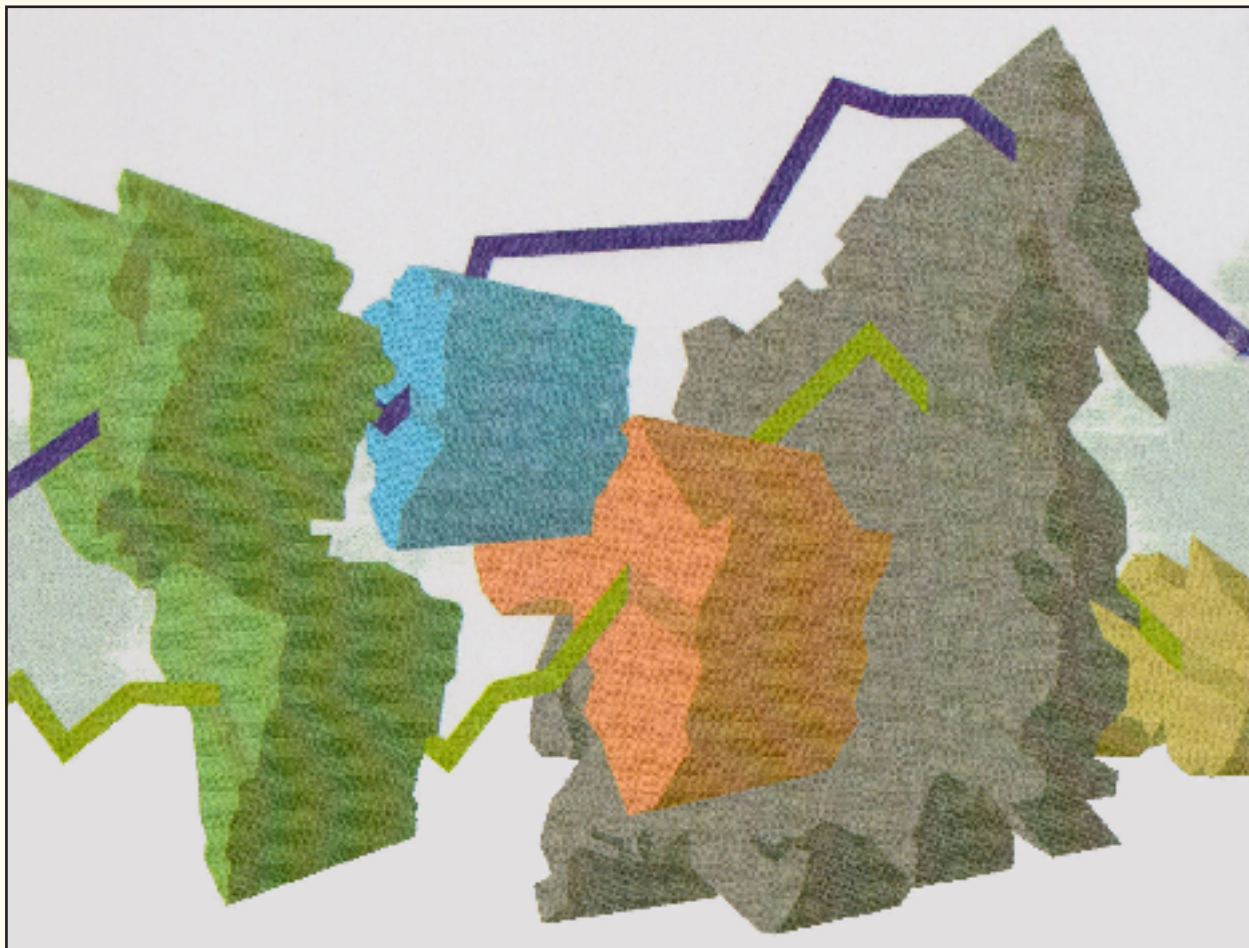
روسیه سومین بازار بزرگ یوان

داده‌های جدید سوئیفت نشان از بهره‌گیری فزاینده روسیه از یوان در مبادلات بین‌المللی دارد. اکنون افزایش حجم پرداخت روسیه به یوان چین، این کشور را به سومین بازار بزرگ جهان خارج از سرزمین اصلی این ارز تبدیل کرده است. در جولای ۲۰۲۲ شرکتها و مؤسسات مالی روسی تقریباً در ۴ درصد از پرداخت‌های بین‌المللی یوان از نظر ارزش مشارکت داشتند، در حالی که سهم این شرکتها در ماه ژوئن تنها ۱،۴۲ درصد بود.

هنگ کنگ با ۷۳،۸ درصد از کل مبادلات یوان خارج از سرزمین اصلی چین، همچنان منبع اصلی معاملات یوان است و پس از آن بریتانیا با ۶،۴ درصد قرار دارد. سنگاپور و ایالات متحده به ترتیب با ۳،۷۷ درصد و ۲،۹۸ درصد از کل مبادلات بین‌المللی صورت گرفته با یوان در رتبه‌های چهارم و پنجم قرار دارند. رشد سریع و چشمگیر روسیه در این حوزه نشان از تنیدگی فزاینده اقتصاد روسیه در اقتصاد چین دارد.

آمریکا ترکیه را تهدید کرد

به تازگی انجمن صنعت و تجارت ترکیه، دریافت نامهای تهدید آمیز از طرف معاون وزیر خزانه داری آمریکا را تأیید کرده است. در این نامه هشدار داده شده است که شرکت‌های ترکیه‌ای در صورت معامله با روس‌ها یا مؤسسات روسی که تحت تحریم‌های ایالات متحده هستند با مجازات‌های ایالات متحده مواجه خواهند شد. این نامه تهدیدآمیز موجی از نگرانی در محافل اقتصادی ترکیه ایجاد کرده است. در واکنش، وزیر دارایی ترکیه، نگرانی‌های کسب و کارهای ترکیه‌ای درباره هشدار آمریکا را بی‌معنی خواند و تأکید کرد که مناسبات با روسیه در حوزه‌های غیر تحریمی، تداوم خواهد یافت. با این حال، ترکیه تأکید کرده است که اجازه نقض تحریم‌های بین‌المللی را نخواهد داد. ترکیه، جنگ اوکراین را فرصتی طلایی برای اقتصاد بحران‌زده خود می‌داند و می‌کوشد از این وضعیت، بهره‌برداری حداکثری نماید. دیگر سو، ترکیه متحد غرب و عضو ناتو است. شرکای غربی ترکیه انتظار دارند که این کشور در کنار آنها قرار گیرد. اردوغان می‌کوشد تا توازن شکننده‌ای میان غرب و روسیه حفظ نماید. نامه هشدار آمیز دولت آمریکا احتمالاً حفظ این توازن را برای ترکیه دشوارتر می‌کند.

اسلام‌آباد اهمیت زیادی دارد. افزون بر عربستان، قطر نیز اخیراً اعلام کرد که قصد دارد ۳ میلیارد دلار در بخش‌های تجاری و صنعتی پاکستان سرمایه‌گذاری کند. در ماه‌های اخیر، امارات متحده عربی نیز اعلام کرد که یک میلیارد دلار در شرکت‌های پاکستانی در بخش‌های گاز، لجستیک، مالی و سایر بخش‌ها، سرمایه‌گذاری خواهد کرد. پاکستان به شدت برای جذب سرمایه خارجی به ویژه از کشورهای اسلامی، تلاش می‌کند. این کشور جذب ۳۰ میلیارد دلار سرمایه خارجی را به عنوان هدف خود مطرح کرده است. هدفی که آشکارا بلندپروازانه است. عربستان نزدیک‌ترین روابط را با دولت شه‌باز شریف دارد و به‌طور تاریخی، از حامیان خاندان پرنفوذ شریف بوده است.

عربستان در پی صادرات مواد معدنی به هند

اخیراً شرکت دولتی معدنی عربستان سعودی، قراردادی برای صادرات مواد معدنی با چهار شرکت شیمیایی هندی امضا کرده است. در این قالب، عربستان، فسفات و آمونیاک به هند صادر خواهد کرد. عربستان سعودی بر اساس چشم‌انداز ۲۰۳۰ که به دنبال کاهش وابستگی به نفت است، تقویت بخش معدن را در اولویت قرار داده است.

این کشور در این راستا، موفقیت‌هایی داشته و در سال ۲۰۲۱ در میان ۲۰ کشور نخست در استخراج مواد معدنی قرار گرفته است. در آمد بخش معدن عربستان در سال ۲۰۲۱ به ۱۹۴ میلیون دلار رسید که نسبت به سال قبل، ۲۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. اگرچه این میزان درآمد هنوز اندک محسوب می‌شود اما وزارت صنعت و منابع معدنی

تحولات منطقه‌ای

آغاز مذاکرات تجارت آزاد میان شورای همکاری خلیج فارس و بریتانیا

نخستین دور مذاکرات تجارت آزاد میان بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس، ۲۲ آگوست ۲۰۲۲ در ریاض برگزار شد. در آغاز این دور مذاکراتی، دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس بر اهمیت روابط دوستانه میان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و انگلستان در تأمین منافع مشترک دو طرف تأکید کرد. او ابراز امیدواری کرد که این گفت‌وگوها به توافقنامه تجارت آزاد بلندپروازانه‌ای منجر شود و افق‌های جدیدی را برای سرمایه‌گذاری مشترک بگشاید. بریتانیا پس از خروج از اتحادیه اروپا به شدت در پی موافقتنامه‌های تجارت آزاد با سایر بلوک‌های تجاری است اما تاکنون موفقیت اندکی داشته است. در بیانیه مشترکی که در پایان این دور از مذاکرات منتشر شده، طرفین موافقت‌نامه، مورد مذاکره را یک توافق جاه‌طلبانه، جامع و مدرن برای قرن ۲۱ برشمرده‌اند و مدعی شده‌اند اجرایی شدن آن، زمینه توسعه تجارت کالاها و خدمات میان طرفین، فراهم می‌شود و همچنین زمینه‌های جدی برای همکاری در فناوری‌های نوظهور فراهم می‌گردد که جملگی به شیوه‌ای سودمند به رشد اقتصادی و ایجاد شغل کمک خواهد کرد.

شورای همکاری خلیج فارس ناجی اقتصاد بحران‌زده پاکستان؟

پادشاه عربستان اخیراً با درخواست اسلام‌آباد برای سرمایه‌گذاری یک میلیارد دلاری در اقتصاد پاکستان موافقت کرده است. این اقدام در بجهت بحران اقتصادی فراگیر پاکستان انجام می‌شود و برای

دولت افغانستان ایده تهاتر را مطرح کرده است، اما روسیه هنوز واکنشی نشان نداده است. افزون بر انرژی، بخش اعظم گندم وارداتی افغانستان از روسیه تأمین می‌شود. تجارت دو کشور حدود ۲۰۰ میلیون دلار است.

داده‌های تازه

کاهش ۴۰ درصد تجارت ایران و افغانستان

اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان از کاهش ۴۰ درصدی تجارت این کشور با ایران در یک سال گذشته و منتهی به شهریور ۱۴۰۱، خبر داده است. بر مبنای آمارهای این نهاد، میزان تجارت افغانستان با ایران در یک سال گذشته به دلیل کاهش تقاضا در بازار افغانستان تا ۴۰ درصد کاهش یافته است.

بر مبنای آمارهای این اتاق در حال حاضر میزان واردات از ایران به یک میلیارد و دویست میلیون دلار و صادرات به آن کشور به بیست میلیون دلار رسیده است. خروج نیروهای بین‌المللی از افغانستان و خشکیدن کمک‌های بین‌المللی به این کشور که حدود ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی آن را تشکیل می‌داد به سقوط آزاد اقتصاد این کشور منجر شده است. واردات افغانستان در سال‌های گذشته حدود ۱۱ میلیارد دلار بود، اما در یک سالی که از به قدرت رسیدن طالبان می‌گذرد به کمتر از ۵ میلیارد دلار کاهش یافته است. برخی فعالان کسب و کار در افغانستان، تحریم‌های آمریکا علیه شبکه بانکی افغانستان و ایجاد آشفتگی در آن را یکی از دلایل کاهش تجارت با ایران دانسته‌اند.

سقوط صادرات به افغانستان که در دو دهه اخیر که همواره یکی از مهم‌ترین شرکای صادراتی ایران بوده، هشداردهنده است. احتمالاً صادرات ایران به این کشور همچنان رو به کاهش خواهد بود، زیرا رونق مصنوعی و حاصل از کمک‌ها و حضور نیروهای خارجی در این کشور که در ۲۰ سال گذشته همواره وجود داشت، احتمالاً تا آینده‌ای قابل پیش‌بینی تکرار نخواهد شد.

زوال اقتصادی افغانستان احتمالاً سال‌های به طول می‌انجامد و بازار این کشور کوچک و کوچک‌تر خواهد شد. ایران نیاز به بازارهای جایگزین در محیط منطقه‌ای و بین‌المللی دارد.

درآمد ۳۳۷ میلیارد دلاری روسیه از صادرات انرژی

داده‌های جدیدی که رویترز اخیراً منتشر کرده است، نشان از افزایش چشمگیر درآمدهای ارزی روسیه علی‌رغم تحریم‌ها دارد. این داده‌ها نشان می‌دهد که روسیه شاهد افزایش ۳۸ درصدی درآمد انرژی به دلیل افزایش حجم صادرات نفت و افزایش قیمت گاز طبیعی در سال جاری میلادی خواهد بود. انتظار می‌رود درآمد این کشور در سال جاری به ۳۳۷٫۵ میلیارد دلار افزایش یابد که به تقویت اقتصاد روسیه در برابر تحریم‌های غرب کمک می‌کند.

بر مبنای پیش‌بینی‌هایی که در این گزارش مورد استناد قرار گرفته، درآمد صادرات انرژی در سال ۲۰۲۳ به ۲۵۵٫۸ میلیارد دلار کاهش می‌یابد، اما همچنان بالاتر از رقم ۲۴۴٫۲ میلیارد دلاری سال ۲۰۲۱ خواهد بود. بر اساس این پیش‌بینی، میانگین قیمت گاز صادراتی در سال جاری بیش از دو برابر خواهد شد و به ۷۳۰ دلار در هر هزار مترمکعب خواهد رسید و تا پایان سال ۲۰۲۵ به تدریج کاهش خواهد یافت.

عربستان به دنبال سرمایه‌گذاری ۳۲ میلیارد دلاری برای بخش معدن است تا درآمدهای این بخش را در افق ۲۰۳۰ به شدت افزایش دهد. هند در سال ۲۰۲۰، بزرگ‌ترین واردکننده فسفات و آمونیاک در جهان بود. ریاض می‌کوشد به تدریج در این بازار بزرگ، جای پای مستحکمی بیابد.

پاکستان در پی موافقتنامه ترانزیتی با آسیای مرکزی

پاکستان اخیراً دور جدیدی از مذاکرات با کشورهای آسیای مرکزی را در مورد توافقنامه تجارت ترانزیتی آغاز کرده است. مقامات پاکستانی تأکید دارند که دولت جدید این کشور می‌کوشد پاکستان را به یک هاب تجاری - ترانزیتی در جنوب اوراسیا تبدیل کند و ارتباط اقتصادی با افغانستان و آسیای مرکزی را تضمین کند. پاکستان قرارداد تجارت ترانزیتی را با ازبکستان امضا کرده و اخیراً مذاکره با قزاقستان و تاجیکستان برای قرارداد مشابهی با این کشورها را آغاز کرده است.

پاکستان به‌طور سنتی به بازارهای صادراتی خاورمیانه، ایالات متحده و اتحادیه اروپا (EU) وابسته بوده است. دولت شهباز شریف معتقد است که کشورهای آسیای مرکزی، پتانسیل بزرگی برای صادرات اسلام‌آباد دارند که همچنان بازاری دست نخورده برای پاکستان است. توافقنامه چهار جانبه ترافیک و ترانزیت (QTTA) بین پاکستان، چین، قرقیزستان و قزاقستان که بخشی از کریدور اقتصادی چین - پاکستان است در گذشته میان طرفین امضا شده است. پاکستان معتقد است که این توافق یک مسیر ارتباطی بهینه بین آسیای مرکزی و بندر گوادر ارائه می‌دهد. این کشور در دور جدید مذاکرات نه تنها می‌کوشد این توافق را اجرایی نماید بلکه تاجیکستان را نیز به آن پیوند زند. کوشش‌های پاکستان در راستای تبدیل شدن به هاب ترانزیتی و مسیر دسترسی آسیای مرکزی و افغانستان به آب‌های آزاد کاملاً در رقابت با کریدور شمال - جنوب و بندر چابهار قرار می‌گیرد و در صورت اجرایی شدن، توافق یاد شده می‌تواند به تضعیف موقعیت ژئواکونومیک ایران منجر شود.

تفاهم طالبان و روسیه برای واردات انرژی

دولت طالبان از نهایه شدن توافق افغانستان با روسیه برای واردات بنزین و گاز خبر داده است. وزارت صنعت و تجارت افغانستان، وعده امضای توافق در آینده‌ای بسیار نزدیک را داده است. تحریم‌های فزاینده بر صادرات انرژی روسیه باعث شده تا این کشور به بازارهای آسیایی توجه ویژه‌ای نشان دهد. در ماه‌های اخیر چین و هند به مهم‌ترین واردکنندگان انرژی روسیه بدل شده‌اند.

توجه به بازار کوچک انرژی افغانستان از سوی روسیه نشان می‌دهد که این کشور نمی‌خواهد هیچ فرصتی را برای صادرات انرژی در آسیا از دست دهد. توجه روسیه به بازار انرژی افغانستان برای ایران چالش برانگیز خواهد بود. مهم‌ترین مزیت صادراتی ایران در بازار افغانستان، حوزه انرژی است. ورود روسیه به این بازار شرایط را برای ایران دشوار می‌کند. البته روسیه مرز مشترکی با افغانستان ندارد و محموله‌های انرژی باید از مسیر ریلی، ترانزیت شوند.

در این مسیر کشورها حق ترانزیت دریافت می‌کنند و این امر قیمت را افزایش می‌دهد. افزون بر این به دلیل تحریم سیستم بانکی روسیه، امکان مبادله عادی میان دو کشور وجود ندارد و پرداخت‌ها از طریق کشور ثالثی انجام خواهد شد که خود بر افزایش هزینه‌های مبادله تأثیر خواهد داشت.

افزایش نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱، دستاورد بی‌سابقه‌ای را ثبت کرد. همچنین واردات امارات با نزدیک شدن به مرز ۵۸۰ میلیارد درهم در نیمه اول سال جاری، رشد ۱۹ درصدی نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ را ثبت کرد. او تأکید کرده است که امارات به تقویت مشارکت‌های بین‌المللی خود با بازارهای استراتژیک در سراسر جهان ادامه می‌دهد و علاوه بر روابط همکاری با کشورهای آفریقایی، افزایش ۲۰ درصدی تجارت خود با هند پس از امضای موافقتنامه تجارت آزاد چشم دوخته است.

رشد ۱۶۹ درصد سرمایه‌گذاری امارات در مصر

داده‌های جدید مرکز آمار مصر نشان از جهش سرمایه‌گذاری امارات در این کشور دارد. داده‌های این مرکز نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری امارات در مصر در نیمه اول سال مالی ۲۰۲۲ به ۱۰۹ میلیارد دلار افزایش یافته است. این رقم نسبت به سرمایه‌گذاری ۷۱۲۰۶ میلیون دلار امارات در مصر در مدت مشابه سال ۲۰۲۱، افزایش ۱۶۹۰۱ درصدی را نشان می‌دهد. مبادلات تجاری بین مصر و امارات متحده عربی در سه ماهه اول سال ۲۰۲۲ به حدود ۱۰۲ میلیارد دلار رسیده است که افزایش ۱۰۴ درصدی را نشان می‌دهد. افزون بر این مصری‌های شاغل در امارات نیز نقش مهمی در روابط اقتصادی دو کشور ایفا می‌کنند. ارزش حواله‌های مصری‌های شاغل در امارات در سال مالی ۲۰۲۱ به ۳۰۵ میلیارد دلار رسیده است که نسبت به مدت مشابه در ۲۰۲۰ حدود ۱۰۴ درصد افزایش داشته است. امارات در ماه‌های اخیر بر سرمایه‌گذاری در شرکت‌های بزرگ مصری متمرکز شده است.

رشد اقتصادی ۵/۵ درصدی اقتصاد عراق در ۲۰۲۲

صندوق پول عرب (AMF) در تازه‌ترین گزارش چشم‌انداز اقتصادی عرب - افق‌های اقتصاد عربی - که شامل پیش‌بینی‌های کلان اقتصادی برای اقتصادهای عربی از جمله عراق برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ است، رشد عراق را ۵/۵ درصد پیش‌بینی کرد. در این گزارش پیش‌بینی شده که اقتصاد عراق بهبود می‌یابد و در سال جاری به رشد ۵.۵ درصدی

مازاد تجاری ۱۲۰ میلیارد دلاری عربستان

داده‌های تازه نشان می‌دهد عربستان سعودی بیش از ۴۶۷,۲۰ میلیارد ریال سعودی، حدود ۱۲۲ میلیارد دلار مازاد در تراز تجاری خود در نیمه اول سال ۲۰۲۲ به ثبت رسانده است، در حالی که این رقم در سال قبل ۱۶۰,۳۹ میلیارد ریال حدود ۴۲ میلیارد دلار بود. بر اساس داده‌های اداره آمار عربستان این تحول نشان‌دهنده افزایش ۱۹۱,۳۰ درصدی یا ۳۰۶,۸۱ میلیارد ریالی نسبت به سال قبل است. در سه ماهه دوم امسال، مازاد تجاری پادشاهی به ۲۵۸۸۶ میلیارد ریال سعودی رسید که ۱۸۲,۱۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. افزایش شدید قیمت نفت، مهم‌ترین عامل مازاد تجاری چشمگیر عربستان است.

امارات در پی ۲ برابر کردن تولید ناخالص داخلی تا ۲۰۳۰

داده‌های تازه دولت امارات نشان می‌دهد که تجارت خارجی این کشور در نیمه اول سال ۲۰۲۲ با رشدی ۱۷ درصدی نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۱ از ۱ تریلیون درهم فراتر رفته است. وزیر تجارت خارجی امارات رشد چشمگیر تجارت خارجی این کشور در هفت ماهه نخست سال ۲۰۲۲ را در راستای برنامه‌های کلان این کشور برای دوبرابر کردن تولید ناخالص داخلی تا ۲۰۳۰، برشمرد است.

او تأکید کرده است که این رشد حاصل تلاش‌های رهبری امارات، ساختار قانون‌گذاری این کشور و برنامه‌هایی است که باهدف تقویت همکاری‌های این کشور با سایر کشورها از طریق امضای موافقتنامه‌های مشارکت اقتصادی جامع (CEPA) و سرمایه‌گذاری و در راستای تقویت موقعیت این کشور در زیرساخت‌های داخلی و بین‌المللی، تضمین دسترسی به زنجیره‌های تأمین بین‌المللی برای صادرات و صادرات مجدد و تقویت جایگاه کشور به عنوان دروازه کلیدی جهانی برای تجارت سایر کشورها با یکدیگر انجام شده است. در نیمه اول سال ۲۰۲۲، صادرات غیرنفتی امارات برای اولین بار در تاریخ خود به حدود ۱۸۰ میلیارد درهم رسید که نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱، رشد ۸ درصدی را ثبت کرد. از نظر صادرات مجدد، امارات متحده عربی در نیمه اول سال ۲۰۲۲، با نزدیک شدن به مرز ۳۰۰ میلیارد درهم، با ۲۰ درصد

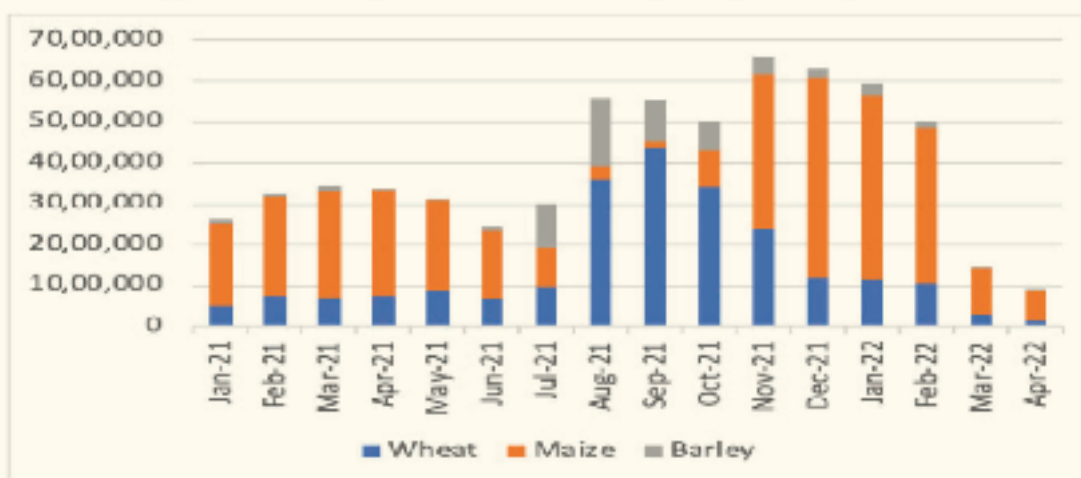
بانک جهانی: ناامنی غذایی رو به تشدید است

بانک جهانی در تازه‌ترین گزارش خود در مورد پیامدهای افزایش رشد قیمت مواد غذایی در جهان، هشدار داده است. در گزارش این بانک اشاره شده که رشد بی‌سابقه قیمت‌های مواد غذایی باعث یک بحران جهانی شده است که میلیون‌ها نفر را به فقر شدید، تشدید گرسنگی و سوءتغذیه سوق خواهد داد و دستاوردهای توسعه‌های دهه‌های اخیر را در معرض نابودی قرار خواهد داد.

بر مبنای گزارش بانک جهانی، جنگ در اوکراین، اختلالات زنجیره تأمین و ادامه پیامدهای اقتصادی ناشی از همه‌گیری کرونا-۱۹، سال‌ها دستاوردهای توسعه را معکوس کرده و قیمت مواد غذایی را به بالاترین حد خود رسانده است. افزایش قیمت مواد غذایی تأثیر بیشتری بر مردم کشورهای با درآمد پایین و متوسط دارد زیرا آنها سهم بیشتری از درآمد خود را نسبت به کشورهای با درآمد بالا صرف غذا می‌کنند. نمودار ذیل که در این گزارش آمده افت شدید صادرات محصولات غذایی اوکراین از زمان آغاز جنگ روسیه علیه این کشور را نشان می‌دهد.

نمودار ۱ روند تحول در صادرات ماهانه غلات اوکراین

Figure 6: Monthly Ukrainian Grain Exports (Tonnes)

Source: International Food Policy Research Institute using COMTRADE data

مدت قیمت برنج ۱۶ درصد رشد کرده است.

این گزارش هشدار می‌دهد که جنگ در اوکراین الگوهای جهانی تجارت، تولید و مصرف کالاها را به گونه‌ای تغییر داده است که قیمت‌ها را تا پایان سال ۲۰۲۴ در سطوح بالای تاریخی نگه میدارد و ناامنی غذایی و تورم را تشدید می‌کند. پس از شروع جنگ در اوکراین، سیاست‌های دستوری دولت‌ها در حوزه تجارت افزایش یافته است. بحران جهانی غذا تا حدی با افزایش تعداد محدودیت‌های تجارت مواد غذایی که توسط کشورها باهدف افزایش عرضه داخلی و کاهش قیمت‌ها اعمال شده، بدتر شده است. تا ۱۱ اوت، حداقل ۲۳ کشور ۳۳ ممنوعیت صادرات مواد غذایی و حداقل هفت کشور ۱۱ اقدام محدودکننده صادرات را اجرا کرده‌اند. بر اساس داده‌های برنامه جهانی غذا که در این گزارش به آنها استناد شده است، تا ژوئن ۲۰۲۲ تعداد افراد دچار ناامنی غذایی حاد - که دسترسی آنها به غذا در کوتاه‌مدت به حدی محدود شده است که زندگی

دست می‌یابد. این گزارش همچنین می‌افزاید که در سال ۲۰۲۳ رشد اقتصادی عراق به ۴.۴ درصد کاهش می‌یابد.

افزایش چشمگیر واردات نفت ترکیه از روسیه

داده‌های جدید نشان می‌دهد ترکیه واردات نفت از روسیه را تا ماه اوت امسال به‌طور میانگین به بیش از ۲۰۰ هزار بشکه در روز افزایش داده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته به مقدار ۹۸ هزار بشکه در روز افزایش یافته است. ترکیه به‌شدت تلاش دارد تا از فرصت‌های ناشی از تحریم‌های روسیه بهره‌گیری.

اخیرا مسکو و آنکارا برای تقویت همکاری‌های اقتصادی در حوزه‌های تجارت، حمل و نقل، کشاورزی، مالی، گردشگری و ساخت و ساز، در عالی‌ترین سطح و میان روسای جمهور دو کشور موافقتنامه‌ای امضا کردند. در قالب این توافق دو کشور قصد دارند تجارت دوجانبه را تا سال ۲۰۳۰ به ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش دهند و در پروژه‌های انرژی، همکاری کنند. دو طرف همچنین توافق کردند که ترکیه بخشی از واردات گاز خود از روسیه را به روبل پرداخت کند.

تورم قیمت مواد غذایی در سراسر جهان همچنان بالاست. اطلاعات بین آوریل و جولای ۲۰۲۲ تورم بالا را در تقریباً همه کشورهای با درآمد پایین و متوسط، نشان می‌دهد. ۹۲.۹ درصد از کشورهای کم درآمد، ۹۲.۷ درصد از کشورهای با درآمد متوسط پایین و ۸۹ درصد از کشورهای با درآمد متوسط رو به بالا تورم بالای ۵ درصد را شاهد بوده‌اند و بسیاری از آنها تورم دورقمی را تجربه کرده‌اند. سهم کشورهای پر درآمد با تورم بالا نیز به‌شدت افزایش یافته است و حدود ۸۳.۳ درصد از آنان، تورم بالای قیمت مواد غذایی را تجربه کرده‌اند.

بر مبنای آمارهای این گزارش، تا ۱۱ آگوست ۲۰۲۲، شاخص قیمت محصولات کشاورزی ۱ درصد بیشتر از دو هفته پیش از این تاریخ بود. قیمت ذرت و گندم ۲ درصد بیشتر از ژانویه ۲۰۲۲ است. در همین مدت قیمت برنج حدود ۶ درصد افزایش یافت. در مقایسه با میانگین ژانویه ۲۰۲۱، شاخص‌های قیمت ذرت و گندم ۲۰ درصد بالاتر است. در همین

کالری دستاوردهای کاهش فقر و سلامتی را تهدید می‌کند و می‌تواند تأثیرات پایداری بر رشد شناختی کودکان خردسال داشته باشد. در این گزارش، داده‌های قابل تاملی ارائه شده است که به ویژه موقعیت آسیب پذیر ایران در نامنی فزاینده غذایی را نشان می‌دهد. جدول ذیل که در این گزارش منتشر شده، ایران را در میان سه کشور نخست در جهان به لحاظ تورم واقعی قیمت مواد غذایی و در میان ۶ کشور نخست با بالاترین تورم اسمی مواد غذایی قرار داده است.

و معیشت آنها در خطر است - به ۳۴۵ میلیون نفر در ۸۲ کشور افزایش یافته است. علاوه بر این، برنامه جهانی غذا و سازمان خواروبار ملل متحد هشدار دادند که ناامنی غذایی حاد ممکن است در ۲۰ کشور یا منطقه از ژوئن تا سپتامبر ۲۰۲۲ بدتر شود. بررسی‌های انجام شده توسط بانک جهانی در ۸۵ کشور نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از مردم در دو سال اول همه‌گیری کرونا - ۱۹ با کمبود مواد غذایی یا کاهش مصرف خود مواجه شده‌اند. کاهش دریافت

زمان، دو طرف به‌طور مستمر روابط خود را به ویژه در بخش‌های اقتصادی و فناوری تقویت کرده‌اند. در ماه مه ۲۰۲۲، اسرائیل و امارات متحده عربی توافقنامه مشارکت اقتصادی جامع را امضا کردند. هدف اعلام شده از این توافق که نوعی موافقتنامه تجارت آزاد است، افزایش تجارت به ۱۰ میلیارد دلار در مدت پنج سال است. این اولین توافق تجارت آزاد بود که اسرائیل با یک کشور عربی منعقد کرده است. این توافق تجارت آزاد بود که اسرائیل با یک کشور عربی منعقد کرده است.

رشد روابط تجاری امارات و اسرائیل

داده‌های جدید دولت امارات نشان می‌دهد که تجارت بین امارات متحده عربی و اسرائیل در سال جاری به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. تجارت دوجانبه در هفت ماهه اول سال ۲۰۲۲ به ۱۰۴۰۷ میلیارد دلار رسیده است. در سال ۲۰۲۱، تجارت بالغ بر ۱۰۲۲۱ میلیارد دلار بوده است. اسرائیل و امارات روابط دیپلماتیک کامل را در سال ۲۰۲۰ به عنوان بخشی از توافقنامه ابراهیم با میانجیگری دولت ترامپ برقرار کردند. از آن

زخم کاری انحصار بر تن ایران

پیوندشکنی، جفاکاری، هراس افکنی و هراسان بودن و بزدلی و فریب کاری از ویژگی های ناپسندی هستند که هیچ آدمی دوست ندارد در میان دیگران به آن ویژگی ها مشهور باشد. در برابر آن خصلت های ناپسند اما خصلت هایی مثل شجاعت، عدالت خواهی، آزادی خواهی و داشتن انصاف از مقوله های گرانسنگی هستند که هر آدمی دوست دارد به آنها مجهز باشد. جامعه های انسانی نیز آرزومند جاری شدن مقوله های دسته دوم هستند تا انسان بالنده و در آسایش باشد؛ مقوله فراموش شده در میان مقوله های ارجمند یکی هم مقوله شریف رقابت است.

این موضوع بسیار با اهمیت در سرشت و سرنوشت آدمیان و جامعه های انسانی در پویش زمان به دلیل یورش های سهمگین مخالفان از مارکسیست ها گرفته تا هر اندیشه ضد انتخاب آزاد گرد فراموشی رویش کشیده شده است؛ اثبات مزیت، برتری و نیروی پیش برنده رقابت، در جایی که انحصار بیداد می کند آشکارتر می شود. تجربه جامعه های بشری به ویژه در دوران معاصر نشان می دهد آن دسته از سرزمین ها و ملت ها که به مقوله رقابت در حوزه های گوناگون اهمیت واقعی داده و آن را در هر اقدامی در صدر اولویت های عملی قرار داده اند پیشرفت کرده اند. در مقام مقایسه می توان به تحولات آلمان غربی و آلمان شرقی (در زمان حیات) در اروپا و کره جنوبی و کره شمالی در آسیا اشاره کرد. چین قبل از رقابتی شدن اقتصاد با چین دوره مائو و هند دوران پس از ۲۰۰۱ و هند دوران وفاداری به آرمان های اقتصاد غیررقابتی نیز قابل توجه است.

در همین جامعه ایران می توان به رقابت در صنعت لبنیات و انحصار در صنعت اتومبیل سازی اشاره کرد. وجود رقابت در صنعت لبنیات موجب شده که شهروندان با سلیقه های متفاوت انواع ماست، پنیر و شیر خریداری کنند و انحصار در صنعت اتومبیل آزادی انتخاب مصرف کنندگان را محدود کرده است. مقوله شریف رقابت در هر عرصه ای که عینیت پیدا کند موجب ترقی در رشد خواهد شد و این در فرهنگ، امور اجتماعی و سیاست نیز مصداق دارد. در جایی که رقابت حاضر و انتخاب آزاد ممکن باشد، همواره پیشرفت به دست می آید. داستان انحصار در سیاست و در اقتصاد بسیار آسیب زنده است و تنها با سپری شدن زمان شاید بلای انحصار آشکار شود؛ بلایی که پوتین انحصارگر یا رهبر کره شمالی یا برادران کاسترو بر سر کشورهایشان آورده اند نمونه های بدخیم وجود انحصار است. در اقتصاد ایران شوربختانه انحصار بیداد می کند و ناکارآمدی این انحصارها در هر عرصه ای دیده می شود. انحصار فولادسازی مثل فولاد مبارکه، انحصار در اجازه تأسیس بانک های خصوصی و انحصار در خودروسازی و آب و برق و گاز و... بسیار بر این کشور آسیب زده اند. نتایج تحقیق و تفحص از فولاد مبارکه نشان می دهد انحصار چگونه به توزیع رانت و تولید فساد منجر شده و این داستان در بانک پاسارگاد هم وجود دارد. واقعیت این است که انحصار قدرت در هر مقوله ای فساد می آورد و جامعه ایرانی از این نظر در میان کشورهای جهان سرآمد است و زخم های کاری دیده است.

محمدصادق جنان صفت - روزنامه جهان صنعت

آنهایی که فوتبال را به صورت حرفه‌ای بازی کرده یا سال‌های طولانی بازی‌های فوتبال در سطح باشگاه‌ها و تیم‌های ملی فوتبال را دنبال کرده‌اند نیک می‌دانند هنگامی که یک تیمی چند بر هیچ از تیم دیگری عقب مانده و دقایق بازی به سرعت سپری می‌شوند برخی از بازیکنان از فرمانده داخل زمین یعنی کاپیتان تیم و نیز از سرمربی که فرمانده اصلی است فرمان نمی‌برند و می‌خواهند یک تنه به قلب تیم مقابل بزنند و برای خود اعتباری کسب کنند و نیز تیمشان را دست کم به شکست خوب برسانند. بیشتر وقت‌ها این رفتارها خودزنی به حساب می‌آید و کاری هم از پیش برده نمی‌شود. اقتصاد ایران شوربختانه اکنون حالت همان تیم بازنده را دارد که از همسایه‌های بلافاصله و از کشورهای که روزگاری از آنها جلوتر بوده و از کشورهای بزرگ اقتصادی شکست فاحشی خورده است.

این روزها خوب می‌بینیم می‌بینیم که کسب و کار و معیشت شهروندان به ویژه تهیدستان در جریان تصمیم‌گیری‌ها در گرداب عجایب افتاده و شهروندان نابردبار می‌شوند. برای نشان دادن برخی از عجایب کافی است سری به خبرهای همین روزهای تازه سپری شده نگاهی از سر اشاره داشته باشیم. برخی را به طور خلاصه در ادامه می‌آورم

یکم- به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس قانونگذاری ایران زیان دو خودروساز بزرگ کشور از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان عبور کرده است. در کدام کشوری چنین پدیده گیجی دیده می‌شود که دو کارخانه با هزاران میلیارد تومان سرمایه تاریخی و سابقه طولانی بیش از نیم قرن تنها برای اینکه باشند با زیان تولید می‌کنند. این زیان از کیسه وجیب مردم به جیب و خزانه نهادهای قدرت می‌رود؟ بس کنیم این وضع را. اقتصاد ایران را مسخره دنیا نکنیم.

دوم- یک گروه از بازرگانان و صنعتگران بخش خصوصی در دو رقابت پشت سرهم در مقابل رقبا برای به دست گرفتن یک نهاد قانونی رای کافی

به دست نیاورده‌اند. این گروه جای اینکه نیروی فکری و مادی و تبلیغاتی خود را برای رقابت آینده تجهیز کنند و در میدان مسابقه شفاف برنده شوند حالا و پس از اینکه نتوانستند قوه قضاییه را و نیز سایر نهادهای قانونی مرتبط با این نهاد را متقاعد کنند که انتخابات آتی را پیشین را باطل کنند حالا به نهادهای امنیتی و اطلاعاتی دخیل بسته و از آنها می‌خواهند پای در میان گذاشته و انتخابت زودرس و تحت نظر دولت راه بیندازند. به این نمایش اگر شعبده‌بازی در سرزمین عجایب نگوییم چه بگوییم. سوم- حالا دیگر شهروندان عادی که

با شبکه‌های اجتماعی و نیز سایت‌های پرشمار خبری- تحلیلی آشنا شده و از هرمنبعی که تشخیص می‌دهند خبر و تحلیل مناسب ارائه می‌کند خبر می‌گیرند خواننده و شنیده‌اند که روسیه رقیب اصلی ایران در صادرات نفت و گاز است. اما با این همه و به رغم هشدارهای چندین و چند ساله کارشناسان و متخصصان بازارهای جهانی نفت و گاز می‌شنویم ایران قرار است اختیار ساخت و ساز پالایشگاه‌های نفت و گاز را به شرکت رقیب خود دهد. معلوم است که وقتی گاز پرورم همه اطلاعات زیرساختی گاز ایران را در اختیار داشته باشد

است. معلوم است که قیمت شیر خام به همین دلیل جهش می‌کند و معلوم است که تولید فراورده‌های لبنی نیز با توجه به جهش قیمت شیر خام به بالا پرواز می‌کند. آنگاه دولت به کارخانه‌های شیر اجازه می‌دهد قیمت فقط ۴ کالای خود را گران کنند. کارخانه‌های لبنیات تازه می‌فهمند دولت دستور داده است باید نیمی از محصولات خود را باید به تولید این ۴ کالا اختصاص دهند. نتیجه این است که تهیدستان توانایی خرید همان ۴ کالایی که دولت مجوز گرانی آنها را داده از سبد مصرف خارج می‌کنند و فروشگاه‌ها به کارخانه‌ها سفارش نمی‌دهند و نهادهای نظارتی یقه کارخانه‌ها را می‌گیرد که باید مطابق میل ما عمل کنید. آیا اقتصاد ایران در سرزمین عجایب فعالیت نمی‌کند.

پنجم - به یک وزیر می‌گویند چرا از منابع بانک مرکزی با پوشش‌های شگفت‌انگیز برداشت می‌کنید؟ او به جای توضیح دادن می‌گوید ما که کمتر از دولت قبلی برداشت کرده‌ایم؟ به یک نماینده مجلس می‌گویند چرا با وجود هشدارهای پیشین باز هم سیل آمد و خانه‌ها ویران شد و ده‌ها نفر جان خود را از دست دادند می‌گوید تقصیر دولت پیشین است که باید سد می‌زد اما نزد. به رئیس یک نهاد تقسیم‌کننده منابع که باید دوکار انجام دهد و سیاست‌های بودجه‌ای کارآمد اصلی‌ترین وظیفه اوست می‌گویند چرا افزایش حقوق کارگران بخش دولتی ده درصد است و افزایش حقوق کارگران غیردولتی نزدیک به ۶۰ درصد اضافه شده است و او در پاسخ می‌گوید می‌خواهیم با پلکانی کردن افزایش مزدها عدالت برقرار کنیم. در اساسنامه این نهاد هرگز از توزیع عدالت نام و نشانی نیست. اگر فعالیت‌های اقتصادی از بند و بست‌های سیاست داخلی و سیاست خارجی رها نشوند و آزاد و رها نشوند و همچنان در اختیار بازیکنانی باشند که می‌خواهند شکست تیم اقتصاد را یک تنه جبران کنند بازم بر ابعاد و اندازه‌های عجایب اضافه خواهد شد.

محمد صادق جنان صفت
روزنامه جهان صنعت

اقتصاد ایران در گرداب عجایب

را با دردسر مواجه کند. فعالان این صنعت می‌دانند قیمت نهاده‌های دامی مثل ذرت و سویا و دانه‌های روغنی دیگر در داخل به پای تولید گندم برای رسیدن به خودکفایی سر بریده شده بودند و کشاورزان ایرانی چندین دهه است با آرامش گندم می‌کارند و می‌دانند دولت آنها را خریداری می‌کند. دولت‌های ایران نیز تا همین دو-سه ماه پیش برای جبران این وضعیت واردات نهاده‌های دام را با دلار ارزان می‌دادند. حالا دلار ارزان از چرخه واردات بیرون شده و دلار ۴۲۰۰ تومانی برای واردات نهاده‌های دام جایش را به دلار ۲۶ هزار تومانی داده

می‌تواند راه صادرات ایران را به اروپا و هر جای دیگر مسدود کند. آیا درک این مقوله بسیار ساده که نباید اطلاعات را به همورد داد سخت است؟ اما اقتصاد سرگیجه گرفته ایران سرزمین عجایب شده است.

چهارم- هرکسی که تنها چند روز در بخش دامداری ایران فعالیت کرده نیک می‌داند این صنعت یک زنجیره از تولید و بازرگانی خارجی نهاده‌های اصلی را تا تولید شیر و گوشت و ماست را در این زنجیره به صف کرده است. این زنجیره به هم پیوند خورده‌اند و دستکاری در هر بخش آن می‌تواند بخش‌های دیگر

بی‌حسی ایرانیان در برابر تورم

کارگران می‌بینند که مدیران و صاحبان بنگاه‌های صنعتی نیز در فشار تورمی فزاینده گیر افتاده‌اند و توانایی افزایش مزد و حقوق از آنها سلب شده است و احتمال تعطیل کارخانه با کوچک‌ترین فشار از ناحیه مزدها افزایش می‌یابد. کارگران کارخانه‌ها به ویژه کارگاه‌های کوچک و متوسط نیک می‌دانند یا باید کارخانه تعطیل شده را ببینند یا با همین میزان مزد که مثل برف در برابر تورم فزاینده آب می‌شود را تحمل کنند. خشم فرو خفته میلیون‌ها حقوق و مزدبگیر در کارخانه‌ها، در اداره‌های دولتی، در سازمان‌ها و مؤسسه‌ها و بنگاه‌های دولتی چیزی است که این روزها شاهد آن هستیم و به نظر نمی‌رسد که در کوتاه‌مدت کاری از دست کسی برآید و اتفاقی در

اقتصاد از شدت و از ژرفای درد و رنج و تحقیر شدن شهروندان ایرانی که سفره‌هایشان رنگ و مزه ندارد و با کمترین‌ها چیده می‌شود آگاهی کامل و کافی ندارد یا اینکه ترجیح می‌دهد شاید وقتی دیگر به این رنج مردم رسیدگی شود. رئیس دولت نیز با استناد به گزارش‌ها و تحلیل‌های وزیر اقتصاد یا رئیس کل بانک مرکزی شاید نداند مردم ایران ایرانی این روزها خشمگین هستند و نرخ‌های تورم اعلام شده از سوی منابع رسمی و نیز آنچه در عمل شاهد آن هستند آنها را آزار می‌دهد و به سطح بی‌اعتمادی آنها به منابع رسمی آماری می‌افزاید. قدرت خرید شهروندان ایرانی هر روز کمتر از دیروز می‌شود و نوعی بی‌حسی و کرختی به آنها دست داده است.

ساعت ۲۴- در روزهای تازه سپری شده شماری از اعضای دولت سیزدهم به ویژه وزیر اقتصاد با چشم پوشی از نرخ تورم سالانه که بالاتر از ۵۰ درصد شده به کاهش شتاب نرخ تورم ماهانه توجه کرده و پی‌درپی از روند کاهنده نرخ تورم می‌گویند. به نظر می‌رسد دولت برای اینکه چراغ امید دردل‌های ایرانیان خاموش نشود و آنها همچنان چشم‌انداز روشنی داشته باشند به مسائل امیدوارکننده اشاره می‌کنند که البته در عرف سیاست بازی شاید رفتار ناپسندی نیاید اما در عالم واقع به دلیل خاک‌پاشی به چشم شهروندان است. این نوع رفتار کارآمد و راستگویانه نیست و چیزی به وزن اعتماد ملی نمی‌افزاید. به نظر می‌رسد وزیر

حذف گاز ایران از بازار پاکستان به دست روس‌ها

خان نخست‌وزیر وقت پاکستان اسفند ۱۴۰۰ همزمان با آغاز حمله روسیه به اوکراین به مسکو رفت و در دیدار با پوتین از اشتیاق دو کشور برای احداث هر چه سریع‌تر خط لوله گاز روسیه به پاکستان خبر داد. توافق اولیه پاکستان با روسیه مشابه توافقشان با تهران بود، ساخت خط لوله‌ای ۱۱۰۰ کیلومتری که روسیه و پاکستان را به هم متصل کند، توسط مسکو و اسلام‌آباد تأمین مالی شود و به وسیله پیمانکاران روسی ساخته شود. حالا با انجام گفت‌وگوهای ولادیمیر پوتین و شهباز شریف در سمرقند، در حاشیه اجلاس آستانه به‌نظر می‌رسد، کار برای ایران تمام شده و مقامات جمهوری اسلامی در سه دولت متفاوت نتوانستند بازار گازی عظیم و ارزشمند شرق را تصاحب کنند.

دولت پاکستان با ارسال نامه‌ای رسمی به جمهوری اسلامی اعلام کرد که احداث خط لوله در این کشور از طرف ایران ناممکن است. گرچه مقامات ایران، در ابتدا دولت پاکستان را به شکایت و دریافت خسارت تهدید کردند، اما بعدها معلوم شد که بر اساس تغییرات ایجاد شده در قرارداد اولیه، ایران دیگر حق ندارد به دلیل تأخیر در دریافت گاز توسط پاکستان از این کشور شکایت یا درخواست خسارت کند. همزمان، کارشناسان، از دست رفتن بازار ایران در پاکستان را به نفع روسیه و ناشی از «نبود دیپلماسی موفق اقتصادی» از سوی ایران دانستند.

در اواخر بهار ۱۴۰۰ خبر رسید که پاکستان برای واردات سالانه ۱۲.۵ میلیارد متر مکعب گاز با روسیه قرارداد امضا کرده است. عمران

ساعت ۲۴- معاون نخست‌وزیر روسیه از انجام توافق اولیه میان پوتین و شهباز شریف درباره ساخت خط لوله گازی بین روسیه و پاکستان خبر داد. الکساندر نوواک گفت: «رهبران دو کشور با بررسی شرایط ساخت خط لوله گازی روسیه-قزاقستان - ازبکستان -افغانستان - پاکستان، ضمانت‌های امنیتی آن را هم بررسی کردند.» به این ترتیب ایران بعد از ۳۰ سال، تلاش رسماً بازار شرق را برای صادرات گاز از دست داد.

صادرات گاز ایران به پاکستان، نخستین بار در دهه ۹۰ میلادی مطرح شد. در طرح اولیه قرار بود گاز ایران از پارس جنوبی در قالب پروژه‌های به نام «خط لوله صلح» تا هند برسد، اما اختلاف بین پاکستان و هند باعث شد تا آن پروژه ناتمام بماند. ایران تصمیم گرفت با حذف هند، به‌طور مستقیم با پاکستان برای صادرات گاز وارد مذاکره شود. قرار شد ایران خط لوله‌ای هزار و ۱۰۰ کیلومتری را در خاک خود احداث کند و گاز پارس جنوبی را به مرز پاکستان برساند، در مقابل نیز پاکستان با خط لوله‌ای هزار کیلومتری آماده پذیرش گاز ایران در خاک خود شود.

ایران، اگرچه خط لوله صادرات گاز را تا نزدیک مرز نیز کشید، اما در عمل، طرف پاکستانی اقدامی انجام نداد. قرارداد صادرات گاز ایران به پاکستان در دولت دهم به امضا رسید. با این حال طرف پاکستانی هر بار به بهانه‌ای از اجرای تعهدات خود برای برداشت گاز ایران سر باز زد. اردیبهشت سال ۱۳۹۸

مسیر افزایش قدرت خرید مردم بیفتد. این رخداد پیامدهای ترسناکی دارد. مردم تحقیر می‌شوند و از سر بدبختی و استیصال در خود فرو می‌روند و مردان و زنان در برابر فرزندان خود که حالا نمی‌توانند بفهمند چرا ناگهان قدرت خریدشان کاهش یافته است حرفی برای گفتن ندارند. این تحقیرشدگی و بدبختی شهروندان جدای از پیامدهای اقتصادی به یأس عمومی منجر خواهد شد و کمرختی و بی‌حسی در برابر هر رویدادی را دامن می‌زند. اینگونه شده است که این روزها مردم به یکدیگر که می‌رسند می‌گویند بگذار قیمت‌ها هرچقدر می‌خواهند بالا بروند ما که دیگر چیزی برای از دست دادن نداریم. این ضرب‌المثل قدیم ایرانی که «آب که از سر گذشت چه یک وجب چه صد وجب» به مرور در جامعه ایرانی در این روزهای خاص بر سر زبان‌ها افتاده است.

نمایی از برده‌داری در کره شمالی

ساعت ۲۴- فریدریش فون هایک اقتصاددان آزادیخواه اتریشی کتاب «راه بردگی» را در سال ۱۹۴۴ نوشت. او در این کتاب اثبات کرد اقتصاد متمرکز حکومتی همه انواع آزادی‌های انسانی و اجتماعی از جمله آزادی کسب‌وکار را از جامعه‌هایی که به گرداب چنین اقتصادی افتاده‌اند از آنها می‌گیرد. هایک اثبات کرد در جامعه‌هایی که شهروندان عادت داده می‌شوند همه کسب‌وکارها و نیز توزیع ثروت به دست یک اقلیت زورمدار حکومتی انجام شود شهروندان آرام‌آرام برده می‌شوند و برده‌داری رخ می‌دهد.

هایک در زمان اندیشیدن به ماهیت کتابش شاید در ذهنش نمی‌گنجید که چند سال بعد روسیه کمونیستی با یورش به شبه‌جزیره کره جنوبی، بخش شمالی آن را تسخیر کند و در اختیار کمونیست‌ها بگذارد. رهبران کمونیست جهان راه را برای یورش کمونیست‌های حاکم بر بخش شمالی کره هموار کردند و در سال ۱۹۵۰ حکومت کمونیستی کره شمالی جنگی را برای بازپس‌گیری جنوب کره آغاز کرد و آن را آزادسازی سرزمین پدری نامید. روسیه و چین هم به سرعت به کمک کره شمالی آمدند. چین برای کمک آدم می‌فرستاد و روسیه هواپیماها و تجهیزات نظامی خود را روانه میدان می‌کرد. در دهه ۱۹۵۰ یکی از خونین‌ترین جنگ‌ها در شبه‌جزیره کره رخ داد و سرانجام جهان پذیرفت دو کشور کره شمالی و کره جنوبی زاد و رشد کنند. حالا بیش از ۶ دهه از ریاست یک خانواده بر کره شمالی سپری می‌شود و شهروندان این کشور در وضعیتی شبیه برده‌ها زندگی می‌کنند که همه رفتارهایشان باید از سوی حکومت تأیید شود و آنچه رهبران حزب می‌خواهند بدون چون و چرا از سوی شهروندان اجرا می‌شود. دولت کره شمالی که خود بنده و برده حزب کمونیست است همه راه را

(حدود ۱۰۰ دلار) و تعقیب کیفی احتمالی تهدید می‌شوند، اما ساکنان محلی تصمیم جدید را به این واقعیت نسبت می‌دهند که آرایشگاه‌های خصوصی در میان جوانانی که می‌خواهند هر مدل مویی را برخلاف لیست مدل موی مجاز انتخاب کنند، مشتریان زیادی دارند. یک شهروند معرفی نشده کره شمالی در مصاحبه با Daily NK گفت: «دولت آخرین وسیله امرامعاش مردم را می‌دزد، زیرا می‌بیند که آرایشگاه‌های دولتی، که در آنها موهای همه مردم را طبق مدل‌های یکسانی آرایش می‌کنند، نمی‌توانند با سالن‌های خصوصی رقابت کنند. مقامات دولتی باید قدردان باشند که مردم تلاش می‌کنند با نیروی کار خود پول به دست آورند، بدون اینکه از کل ملت کمک بخواهند.»

این راهبرد همان راهبرد برده‌سازی و برده‌داری است که در قرن بیست‌ویکم از سوی یک حکومت ستمگر اجرایی شده است.

برای کسب درآمد بیشتر تجربه می‌کند. کره شمالی تجارت خارجی اگر باشد از سوی دولت انجام می‌شود و کسب‌وکارها نیز دولتی است. برخی بخش‌های خدماتی باقی‌مانده در سرزمینی که یک حزب میلیون‌ها انسان را برده خویش کرده است نیز به آرامی از سوی دولت از کف شهروندان بیرون می‌شود. رهبری کره شمالی باور دارد باید مدل موهای زنان و مردان جوان این کشور همانی باشد که حزب می‌خواهد. اما برخی از آرایشگاه‌های خصوصی در این کشور مدلهایی غیرحکومتی از موهای جوانان را پیرایش می‌کنند. به گزارش اسپوتنیک دولت و حکومت کره شمالی همین را بهانه کرده و پلیس کره شمالی را موظف کرده است شروع به تعطیلی گسترده سالن‌های زیبایی کنند. حکومت این آرایشگاه‌ها را وسیله‌ای غیرقانونی برای کسب درآمد می‌داند که فردگرایی و «رفتار ضدسوسیالیستی» را ترویج می‌کند. صاحبان چنین مؤسساتی با جریمه ۱۰۰۰۰۰ وون

سرمایه‌گذاران: چشم‌انداز روشن نیست

کرد که «آزادسازی و کاهش مداخلات دولتی» در دستور کار حکمرانان کشور قرار گیرد. دنیای اقتصاد که ۱۲ پرسش را با ۴۰ فعال اقتصادی در میان گذاشته توضیح داده است: سرمایه‌گذاران ایرانی بر لبه تیغ راه می‌روند. آنها تصویر روشنی از آینده اقتصاد کشور ندارند و همین امر موجب می‌شود در تزریق منابع جدید به کسب‌وکار خود تعلل کنند. بر اساس این نظرسنجی ۸۷ درصد سرمایه‌گذاران هیچ تصویر شفافی از آینده ندارند. بنیادی‌ترین اعتراض این فعالان اقتصادی به سیاست‌گذاران، «بی‌ثباتی» است؛ چراکه مسیر پیش روی فعالیت‌های اقتصادی را مه‌الود کرده است. هرچند بنگاه‌های بزرگ کشور همچنان در شرایط کنونی فعال هستند، اما بنگاه‌های کوچک و متوسط عموماً در سرمایه‌گذاری جدید ناتوان بوده‌اند. علاوه بر این، حدود نیمی از پاسخ‌دهندگان عنوان کرده‌اند به خروج سرمایه خود از کشور فکر می‌کنند و بخش

نمی‌بینند. ۴۰ فعال اقتصادی ایرانی در پاسخ به این پرسش که «آیا هم‌اکنون تصویر دقیقی از آینده تولید و تجارت در کشور دارید؟» بیش از ۸۷ درصد افراد اعلام کردند تصویر روشنی از آینده اقتصاد کشور ندارند. از آن سو پنج نفر نیز اعلام کردند به کلیت چشم‌انداز پیش رو اشراف دارند. در سوال بعدی از سرمایه‌گذاران کشور و فعالان بخش خصوصی در رشته‌فعالیت‌های مختلف پرسیده شد که «وقوع چه عاملی در دو سال آینده باعث می‌شود سرمایه‌گذاری بیشتری انجام دهید؟» از بین هفت گزینه شامل «انعقاد برجام، اجرا و تداوم آن»، «کنترل تورم و ثبات اقتصاد کلان»، «آزادسازی و کاهش مداخلات دولتی»، «افزایش توزیع وام‌های ارزان»، «پایان قیمت‌گذاری دستوری»، «بهبود محیط کسب‌وکار و مجوزدهی آسان» و «سایر موارد»، امکان پاسخ به دو گزینه وجود داشت. براین مبنای حدود ۶۰ درصد افراد گفتند در صورتی سرمایه‌گذاری بیشتری خواهند

ساعت ۲۴- بیش از ۱۰ سال است سرمایه‌گذاری در ایران با خشکسالی روبه رو شده است. صاحبان سرمایه در بخش‌های گوناگون به ویژه در بخش صنایع کارخانه‌ای حتی اگر سرمایه مالی انباشت شده داشته باشند حاضر نشده‌اند آن را برای توسعه کارخانه شان اختصاص دهند و ترجیح می‌دهند در بخش‌های غیر واقعی اقتصاد به کارگیرند. از سوی دیگر دولت نیز در همه این سال‌ها منبعی برای سرمایه‌گذاری نداشته و هنوز هم ندارد. راه ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز مسدود شده است. چرا سرمایه‌گذاران ایرانی حاضر نیستند سرمایه‌گذاری کنند. پاسخ این است: چشم‌اندازی روبه روی خود نمی‌بینیم.

از پیش معلوم است که اگر صاحبان سرمایه در داخل ایران اقدام به سرمایه‌گذاری نکنند حتی در صورت برداشتن تحریم‌ها، سرمایه‌گذاران خارجی نیز به ایران نخواهند آمد. زیرا آنها نیز چشم‌اندازی

پیش‌بینی‌های تلخ نیلی

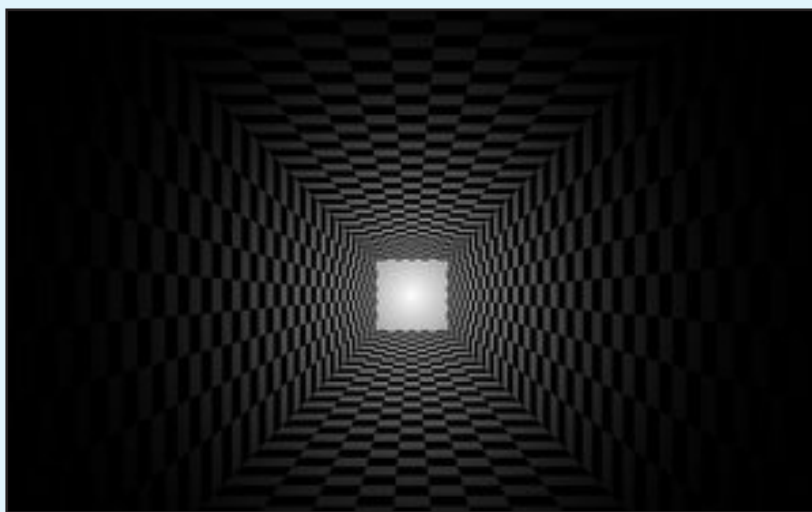
بیشتر از سوی دولت و سایر نهادها مواجه خواهد شد. واقعیت این است که این پیش‌بینی نیلی مطابق با واقعیت‌های امروز جامعه ایران است. نهاد دولت برخلاف آنچه بر زبان می‌آورد و برخلاف وعده‌های رئیس دولت دوازدهم این روزها از هر سو بخش خصوصی را تحت فشار قرار داده است. قیمت‌گذاری دستوری کالاها و خدمات بخش خصوصی بر ابعاد دشواری‌های آنها افزوده و رکود خرید نیز مزید بر علت شده است و فشارهای سیاسی از سوی برخی احزاب و گروه‌های سیاسی در مجلس نیز کار را برای بخش خصوصی سخت کرده است. به نظر می‌رسد وضعیت سیاست‌گذاری اقتصادی و تداوم سیاست خارجی ایران و سخت‌گیری بر بخش خصوصی سه چشم‌انداز ناامیدکننده مسعود نیلی را تداوم خواهد بخشید.

از سوی وی این بود که به دلیل از میان رفتن درآمد صادرات نفت و نبود جایگزین پایدار و بزرگ برای این منبع درآمدی دولت در بودجه‌های سالانه پیش‌رو کسری‌های بودجه بزرگ و بزرگ‌تر خواهند شد. از پیامدهای کسری بودجه این است که دولت هزینه‌های عمرانی را به‌طور کامل حذف کند که معنایش کاهش تقاضای کل و در نتیجه رکود بیشتر برای بخش‌های فعال در امور زیربنایی است. پیامد دیگر این است که دولت از پرداخت بدهی‌های خود به بانک‌ها، پیمانکاران، سازمان تأمین اجتماعی و حتی مزد و حقوق کارمندان خود ناتوان شده و هر کدام از این رخدادهای تبعات سیاسی-اجتماعی دارد. یکی دیگر از پیش‌بینی‌های مسعود نیلی این بود که بخش خصوصی ایران با سخت‌گیری‌های

ساعت ۲۴- کاش پیش‌بینی‌های اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۸ مسعود نیلی استراتژیست اقتصاد ایران هرگز لباس عمل نمی‌پوشیدند و رخدادهای راهی می‌افتادند که این همه درد و رنج بر دوش شهروندان بی‌پناه ایرانی سنگینی نمی‌کرد. مسعود نیلی در دولت‌های یازدهم و دوازدهم و تا ۱۳۹۷ مشاور ارشد اقتصادی رئیس‌جمهور حسن روحانی بود و مسیر و آینده دگرگونی‌های سیاست و اقتصاد ایران را با توجه به اطلاعات درون دولت خوب و با چشم‌هایی باز می‌دید.

او که در اردیبهشت ۱۳۹۸ به محل اجتماعات انجمن مدیران صنایع آمده بود به صنعتگران یادآور شد اگر در سیاست خارجی و نیز سیاست‌گذاری‌های اقتصادی تغییرات بنیادین رخ ندهد و کشور به همین روش اداره نشود سه چشم‌انداز را می‌توان در میان‌مدت دید. یکی از چشم‌اندازهایی که او برای فعالان اقتصادی ترسیم کرد این بود که اقتصاددانان ایرانی که تحریم تازه که از آبان ۱۳۹۷ شروع شده است نسبت به دور قبل تحریم‌ها در اوایل دهه ۱۳۹۰ طولانی‌تر خواهد شد. واقعیت نیز چنین شده و اقتصاد ایران وارد پنجمین سال اعمال رژیم تحریم‌های جهانی شده است. با توجه به اینکه آخرین دور گفت‌وگوهای غیرمستقیم آمریکا و نظام سیاسی ایران به ناامیدی نسبی رسیده است به نظر می‌رسد این وضعیت ادامه‌دار خواهد بود. دولت‌های روحانی و رئیسی نتوانسته‌اند قفل بزرگ زده شده بر در برجام را بگشایند.

یکی دیگر از پیش‌بینی‌ها و چشم‌انداز ترسیم‌شده

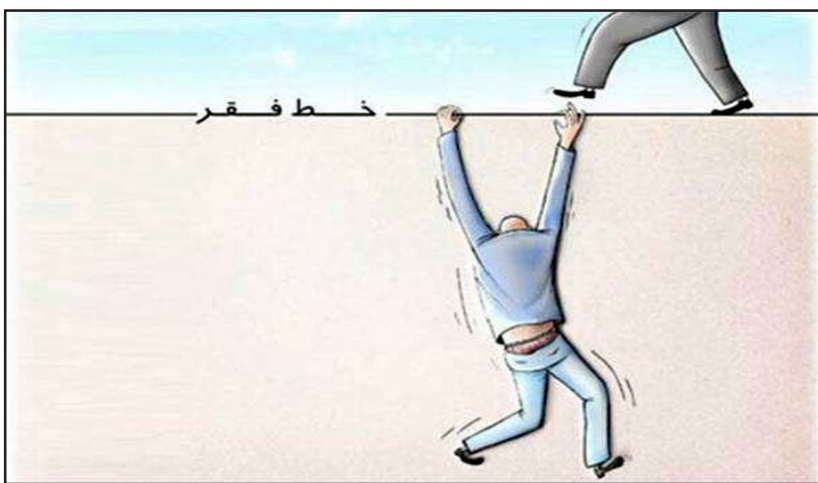

سرمایه‌گذاری مجدد را به جان بخرند. برخی از آنها حتی مطرح کردند که اگر امکان انتقال سرمایه خود به خارج از مرزهای کشور را داشتند، ترجیح می‌دادند در فضای امن‌تری اقدام به سرمایه‌گذاری کنند.

اثر تفسیرهای سلیقه‌ای از قوانین در بخش‌نامه‌های خلق‌الساعه، بیش از همه موجب فروکاسته شدن اعتماد صاحبان کسب‌وکارها شده است. در واقع این افراد در چنین فضای بی‌ثباتی، حاضر نیستند ریسک

دیگری نیز گفته‌اند که سرمایه‌شان را از ایران خارج کرده‌اند. علاوه بر این بیش از نیمی از فعالان اقتصادی شرکت‌کننده در این نظرسنجی می‌گویند در یک تا دو سال اخیر کسب‌وکارشان دستخوش شرایط غیرقابل کنترل شده است. در یک پرسش از فعالان حوزه سرمایه‌گذاری درباره زمینه اینکه چه عواملی زمینه ترس و اضطراب سال‌های اخیر بوده است به ترتیب میزان تکرار شامل «غیرقابل پیش‌بینی بودن اقتصاد»، «بی‌ثباتی قوانین و مقررات»، «نوسانات ارزی»، «مداخلات دولتی و تغییر سیاست‌ها»، «فقدان حاکمیت قانون»، «فضای نامساعد کسب‌وکار»، «فساد اداری» و «مدیریت نامناسب در حوزه‌های تخصصی» دلایل اصلی بوده‌اند. در عین حال دسترسی به مواد اولیه، مالیات‌ستانی بی‌ضابطه و حجیم در کنار چشم‌انداز نامعلوم تجارت با کشورهای خارجی از جمله مسائلی هستند که باعث ترس و اضطراب سرمایه‌گذاران حین سرمایه‌گذاری در کشور شده‌اند. خیل عظیمی از افراد پاسخ‌دهنده به پرسش‌نامه «امنیت سرمایه‌گذاری» معتقد بودند که

گناه مردم چیست که فقیرتر می‌شوند

امروز فقیرتر از سال ۱۳۹۶ باشند؟ نهاد دولت باید در این باره پاسخگو باشد و بتواند با شهادت بگوید دلیل عقب ماندن ایرانیان از رفاه چیست؟ چرا باید ایرانیان به جای اینکه هر سال در وضعیت بهتری قرار گیرند در پله‌های پایین‌تر می‌ایستند؟ این عددها به صورت میانگین است و اگر شکاف درآمدی را بر این ارقام اضافه و سهم هر گروه از درآمد کل و نیز سهم نهادهای حکومتی و دولتی از بودجه کل کشور را بررسی کنیم خواهیم دید مردم در وضعیت بدتر قرار دارند. مردم مظلوم ایران چه باید کنند که از این وضعیت ناراحت‌کننده عبور کنند و همانند همه شهروندان جهانی به میزانی که کار می‌کنند و زحمت می‌کشند از نظر رفاهی در وضعیت بهتری قرار گیرند.

کرد. به‌طور مثال معاون بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی تهران به این نتیجه رسیده است که «سطح درآمدهای امروز خانوارهای شهری و روستایی کمتر از رقم سال ۱۳۹۶ است.» این نتیجه به هر دلیلی که پدیدار شده باشد، نشان می‌دهد نهادهای حاکمیتی به وظیفه اصلی خود که همان افزایش سطح رفاه شهروندان است عمل نکرده و برخلاف آن عمل کرده‌اند. شهروندان ایرانی به دلیل اینکه از کل قدرت موجود در کشور سهم اندکی دارند و بیشترین قدرت در اختیار نهادهای حکومتی است هیچ کوتاهی نکرده بلکه در این سال‌های نفرین‌شده سخت‌تر و بیشتر کار کرده‌اند. آیا حق شهروندان ایرانی که نسبت به شهروندان جهانی بیشتر کار می‌کنند و انگیزه پیشرفت نیز دارند این است؟ چرا باید ایرانیان

ساعت ۲۴ - پیش از تأسیس نهادی به اسم دولت در جامعه‌های انسانی، دو عنصر امنیت و مالکیت آدمیان با تهدید آدم‌ها و گروه‌های پرزورتر روبرو بود و به همین دلیل رشد و پیشرفت جامعه‌های انسانی شتاب کافی نداشت. شهروندان در فقدان امنیت برای جان و مال خود انگیزه‌های کمتری برای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و ثروت‌اندوزی داشتند. جامعه‌های انسانی در این دوران‌ها گرفتار استبداد شاهان و استبداد گروه‌های بانفوذ و قلدر بودند تا اینکه پس از فرازونشیب‌های بهت‌برانگیز توانستند به مفهوم دولت برسند.

نهاد دولت پس از آن تأسیس شد که هر آدمی قبول کرد باید بخشی از اموال خود را بدهد تا برای خود امنیت و آرامش بخواهد و نیز محدودیت‌هایی را در زندگی فردی و گروهی بپذیرد. فلسفه تأسیس نهاد دولت در پویای تاریخ همین بوده و هست. یعنی وظیفه دولت و همه نهادهای حاکمیتی این است که امنیت شهروندان را از نظر جان و مال تأمین کنند. در دوره‌های تازه تاریخ معاصر اما نهاد دولت نیز از نظر کارکرد و راهبرد و هدف‌ها پیشرفت چشمگیری پیدا کرده است. مهار نرخ تورم و نیز برنامه‌ریزی برای افزایش رفاه مادی شهروندان در مقایسه با سال‌های پیشین و در مقایسه با دیگر جامعه‌ها نیز از وظایف دولت است. متأسفانه نهاد دولت در ایران در همه نیم سده سپری شده بیشترین برنامه‌ریزی را برای افزایش قدرت نهادهای حاکمیتی کرده است و در تعارض افزایش قدرت حکومت و مردم در سوی حکومت ایستاده است. برای نشان دادن این مفهوم می‌توان به آمارهای در دسترس اشاره

تورم خوراکی‌ها معیشت خانوارها را تهدید می‌کند

پرداخته، اعلام کرده که ترکیه با تورم ۷۹/۶ درصد و ونزوئلا با تورم ۷۱ درصدی بالاترین تورم را به نام خود ثبت کرده‌اند. ایران نیز با تورم ۵۴ درصدی (تیر ماه) سومین کشور پرتورم در این دسته‌بندی محسوب می‌شود. تورم ترکیه ۲۵/۶ درصد و تورم آرژانتین ۱۷ درصد بالاتر از تورم ایران است. در عین حال تورم کشورهای عمان، عربستان سعودی، قطر و عراق نیز به مراتب کمتر از ایران است. طبق این آمارها، تورم ایران به ۲۰ برابر تورم عربستان، ۱۰ برابر تورم عراق و ۲ برابر تورم پاکستان رسیده است؛ موضوعی که نشان‌دهنده عقب‌ماندگی اقتصاد ایران از کشورهای همسایه است. همانطور که مشخص است ترکیه جایگاه نخست کشورهای با تورم بالا را تصاحب کرده است. یکی از دلایل پرش ترکیه به رتبه نخست در شاخص تورمی اتخاذ سیاست‌های پولی نامناسب طی ماه‌های گذشته است. اصرار دولت این کشور بر پایین نگه داشتن نرخ بهره و عدم تمایل

جهان صنعت در چند ماه گذشته تورم کالاهای خوراکی بالای ۸۰ درصد بوده است. اتاق بازرگانی تهران نیز در گزارش خود به تصویر متفاوت تورم وضعیت تورمی کشور اشاره کرده و به مقایسه جایگاه تورمی ایران با سایر کشورها پرداخته است. طبق اطلاعات ارائه شده، در پنجمین ماه از سال ۱۴۰۱، نرخ تغییرات ماهانه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای کشور برای دومین ماه متوالی افت داشته و به رقم ۱/۹۶ درصد رسیده است. نرخ تورم ماهانه در این ماه برای خانوارهای روستایی برابر با ۱/۷ درصد و برای خانوارهای شهری در این ماه نیز برابر با ۲ درصد بوده است. نگاهی به شرایط تورمی ایران و چند کشور منتخب بر اساس بررسی‌های اتاق تهران نشان می‌دهد که کشورمان همچنان جزو کشورهای پرتورم قرار دارد. اتاق تهران که به بررسی درصد تغییرات شاخص بهای مصرف‌کننده در ماه جولای ۲۰۲۲ نسبت به ماه مشابه سال ۲۰۲۱

ساعت ۲۴ - بر اساس آخرین برآوردهایی که مرکز آمار انجام داده، نرخ تورم ماهانه در مرداد به ۲ درصد رسیده است که در مقایسه با تورم ۱۲/۲ درصدی خرداد (بعد از حذف دلار ترجیحی) بسیار قابل توجه به نظر می‌رسد. تورم نقطه‌ای مردادماه به ۵۲/۲ درصد و تورم سالانه نیز به ۴۱/۵ درصد رسیده است. مطابق آمارهای ارائه شده، تورم نقطه‌ای تیرماه به عدد ۵۴ درصد نیز رسیده بود که بالاترین تورم ثبت شده در سال‌های بعد از انقلاب محسوب می‌شود. تورم کالاهای خوراکی نیز نشان‌دهنده افزایش نگرانی‌ها نسبت به قدرت خرید جامعه است. حذف دلار ترجیحی و افزایش چند برابری قیمت کالاهای مصرفی تورم اقلام خوراکی را در شرایط نگران‌کننده‌ای قرار داد. برای مثال در خرداد تورم نقطه‌ای اقلام خوراکی به ۸۲/۶ درصد رسید. تورم نقطه‌ای این کالاها در تیرماه به ۸۷ درصد و در مرداد ماه نیز به ۸۱/۲ درصد رسید. به گزارش

جنبش نافرمانی ۵۰ میلیون چینی خریدار مسکن

چین، که برای سرمایه‌گذاری خریداری شده‌اند، در خطر قرار دارند که یا بدهی‌های آنها بازپرداخت نشود یا کار ساختمان آنها به اتمام نرسد. این رقم، معادل یک سوم کل واحدهای مسکونی در سراسر آمریکا است. به علاوه، دولت چین بیش از یک تریلیون دلار از دولت‌های نیازمند در اطراف دنیا طلبکار است که قادر به پرداخت اقساط طرح‌های عمرانی برنامه کمربند و جاده نیستند. حاصل این استقراض داخلی و خارجی این است که در اثر بالا رفتن سطح وام‌ها و آهسته شدن شتاب رشد اقتصاد، بدهی چین به معادل ۲۷۵ درصد تولید ناخالص داخلی GDP افزایش بیابد. در مقایسه، بدهی آمریکا در پایان سال جاری میلادی،

اندیشکده شورای اتلانتیک، می‌نویسد چین طی سه نسل، جامعه‌ای معادل تمام جمعیت آمریکا را به طبقه متوسط خود افزود، اما حباب املاک و مستغلات در چین به قدری بزرگ است که انفجار آن، تمام طبقه متوسط را در معرض آسیب قرار می‌دهد. شاخه آسیای شرکت داده‌پردازی مالی «نیکی» ژاپن به تازگی هشدار داد بمب بدهی در چین به انفجار نزدیک شده است. طغیان بدهکاران علیه پرداخت اقساط وام مسکن، در سطح وسیعی جریان دارد و با ورشکستگی بانک‌ها، اعتراض‌های مردمی گسترده‌تر می‌شوند. آمار نشان می‌دهد که ۵۰ میلیون واحد مسکونی در صدها مرکز شهری در

ساعت ۲۴ - رهبری حزب کمونیست چین همچنان در حال نمایش بهترین روزهای برای شهروندان این کشور است و از بازگویی واقعیت‌ها درباره پایه‌های سست شده اقتصاد کشورش در داخل و در خارج پنهان کاری می‌کند و همچنان بلند پروازی‌های سیاسی و اقتصادی نافرجام را دنبال کند. ترکیدن حباب بازار املاک در این کشور حاکی از نافرمانی غیرعادی و گسترده مردم چین علیه حکومت اقتدارگرای حزب کمونیست به حساب می‌آید و نیز بحران دریافت از بدهکاران خارجی نیز هرروز بر دامنه‌اش اضاف می‌شود و کشورهای بدهکار به چین از پرداخت بدهی خودداری می‌کنند.

اعتراض‌های صلح‌آمیز خیابانی در اطراف کشور و سرکوبی شدید آنها توسط پلیس چین، یادآور می‌شود که معاملات املاک، سال‌هاست در چین گسترش یافته و بیشتر چینی‌ها، ملک داشتن را راه جلو افتادن و تأمین درآمد برای دوران بازنشستگی می‌دانند. اما سال‌هاست زمین‌بازی انجام‌گسیخته، به افزایش قیمت‌ها و اضافه‌سازی توسط سازبفروش‌های مهاجم انجامیده و حالا بازار مسکن اشباع شده، قیمت‌ها سقوط کرده‌اند و نارضایتی مردمی گسترش یافته است. بحران بدهی در چین، چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد. به نظر پژوهشگر یک اندیشکده پرنفوذ در پایتخت آمریکا، این بحران، تأثیر منفی و عمیقی بر اقتصاد جهان می‌گذارد.

دایان فرانسیس، پژوهشگر مرکز اروپا آسیای

نیز برابر با ۸۱ درصد بوده است. با استناد به آمارهای ارائه شده و مقایسه وضعیت ایران با سایر کشورهای جهان مشخص می شود که در جایگاه ششمین کشور جهان از حیث تورم بالا در اقلام خوراکی و آشامیدنی قرار گرفته ایم.

نقطه به نقطه مرداد امسال حدود ۵۲/۲ درصد و برای اقلام خوراکی و آشامیدنی حدود ۸۱ درصد بوده است. همچنین نرخ تورم اقلام خوراکی و آشامیدنی برای خانوارهای روستایی در مرداد امسال برابر با ۸۲ درصد و برای خانوارهای شهری در این ماه

سیاست گذار برای بالا بردن آن دلیل اصلی رشد تورم در ترکیه است. عدم اتخاذ سیاست های پولی مناسب در داخل از سوی بانک مرکزی و تداوم کسری بودجه که منجر به استقراض از بانک مرکزی و چاپ پول می شود، در کنار اتخاذ سیاست های موسوم به شوک درمانی (حذف ناگهانی دلار ۴۲۰۰ تومانی با وجود تورم های بالا در کشور) می تواند اقتصاد ایران را نیز به مرحله نگران کننده تری از منظر تورم برساند. چنین وضعیتی بدون شک خطر جدی برای سفره معیشتی خانوارهاست.

اما وضعیت قیمتی در بین اقلام خوراکی بسیار شدیدتر بوده است؛ موضوعی که اتاق تهران نیز در گزارش خود به آن پرداخته است. با تکیه بر اطلاعات آماری مرکز آمار و همچنین بررسی های اتاق تهران مشخص می شود که ایران تجربه سه ماه تورم بالای ۸۰ درصدی در کالاهای خوراکی و آشامیدنی داشته است. تیر و مرداد ۱۴۰۱ و همچنین مرداد ۹۸ ماه هایی هستند که تورم اقلام خوراکی در ایران بالای ۸۰ درصد بوده است. طبق آمارها، تورم کل

بحران بدهی در صنعت مسکن سطح زندگی مردم چین را پایین آورده است، چون یک چهارم اقتصاد چین و ۷۰ درصد از ثروت خانوارهای چینی در املاکی که قیمت آنها رو به افول است، درگیر است. وال استریت جورنال در مقاله ای که خانم فرانسویس به آن استناد کرده، به بازارهای مالی جهانی، بانک های مرکزی و رهبران کشورهای دموکراتیک، توصیه می کند خود را برای آشوبی که در راه است، آماده کنند. خانم فرانسویس بخش دیگری از مقاله خود درباره بحران بدهی در چین را به فرجام نامیوم برنامه عظیم کمربند و جاده دولت چین اختصاص داده است که برای انجام طرح های بزرگ عمرانی در ده ها کشور در آفریقا، آسیا و جنوب قاره آمریکا، به حکومت ها در سراسر جهان، از آفریقا و جنوب آمریکا گرفته تا آسیا و اقیانوسیه، بدون در نظر گرفتن اعتبار مالی و توانایی بازپرداخت آنها، وام داده و متهم شد که آنها را به دام بدهی انداخته، ولی حالا خود چین در دام بدهی گرفتار شده. چین یا باید این بدهی ها را ببخشد یا مجدداً زمان بندی کند، یا رها کند و بگذارد فروپاشی های دیگری از نوع سریلانکا، در کشورهای دیگر هم تکرار شود.

دایان فرانسویس، که علاوه بر نشریه «هیل» واشنگتن، برای روزنامه های نشنال پست کانادا و کی یف پست اوکراین هم مقاله می نویسد، نتیجه گیری می کند که «گذشته چین، که خود را از فقر مطلق بیرون کشیده است، حقیقتاً چشمگیر است، ولی در اثر سوءمدیریت شی جین پینگ، آینده چین، نه تنها تاریک، بلکه مصیبت بار به نظر می رسد.»

نشریه «هیل» می افزاید، این مبلغ در برابر زیان میلیون ها چینی که نمی توانند اقساط خود را بپردازند، ناچیز است. واحد آسیای مؤسسه داده پردازی مالی نیکنی ژاپن هشدار داد که بحران بدهی، سلامت دومین اقتصاد عظیم دنیا را تهدید می کند. معامله املاک به تدریج سهم بزرگ تری از اقتصاد چین را اشغال کرده است. سهم املاک در دهه ۱۹۹۰ معادل ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی چین بود، اما در سال جاری به ۲۹ درصد رسیده است.

نخستین شکاف در صنعت ساخت و ساز چین وقتی شروع شد که شرکت عظیم «گروه ائه ورگلید» پرداخت اقساط بدهی های خود را متوقف کرد و پروژه های خود را نیمه تمام گذاشت. این شرکت از سیاستمداران مراکز شهری کوچک، زمین، و از بانک های محلی، وام گرفته بود و مردم محلی را تشویق کرده بود در آپارتمان های متعدد سرمایه گذاری کنند، به باور اینکه تقاضا و قیمت ها هیچ وقت پایین نمی آید. دولت های محلی نیز به کمک دولت مرکزی نیازمند شده اند. سقوط شرکت های بسازو بفروش و بانک ها به دولت های محلی که هزینه تأمین خدماتی مثل آموزش و بهداشت را از درآمد فروش زمین، تأمین می کردند، سرایت کرده است. حالا آنها برای بازپرداخت بدهی های خود و تأمین خدمات برای مردم محل، به کمک دولت مرکزی نیازمند شده اند. کاهش از شمار و کیفیت خدمات دولت های محلی می تواند فلاکت سرمایه گذاران مسکن را به ناآرامی گسترده در سطح ملی تبدیل کند.

۲۰۲۲، به ۹۸٪ تولید ناخالص داخلی خواهد رسید. مردم، دولت پکن و دولت های محلی را مقصر می دانند و هر نوع اشاره به این مشکل در رسانه ها سانسور می شود، اما خبر ناآرامی ها در این کشور ۱۴ میلیارد نفری، که دادن پیش پرداخت و سرمایه گذاری در چند آپارتمان، یک پدیده عادی است، دهان به دهان پخش می شود. چین به بحران بدهی گرفتار آمده و در عین حال، حمایت دیپلماتیک از نسل کشی پوتین در اوکراین و تهاجم پوتین به بازار انرژی در اروپا، همچون ابری بر ریاست شی جین پینگ سایه انداخته است. این مصیبت ها در حالی تلنبار می شوند که شی در ماه نوامبر می خواهد بار دیگر از دفتر سیاسی حزب کمونیست چین، رای اعتماد بگیرد و غرولندها بلند شده که چین، تحت رهبری شی، به پایان اوج نفوذ و شهرت خود، رسیده است و بعید نیست اگر بر بحران سیاسی در خیابان ها افزوده شود، رئیس جمهوری چین تغییر کند یا حکومت چین متزلزل گردد.

جنبش سرپیچی از بازپرداخت اقساط بدهی آپارتمان های ناتمام، از اوائل ژوئیه (اواسط تیرماه) شروع شد و تا اواخر اوت (اوائل شهریور) به یکصد شهر سرایت کرده، و ۳۲۰ طرح عظیم توسعه مسکن و بانک های بسیاری را درگیر ساخته است. دفتر سیاسی حزب کمونیست اخیراً در بیانیه ای به خریداران ملک اطمینان داد که دولت به بسازو بفروش های نیازمند، کمک مالی می دهد که پروژه های خود را تمام کنند و معادل ۴۴ میلیارد دلار برای سرپا نگاه داشتن این شرکت ها و بانک های آنها، هزینه خواهد کرد. نویسنده

سرنخ‌های رشد قیمت دلار

ساعت ۲۴ - بررسی‌ها نشان از ارسال سیگنال‌های افزایشی به بازار ارز دارد، موضوعی که دلار را از کف قیمتی ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومان به نزدیکی کانال ۳۲ هزار تومان کشانده است. اما در خصوص چرایی رفتار دلار در بازار باید نگاهی به رخدادهای سیاسی چند وقت اخیر بیندازیم. در هفته‌های منتهی به مرداد ماه سال جاری کشورهای اروپایی متنی پیشنهادی در رابطه با پرونده هسته‌ای ایران ارائه کردند که نشان از نهایی شدن روند مذاکرات می‌داد. جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در اواخر مرداد ماه گفته بود «پس از ارائه پیش‌نویس خود به عنوان متن نهایی، ایران پاسخی داد که به نظر من منطقی بود.

بورل گفته بود اکثر کشورهای با متن پیشنهادی اروپا موافق هستند. این متن پیشنهادی و خوش‌بینی‌ها نسبت به مذاکرات با استقبال معامله‌گران بازار ارز همراه شد و فروش ارزهای خانگی در بازار را بیشتر کرد. هرچند این موضوع موجب ریزش دلار به کانال ۲۸ هزار تومانی و ماندگاری چند روزه آن در این کانال قیمتی شد اما مطابق با پیش‌بینی‌های صورت گرفته دلار بار دیگر مسیر صعود خود را به سمت کانال ۲۹ هزار تومانی پیدا کرد. نکته قابل توجه آنکه دلار به دلیل اخبار ضد و نقیضی که از برجام می‌رسید حدود دو هفته در کانال ۲۹ هزار تومانی نوسان کرد اما نزدیک شدن به نشست شورای حکام و نگرانی نسبت به صدور قطعنامه علیه ایران صعودی شدن دوباره قیمت دلار را ممکن کرد.

دلار در مسیر ۳۲ هزار تومان شدن اما نگاهی به نمودار قیمتی دلار نیز نشان می‌دهد که در روزهای اخیر دلار نوسانات زیادی را در نرخ‌های بالای ۳۱ هزار و ۵۰۰ تومان تجربه کرده است. سرعت تغییرات قیمتی نیز بیشتر شده است به طوری که در یک روز دلار چندین بار تغییر جهت داده است. آخرین قیمت ثبت شده برای دلار نیز بر اساس داده‌های رسیده، ۳۱ هزار و ۸۱۰ تومان است. این نرخ اگر تثبیت شود احتمال ورود دلار به کانال ۳۲ هزار تومانی نیز وجود خواهد داشت. بنابراین همانطور که مشخص است اخبار و تحولات سیاسی دلیل اصلی خیز برداشتن دلار بوده است. اما در بلندمدت عوامل اقتصادی از قبیل کسری بودجه دولت، نقدینگی، تورم و رشد اقتصادی است که به ما می‌گوید دلار باید در چه محدوده قیمتی

موضوع زمینه‌ساز برگشت قیمت‌ها در بازار ارز شد؟ آنچنان که به نظر می‌رسد فضای معاملات بازار ارز همچنان آمیخته با شک و تردید است. در همین راستا و درست بعد از اعلام نتیجه شورای حکام، وزارت خزانه‌داری آمریکا اعلام کرد ۱۰ شخص و شرکت ایرانی را به اتهام انجام حملات سایبری به فهرست تحریم‌های خود اضافه کرده است. جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا نیز مدعی شد که مذاکرات احیای برجام به بن‌بست خورده است.

در همین راستا لارنس نورمن، خبرنگار وال استریت ژورنال هم مدعی شد: «در نشست آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ۵۶ کشور از جمله ۲۳ عضو شورای حکام، بیانیه پیشنهادی ۳+۱ (تروئیکای اروپایی و آمریکا) درباره عدم همکاری پادمانی ایران را امضا کردند. به نظر می‌رسد مجموع این سیگنال‌های منفی موجب شده که قدرت معامله‌گران افزایشی همچنان بیشتر باشد و معامله‌گران کاهشی تضعیف شوند. در این چند روز نیز دلار عمدتاً در محدوده قیمتی ۳۱ هزار و ۵۰۰ تا ۳۱ هزار و ۸۰۰ تومانی در نوسان بوده است. این مسأله نشان می‌دهد که اسکناس آمریکایی در تلاش است مسیر ورود خود به کانال ۳۲ هزار تومانی را بیابد. افزایش قیمت دلار توافقی و انجام معاملات آن در نرخ ۳۰ هزار تومان نیز این موضوع را تأیید می‌کند. در این باره نیز مصطفی قمری وفا، سخنگوی بانک مرکزی گفته است «به زودی قیمت خرید و فروش ارز به مردم با نرخ توافقی «به تفکیک هر یک از صرافی‌ها» برای اطلاع عموم منتشر خواهد شد. مسیر شفافیت در نظام پولی و ارزی کشور با جدیت در بانک مرکزی پیگیری می‌شود.»

قرار داشته باشد. بدیهی است تداوم تحریم‌ها و کوتاه بودن دست دولت از دلارهای نفتی می‌تواند زنگ خطری برای دست‌درازی به منابع پولی برای جبران هزینه‌های جاری باشد که خروجی آن افزایش رشد پایه پولی، افزایش تورم و در نهایت افزایش قیمت دلار خواهد بود. با توجه به همکاری‌های اندک تجاری ایران با جهان نیز امکان حرکت قطار اقتصاد در مسیر رشد وجود نخواهد داشت. به این ترتیب سیگنال‌های منفی رسیده از برجام هرچند عامل روانی رشد قیمت دلار است اما در صورت تداوم شرایط بحرانی اقتصادی صعود دلار در مسیرهای افزایشی دور از انتظار نخواهد بود.

بیم و امید در بازار ارز

به گزارش جهان صنعت، طبق بررسی‌ها، نشست شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از دوشنبه هفته گذشته آغاز به کار کرده است. با آنکه نگرانی‌ها نسبت به نتیجه این نشست معامله‌گران را نسبت به آینده بازار ارز ناامید کرده بود اما این نشست در نهایت بدون صدور قطعنامه پایان یافت. در همین راستا نیز میخائیل اولیانوف، نماینده روسیه در نهادهای بین‌المللی مستقر در شهر وین اعلام کرده بود که جلسه شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درباره برنامه هسته‌ای ایران بدون صدور قطعنامه پایان یافت. وی در پیامی توثیقی نوشته بود: «بحث بر سر راستی‌آزمایی و نظارت در ایران در دور فعلی نشست شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی پایان یافت. هیچ قطعنامه یا تصمیمی در این زمینه اتخاذ نشد. فقط تبادل دیدگاه صورت گرفت». اما آیا این

برنامه هفتم و حرف حساب خوانساری

ساعت ۲۴ - مرگ مرموز مهسا امینی در روزهای تازه‌سپری‌شده و خبرهای پیاده‌روی اربعین و نیز خبرهای فرو رفتن مذاکرات برجام در چاه از مهم‌ترین خبرهای رسانه‌های حکومتی و نیز رسانه‌های مستقل و شبکه‌های اجتماعی بوده و هنوز همچنین است. در چنین وضعیتی که هر روز یک رویداد پیش‌بینی نشده راه را برای بررسی سرنوشت این مرزوبوم در سال‌های آتی بسته است می‌توان انتظار داشت که برنامه هفتم توسعه حتی در میان اقتصاددانان و فعالان اقتصادی با بی‌اعتنایی عمیق روبرو شود.

چرا چنین شده است و هیچ کارشناس و فعال اقتصادی و کارشناسی حس بررسی سیاست‌های کلی برنامه هفتم را ندارد؟ مسعود خوانساری رئیس اتاق بازرگانی تهران شاید یکی از معدود فعالان اقتصادی است که در نشست‌های هیأت نمایندگان این اتاق سخنانی از پیش‌اندیشیده می‌زند و به فعالان اقتصادی و بیشتر از آن به دولت و مجلس تلنگر می‌زند که به خود بیایید و ببینید که چه می‌کنید و کجای کار هستید. او به درستی درباره برنامه هفتم می‌گوید: «برنامه هفتم توسعه پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت با نرخ رشد اقتصادی متوسط سالانه ۸ درصد در طول برنامه با تاکید بر افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید و تکریمی کردن تورم در پنج سال آینده ابلاغ شد که اهداف بزرگ و خوبی است و

رشد اقتصادی کشور صفر درصد بوده و در همه برنامه‌های توسعه چهارم تا ششم رشد ۸ درصدی به مثابه آرزوی بزرگ در آنها گنجانده شده است، باز هم باید رشد ۸ درصدی را دنبال کرد. به نظر می‌رسد سازمان برنامه و سایر نهادهای کشور باید سخنان خوانساری را در کانون توجه قرار دهند و شمایی از عملکرد برنامه ششم در هر بخش و دلایل ناکامی یا کامیاب‌ها را بررسی کند و به اطلاع شهروندان برسانند. در حالی که کارنامه برنامه ششم در غبار فرو رفته است سیاست‌های کلی برنامه هفتم بر اساس کدام زیربنای فکری و مادی قرار است تدوین شود.

امیدواریم بتوان به آنها دست پیدا کرد اما قطعاً برای رسیدن به موفقیت در برنامه هفتم لازم است تحلیلی از برنامه ششم ارائه شود و ناکامی‌ها، شکست‌ها و توفیقاتی که وجود داشته بررسی شود تا نقشه راه برنامه هفتم باشد. آیا دولت سیزدهم و سازمان برنامه در این یک سال تازه‌سپری‌شده اصولاً درباره اینکه باید کارآمدی برنامه‌های شش برنامه توسعه مطالعات کارشناسانه و بدون توجه به اینکه این برنامه توسط کدام دولت‌ها و مجلس‌ها تهیه و اجرا شده است را در دستور کار قرار داده‌اند؟ آیا درحالی که به گواه رئیس سازمان برنامه و وزیر اقتصاد دولت سیزدهم میانگین

اطلاعات مبهم در سرمایه‌گذاری خارجی

سیزدهم می‌تواند از وزیر اقتصاد بخواهد به علاقه‌مندان و سرمایه‌گذاران بین‌المللی توضیح دهد این سرمایه از کدام کشورها و برای چه فعالیت‌هایی به ایران آمده‌اند. اگر چنین اتفاقی در شرایطی که در ایران دولت برای تولید داخلی با قیمت‌گذاری دستوری محدودیت ایجاد کرده و نوسان نرخ ارز وجود دارد و نرخ ارز چندگانه داریم افتاده باشد معجزه است. البته می‌توان حدس زد مدیران دولتی مرتبط با جذب سرمایه‌گذاری خارجی باز هم درباره میزان تصویب سرمایه‌گذاری خارجی و میزان جذب، اشتباه عمدی یا سهوی داشته باشند. در غیر این صورت ابهام‌زدایی و شفاف‌سازی راهی برای جذب بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نیز جلوگیری از خروج سرمایه از ایران است.

برای جذب سرمایه‌گذاری بالا نیست و حتی روند کاهنده این متغیر نیز تعجب‌برانگیز نیست. با این همه رئیس دولت سیزدهم در روزهای تازه‌سپری‌شده از ورود ۵ میلیارد دلار سرمایه خارجی به ایران خبر داده است. این عدد با توجه به روندهای دو دهه تازه پشت سر گذاشته کمی عجیب است. نهادهای بین‌المللی از جمله انکتاد که معتبرترین نهاد اعلام‌کننده میزان ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان است اطلاعاتش نشان می‌دهد ایران حتی در شرایط فقدان تحریم نیز هرگز در یک سال بیش از سه میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی جذب نکرده است. بنابراین باید اتفاق چشمگیری در اقتصاد ایران رخ داده باشد که در ۱۰ ماه ۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به ایران آمده باشد. رئیس دولت

ساعت ۲۴ - ایران یک دهه یخبندان در سرمایه‌گذاری را در دهه ۱۳۹۰ پشت‌سر گذاشته است. این حقیقت ناراحت‌کننده در حالی رخ داده که رقبای منطقه‌ای ایران و نیز دیگر کشورها در این مدت توانستند با سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی علاوه بر رشد تولید ناخالص داخلی، زیرساخت‌هایی مثل تولید انرژی، حمل‌ونقل، تأمین آب و ساخت فرودگاه و جاده و بهره‌برداری از منابع طبیعی خود را افزایش دهند. در چنین شرایطی که رژیم تحریم‌های هسته‌ای ایران ادامه دارد و شرکت‌های داخلی هم از نظر تأمین سرمایه با دشواری مواجه شده‌اند و دولت هر روز به بانک‌ها فشار می‌آورد که به بخش تولید اعتبار دهند، شرکت‌های خارجی نیز از هراس تحریم به ایران نمی‌آیند. در شرایط تحریم انتظارات

رفتارهای آزار دهنده علیه اتاق‌های بازرگانی

فعالان اقتصادی نخبه ایران هرگز آن را باور نمی‌کنند و البته دلیل عقلی و منطقی نیز برای رد این شبهه بسیار پر شمار است. یکی از اعضای هیأت رئیسه اتاق ایران در پاسخ به این ادعای عجیب و شگفت‌انگیز که از سوی رویابافان و تنها و تنها برای مخدوش کردن بافته شده است توضیح داده که این ادعایی پوچ است. نایب‌رئیس اتاق ایران در پاسخ به شایعه برداشتن محدودیت دو دوره‌ای ریاست اتاق‌ها گفته است: آیین‌نامه اجرایی اتاق‌ها هیچ تغییری نکرده و هیأت رئیسه اتاق ایران موافق تغییر آیین‌نامه هیأت نمایندگان نیست..

نایب‌رئیس اتاق ایران با اشاره به تغییرات آیین‌نامه اجرایی قانون اتاق‌های بازرگانی

و آزاد داشتند این احتمال را می‌دادند با برخی از اعضای فعلی اتاق شاید همکار باشند و بخواهند همکاری کنند و این بازی را در جایی قطع می‌کردند. این ناامیدی راه را برای به هم زدن نبرد آبرومندان در میدان رقابت از سوی آنها و رفتن به بیراهه‌ها هموار کرده است. یکی از اعضای این گروه که می‌خواهند کلیت اتاق را با این رفتارها با ابهام روبه‌رو سازد و پیش از این نیز به برخی نهادهای قدرت آدرس کودتا کردن را داده است در متنی اینترنتی نوشته است، برخی روسای اتاق‌های بازرگانی می‌خواهند با دگرگونی در آیین‌نامه‌های مربوط به اتاق ریاست را در استان‌ها دایمی کنند. این دآوری کوری است که البته فرهیختگان و

ساعت ۲۴- داستان‌گونه‌هایی که برخی از فعالان اقتصادی در بستر اعتراض علیه وضعیت اتاق‌های بازرگانی به ویژه هیأت رئیسه اتاق‌های تهران و ایران می‌سازند و همانند گروه‌های سیاسی ورشکسته - که تنها کارشان شبهه‌افکنی است - در فضای مجازی منتشر می‌کنند نشانه چیست؟ به نظر می‌رسد شماری از این به اصطلاح منتقدان که با وجود همه روشنگری و شفاف‌سازی‌ها از این رویا بافی برای آشوب ذهنی در میان فعالان بخش خصوصی دست بر نمی‌دارند، بیش از هر چیز ناامیدی از آینده و قبول باخت در رقابت‌های آتی است. این افراد در غیر این صورت و در شرایطی که امیدی به برنده شدن در انتخاباتی شفاف

اقتصاد ایران؛ میکروسکوپ و تلسکوپ

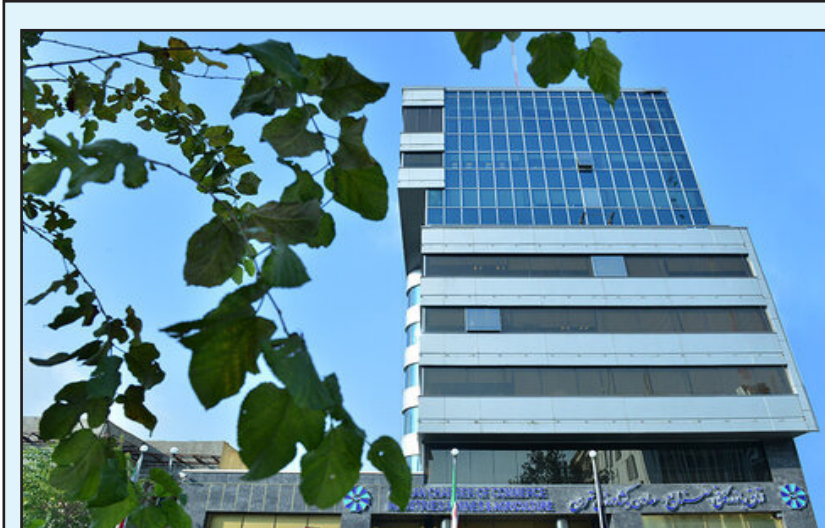

نگاه می‌کنند نابودی اقلیم ایران را نمی‌بینند، آنها که تلسکوپ بر چشم نهاده و با آن زندگی اقتصاد را نگاه می‌کنند هرگز نمی‌بینند از دست دادن منابع ثروت و درآمد کشور مثل بندرها، نفت و گاز و دریا و جاده و نیروگاه و ریل و راه چه خشکسالی بزرگی برای این مرزوبوم فراهم خواهد کرد. همین امروز اگر با میکروسکوپ نگاهی به صنعت غذایی کشور، صنعت لوازم خانگی، صنعت خودرو، صنعت پوشاک، صنعت کشتی‌سازی، صنعت فلزات اساسی و... بیندازیم و انصاف و جوانمردی داشته باشیم و این صنایع را با میانگین کشورهای نوظهور صنعتی مقایسه کنیم باید از درد بمیریم. ایرانیان هرگز این روزهای سخت را زیاد نخواهند برد.

را در جای‌جای جسم و روانش می‌بینیم اما تلسکوپ‌داران آنها را یا نمی‌بینند یا وعده می‌دهند در یک دوره بلندمدت همه این سختی‌ها به آسانی گرایش می‌یابند و شاید در ژرفای وجود خود با اندیشه‌هایی که دارند از شهروندان گلایه هم داشته باشند که چرا اینقدر توقع دارند. نگارنده بیش از سه دهه است این نوشته‌ها را به امید اینکه ایران از جرمند از گرفتاری‌ها بیرون آید به شکل‌های گوناگون و با استناد به واقعیت‌های تلخ یادآور می‌شوم اما شوربختانه روزگار ایرانیان هر سال بدتر از سال پیش شده و می‌شود. آنهایی که زندگی ایرانیان را با تلسکوپ نگاه می‌کنند روند گریز از وطن را در میان همه گروه‌های اجتماعی نمی‌بینند، آنها که با تلسکوپ به زندگی ایران زمین

ساعت ۲۴- انسان برای شناخت ریزترین پدیده‌های گیتی ابزاری به نام میکروسکوپ ساخته و برای دیدن پدیده‌های بزرگ و دور از زمین نیز تلسکوپ را پدیدار کرده است. هر دو ابزار ساخته‌شده از سوی انسان اگر برای کاری که ساخته شده‌اند استفاده شوند بسیار سودمندند و عقل و منطق نیز چنین فرمان می‌دهند. اما اگر کسانی باشند که برای رد گم کردن و اینکه بر چشم‌ها خاک بپاشند و شهروندان را به دور دست‌ها بکشانند و برایشان رویابافی کنند برای دیدن جامعه‌ای که خود را حاکم بر آن می‌دانند از تلسکوپ استفاده کرده و میکروسکوپ را کنار می‌گذارند.

هنگامی که آنها به کسب و کار و معیشت شهروندان و نیز گرفتاری‌های بنگاه‌ها و بخش‌های واقعی اقتصاد و فساد و رانت‌ها با تلسکوپ نگاه می‌کنند چیزی نمی‌بینند. در این صورت آنها به هر فرد یا گروهی که واقع‌بینانه رفتار کرده و با میکروسکوپ به زوایای پنهان زندگی اقتصاد ایران نگاه کرده و گرفتاری‌های پر شمار را می‌بینند و یادآور می‌شوند برچسب بدخواه، همراه متخاصمان، نئولیبرالیسم، سیاه‌نما و گزافه‌گو می‌زنند. در صورتی که حقیقت‌گویان بر کار خود اصرار داشته باشند و بخواهند با یادآوری‌ها راه را از بیراهه نشان دهند شاید روش‌های دیگری برای ساکت شدن به کار افتد. واقعیت این است که زندگی بخش واقعی اقتصاد ایران را اگر با میکروسکوپ بررسی کنیم صدها درد و بیماری

باور دارند چنین افرادی با ماهیت سیاسی قصدشان مبهم‌سازی و ناکارآمد کردن نهاد اتاق بازرگانی است و البته با توجه به وضعیت موجود راه به جایی نمی‌برند جز اینکه بخواهند با برنامه‌ریزی میدان رقابت را نابود سازند.

گفت: به‌موجب بند (ه) ماده ۱۶ قانون اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، تهیه، پیشنهاد و اصلاحات بعدی آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون از جمله وظایف هیأت نمایندگان اتاق ایران است که باید توسط این رکن تهیه و به شورای عالی نظارت پیشنهاد شود. بنابراین اساساً موضوع برداشتن محدودیت ریاست دو دوره‌ای توسط هیأت رئیسه اتاق ایران کاملاً کذب و در ادامه سناریوی تخریب این نهاد قانونی است. شماری از فعالان اتاق‌های بازرگانی در گفت‌وگو با ساعت ۲۴ از این رفتار برخی کسانی که خود سال‌هاست در یک اتاق بازرگانی نایب‌رئیس و سپس رئیس بوده و هست و به دلیل سابقه چپ‌گرایی ایدئوسی اصولاً به بخش خصوصی اعتقاد ندارد را بدترین رفتارها می‌داند. آنها

بسیج اصناف؛ ارباب تازه تولیدکنندگان

آنها نیز بخواهند در هر واحد فروشگاهی و عرضه‌کننده مواد غذایی نماینده داشته باشند و بسیج وارکنندگان مواد اولیه شکل بگیرد تا آنها بتوانند بر زنجیره تولید نظارت کنند و... مدیران دولت سیزدهم، مدیران ارشد و بالادستی دولت و نیز اداره‌کنندگان کشور توجه داشته باشند تورم یک پدیده پولی است و اگر واقعا قصد دارید آن را مهار کنید بهتر است به رخدادهای این روزهای جهان توجه کنید. اینکه نمی‌شود هر مدیری هرچه به ذهنش رسید را طرح و مرزهای تعادل را بشکند و هراس ایجاد کند.

تازه‌ای بر بخش تولید حاکم کند. آیا نباید این تصمیم در نهادی قانونی و دست‌کم در هیأت دولت بررسی شود و پیامدهای آن در کانون توجه مطالعات کارشناسانه قرار گیرد. به نظر نمی‌رسد این دستور عمل عجیب اجرایی شود و در حد حرف باقی خواهد ماند اما اگر قرار باشد این اتفاق بیفتد احتمال رخ دادن سونامی رانت، فساد و دادوستدهای پنهان بدون تردید وجود خواهد داشت. ترس این است که این اتفاق هنوز رخ نداده اما پدیدار شده در ذهنیت برخی افراد به جاهای دیگر نیز سرایت کند. به‌طور مثال بسیج کارخانه‌داران تأسیس شده و

ساعت ۲۴- در میان مدیران سیاسی ایرانی به دلایل گوناگون نوعی بدبینی به تولیدکنندگان نهادینه شده و هرگاه نرخ تورم شتاب می‌گیرد نخستین جایی که در کانون اتهام قرار می‌گیرد بخش تولید است. از سوی دیگر در ایران نهادهای پرشماری هم تأسیس شده‌اند که وظیفه آنها گویا سرکشی به کارخانه‌هاست. سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان یک نهاد بزرگ دولتی است که سال‌هاست بر فعالیت تولید صنعتی نظارت کرده و قیمت‌گذاری دستوری را اعمال می‌کند. سازمان‌های مالیات‌ستانی و نهادهای نظارتی دیگری مثل سازمان استاندارد و... نیز ارباب‌های بخش تولید به حساب می‌آیند.

اما انگار این همه نهاد و ارباب برای نظارت بر تولید صنعتی کافی نبوده که به تاژگی مقرر شده است بسیج اصناف نیز برای نظارت بر قیمت‌ها در کارخانه‌ها مستقر شوند. آیا در جایی از قانون‌های اقتصادی و صنفی و دیگر قانون‌ها تصریح شده است مدیرکل بازرگانی یک وزارتخانه که حوزه فعالیت‌اش سیاست‌گذاری برای بخش تولید محصولات کشاورزی است بتواند با صلاحدید خود تصمیم بگیرد ارباب

بریتانیا و آزمایش کاهش مالیات بر رشد اقتصاد

ساعت ۲۴ - صندوق بین‌المللی پول می‌گوید با اجرایی شدن برنامه دولت بریتانیا برای کاهش مالیات ممکن است تورم تشدید شود که این با هدف بانک مرکزی انگلستان که کاهش تورم است، همخوانی ندارد. صندوق بین‌المللی پول (آی‌ام‌اف) در اتفاقی کم سابقه به روشنی از برنامه دولت بریتانیا برای کاهش مالیات انتقاد کرده و هشدار داده این اقدامات احتمالاً افزایش هزینه زندگی را در این کشور تشدید خواهد کرد.

این نهاد در اطلاعیه‌ای گفته است چنین پیشنهادی احتمالاً «نابرابری» را افزایش خواهد داد و تورم را تشدید می‌کند. واکنش بازارهای مالی جهان به این طرح افت ارزش پوند بوده است؛ دولت بریتانیا بر این باور است که کاهش مالیات به از سرگیری رشد اقتصادی این کشور منجر خواهد شد. پس از ابراز نگرانی صندوق بین‌المللی پول، نرخ برابری پوند در برابر دلار با کمتر از یک درصد (۷/۱۰) کاهش، به یک دلار و ۶ سنت رسید؛ دو روز پیش پول ملی بریتانیا پایین‌ترین ارزش خود را در برابر دلار ثبت کرد و هر پوند یک دلار و ۳ سنت معامله شده‌فته پیش دولت بریتانیا از بزرگ‌ترین طرح مالیاتی این کشور در ۵۰ سال اخیر رونمایی کرد که در آن بیش از ۴۸ میلیارد دلار کاهش مالیاتی گنجانده شده است؛ اما این طرح به نگرانی‌هایی دامن زده از جمله اینکه با افزایش قرض دولت نرخ سود بانکی بالاتر خواهد رفت. طی ماه‌های اخیر و با تشدید تورم، نرخ پایه سود بانکی چندین بار افزایش یافته است؛ بالا رفتن نرخ سود بانکی رقم بازپرداخت وام‌های بزرگی نظیر وام مسکن (در شرایطی که با بالا رفتن نرخ حامل‌های انرژی تورم تشدید شده است) را بالا برده است. صندوق بین‌المللی خود در اطلاعیه خود گفته است: «علیرغم فشار فزاینده تورم در بسیاری از کشورهای جهان از جمله بریتانیا، ما پیشنهاد نمی‌کنیم در چنین مقطعی بسته‌های مالی غیرهدفمند و بزرگ ارائه شود.» هدف صندوق بین‌المللی پول در قالب توصیه‌های کارشناسی، تثبیت اقتصاد جهان است و یکی از وظائف کلیدی آن هشدارهای اولیه در این زمینه است. این نهاد بین‌المللی می‌گوید با اینکه هدف دولت بریتانیا از ارائه چنین طرحی بهبود رشد اقتصادی است اما با اجرایی شدن این برنامه ممکن است تورم تشدید شود که با هدف بانک مرکزی انگلستان که کاهش تورم است، همخوانی ندارد.

«ناهمخوانی» با سیاست‌های کاهش تورم

در برنامه ارائه شده توسط دولت بریتانیا مالیات بر درآمد افراد دارای بالاترین گروه درآمدی از ۴۵ درصد به ۴۰ درصد کاهش یافته، برنامه افزایش مالیات کسب و کارها که قرار بود اجرایی شود فعلاً معوق شده و همچنین مالیات نقل و انتقال خانه تخفیف یافته است. اعلام این برنامه به نگرانی و عدم قطعیت نهادهای مالی دامن زده و بعضی بانک‌ها به همین دلیل ارائه بعضی محصولات و وام‌های مسکن «با تخفیف» را فعلاً معوق کرده‌اند. هفته پیش بانک مرکزی انگلستان گفته بود که در پاسخ به افت ارزش پوند آماده است نرخ پایه سود بانکی را باز هم افزایش دهد. شرکت اعتبارسنجی «مودی» گفته است برنامه کاهش مالیاتی دولت بریتانیا با توجه به افزایش بدهی‌ها و چشم‌انداز ضعیف رشد اقتصادی، به کسری بودجه مستمر و بیشتر منتهی خواهد شد؛ هر چند در ارزیابی این مؤسسه رتبه اعتباری بریتانیا هنوز تغییری نکرده است. دولت جدید بریتانیا امیدوار است برنامه تخفیف مالیاتی از طریق افزایش سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال برای طیف وسیعی از جامعه این کشور سودمند باشد.

اما نتیجه یک مطالعه که در سال ۲۰۲۰ میلادی توسط کالج اقتصادی لندن (وابسته به دانشگاه لندن) منتشر شد، نشان می‌دهد چنین سیاست‌هایی در کشورهای ثروتمند طی ۵ دهه گذشته به بهبود رشد اقتصادی یا نرخ بالاتر اشتغال منجر نشده است. تازه‌ترین آمارهای دولتی بریتانیا نرخ تورم سالانه در این کشور در ماه اوت را ۹/۹ درصد نشان می‌دهد؛ این در حالی است که یک ماه پیش‌تر، این نرخ بعد از حدود چهل سال دو رقمی شد. بریتانیا به

عنوان اولین اقتصاد بزرگ جهان تورم دو رقمی را تجربه کرد. نرخ پایه سود بانکی در بریتانیا هم‌اکنون ۲/۲۵ درصد است و احتمال آن می‌رود مجدداً افزایش یابد؛ طی ماه‌های اخیر این نرخ چندین بار افزایش یافته است.

طی سال‌های اخیر اقتصاد بریتانیا با چالش‌های متفاوتی دست به گریبان بوده است؛ از جدایی این کشور از اتحادیه اروپا و پیامدهای آن گرفته تا هزینه‌های گزاف کنترل کووید که مشکل جهانی گرانی انرژی و مواد غذایی هم به آن اضافه شده است. هم‌زمان با شیوع کرونا و اعمال محدودیت‌ها، اقتصاد بریتانیا در سال اول شیوع کووید (۲۰۲۰)، کوچک‌تر شده بود که بعداً هم‌زمان با بازگشایی مشاغل بهبود یافت. در حالی که این کشور خود را آماده دوران پویایی اقتصادی بعد از بحران کرونا می‌کرد جنگ در اوکراین با حمله روسیه آغاز شد. پیش از این جنگ تقاضا در بازار انرژی جهان با از سرگیری فعالیت‌های صنعتی جهان، افزایش یافته بود که این جنگ بر وخامت اوضاع افزود و مشکل کمبود مواد غذایی در جهان هم به آن اضافه شد. افزایش قیمت مواد غذایی و سوخت؛ که تورم را تشدید کرده، باعث شد بانک مرکزی انگلستان نرخ پایه بهره بانکی را چندین بار افزایش دهد؛ افزایش نرخ سود ابزاری است که دولت‌ها عمدتاً برای کنترل تورم از آن استفاده می‌کنند. افزایش نرخ تورم در بریتانیا در حالی ادامه دارد که با ادامه بحران کنونی انرژی و مواد غذایی که عمدتاً ریشه در جنگ اوکراین دارد، پایان زودرسی برای آن متصور نیست؛ هر چند دولت این کشور امیدوار است با سیاست‌های پولی بتواند از آهنگ آن بکاهد.

ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی خانوارهای که به دهک‌های پایین یا بالا انتقال یافته‌اند

که در ادبیات اقتصادی با مفاهیم توزیع درآمد و واژه نابرابری درآمد، روبرو خواهیم شد. در حقیقت اثبات موضوع کم‌درآمدها، کم‌درآمدتر شده‌اند، مستلزم مقایسه با شرایط پیشین هر خانوار کم‌درآمد است، نه مقایسه با درآمدهای بالا که به‌طور نسبی همواره خانوار، یا فرد نسبت به دیگران ممکن است احساس کم‌درآمدی مستمر داشته باشد، اما نسبت به شرایط پیشین خود اینگونه نباشد. بدیهی است تغییرات و ویژگی‌ها و شرایط درآمدی خانوار در سال‌های متوالی در این خصوص، باید مد نظر قرار گیرد تا مشخص شود همان خانوار در شرایط بالاتر یا پایین‌تر درآمدی نسبت به سال‌های قبل خود قرار گرفته یا در همان جایگاه قبلی ثابت مانده است.

همچنین این تحقیق درصدد بررسی ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی و جایگاه خانوارهایی است که در مقایسه با وضعیت پیشین خود طی سه سال متوالی، کم‌درآمدتر، یا در درآمد بالاتر یا در همان جایگاه درآمدی، متوقف شده‌اند.

هدف و ضرورت

همان‌گونه که برای کاهش افراد کم‌درآمد جامعه، متغیرهای متعدد و سیاست‌های پویا و همه‌جانبه، مهم تلقی می‌شود،

سید حسین پیمان - ایمان محمودی کوهستانی

از شرایط مورد لزوم توسعه، تناسب رفتار و خلق و خوی جمعی، متناسب با نیازهای توسعه یافتگی است. آمار، کنش و واکنش محاوره‌ای در جامعه و شایعه‌سازی را مانع می‌شود و فرهنگ مستند گویی در جامعه را ایجاد می‌کند. از نقش‌های دیگر شاخص‌های آماری، ایجاد فهم مشترک از موضوعات در جامعه است. به عنوان مثال هر چقدر بگویم رونق اقتصادی، استنباط‌های متعددی ممکن است ایجاد شود، اما هنگامی که می‌گویم ارزش افزوده، رشد اقتصادی و درآمد سرانه چنین عددی است، یک فهم مشترک از رونق اقتصادی ایجاد می‌شود، لذا آمار، از تشنگی و پراکندگی مفاهیم و هزینه‌های مترتب بر آن می‌کاهد و به نوعی اجماع بر موضوعات اجتماعی اقتصادی را سبب می‌شود که اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند.

شاید جمله «کم‌درآمدها، کم‌درآمدتر شده‌اند» جمله محاوره‌ای باشد که هر روز تکرار می‌شود اما اثبات کارشناسی و تحقیقی چندانی نیافته است. هنگامی که به چنین محاوره‌ای دقیق می‌شویم، به‌طور غالب یک مقایسه تلویحی نیز در آن نهفته است. در واقع مقایسه افراد کم‌درآمد با درآمدهای بالا را در ذهن متبادر نماید

روستایی کشور به عنوان نمونه آماری برای جمع‌آوری اطلاعات از متغیرهای هزینه‌ای و درآمدی مورد پرسش قرار گرفتند، که تعداد ۲۷۴۱ از این خانوارها در مناطق شهری طی سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و تعداد ۳۲۴۰ خانوار روستایی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، در نمونه‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات این پیمایش طبق محاسبات این تحقیق، ثابت و تکرار شدند. لذا تعداد ۲۷۴۱ خانوار شهری و ۳۲۴۰ خانوار روستایی حاضر در نمونه‌های آمارگیری سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، در طرح آماری هزینه و درآمد خانوار مورد بررسی این تحقیق بوده است. همچنین در این تحقیق ویژگی‌هایی از خانوارهای شهری که به دهک‌های بالاتر یا پایین‌تر درآمد، در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ انتقال یافته‌اند، مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است.

در این تحقیق از داده‌های خام آخرین اجرای طرح آماری هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران استفاده شده است و نتایج آن در سطح نمونه، قابل طرح است.

- نخست، جداول ماتریسی و مقاطعی که سطرهای آن دهک‌های درآمد و همچنین هزینه خانوارها در سال ۱۳۸۸ و ۱۳۹۹ برحسب سال ۱۳۹۷، (ستون اول دهک‌های درآمد و هزینه خانوارها ۱۳۹۷)، محاسبه و برآورد شده است (جدول ۱۳ تا ۲۰). تا مشخص شود چه درصدی از خانوارهای سال ۱۳۹۷، به دهک‌های بالا یا پایین‌تر در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، انتقال یافته‌اند و سپس

جدول ماتریسی دهک‌های متوسط هزینه و درآمد خانوارهای شهری ۱۳۸۸ و ۱۳۹۹ برای مشخص شدن رشد درآمد و هزینه و چگونگی قرار گرفتن خانوارها در همان دهک سال ۱۳۹۷، محاسبه شده است که نتیجه آن در جدول ۵، قابل مشاهده است.

- دهک پنجم در این ماتریس، به عنوان یک دهک میانی مورد بررسی قرار گرفته است تا درصد خانوارهایی که به دهک‌های پایین یا بالاتر از پنجم، در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، انتقال یافته‌اند مشخص شود. اما دهک‌های ششم و چهارم، هم مرز و در همسایگی دهک پنجم واقع است و امکان دارد بعضی از ارقام درآمدی و هزینه‌ای در مرز این دهک‌ها تفاوت چندانی نداشته باشد. برای یک بازه درآمدی بهتر و تبیین دقیق‌تر، یک بار نیز تجمیع دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در مقایسه با دهک‌های ششم به بالا و چهارم به پایین مورد بررسی قرار گرفته است.

- برای اطمینان از چگونگی تغییرات جایگاه خانوارها در دهک‌ها، هم دهک‌های درآمدی و هم دهک‌های هزینه‌ای در سطح شهری و روستایی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، برآورد شده است.

- در مقایسه درآمد و هزینه‌ها، همه دهک‌ها، به قیمت جاری بوده و از نظر افزایش قیمت و کاهش قدرت خرید، یکسان تلقی شده و حتی تورم، در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، برای دهک‌های با درآمد بیشتر، (هفتم، هشتم، نهم و دهم) بالاتر از دهک‌های با درآمد و هزینه کمتر (اول، دوم، سوم و چهارم) بوده است (جدول ۱۴) و همچنین هردهک در شرایط یک میزان از تورم واقع شده‌اند.

در مرحله بعد

- پس از مشخص شدن خانوارهایی که به دهک‌های بالاتر یا پایین‌تر انتقال یافته‌اند، ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی این خانوارها در محدوده پرسش‌های طرح آماری هزینه و درآمد خانوار، محاسبه و مورد مقایسه قرار گرفته است.

- این مقایسه بر اساس تجمیع خانوارهایی شهری که در سال

تبیین وضعیت و شرایطی که افراد و خانوارها را در موقعیت درآمد پایین قرار می‌دهد، بسیار مهم محسوب خواهد شد. یکی از مهم‌ترین دلیل سنجش درآمد‌های پایین، ضرورت شناخت ویژگی‌های اجتماعی اقتصادی خانوارهای کم‌درآمد، برای جهت‌گیری سیاست‌ها به سمت راهبردهای کاهش این پدیده اقتصادی است.

در ادبیات اقتصادی، محاسبه دهک‌ها، مشخص‌کننده جایگاه درآمدی یا هزینه‌ی خانوارها تلقی شده و با انتقال خانوارها از نظر درآمدی یا هزینه‌ای به دهک‌های بالاتر یا پایین‌تر، بهبود یا نامناسب شدن شرایط معیشتی و اقتصادی خانوار می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد.

دهک‌های درآمدی و هزینه‌ای خانوارها، محاسبه شاخص‌های نابرابری و شکاف‌های رفاه و معیشتی را فراهم می‌آورد و پیگیری درآمد و هزینه‌های یک خانوار در سال‌های متوالی، رویکرد آماری است که سیاست‌های اقتصادی فقرزدایی و توزیع امکانات و تخصیص مؤثر منابع را پشتیبانی می‌نماید. البته بررسی دارایی‌ها، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری‌های خانوار نیز از متغیرهایی است که جایگاه اقتصادی خانوارها را می‌تواند دقیق‌تر نشان دهد. اما طرح و پیمایش آماری که چنین متغیرهایی را بررسی نماید و دهک‌های اقتصادی خانوار براساس آن شکل یابد، امکان پذیر نشده است.

همچنین تحقیق در ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی این خانوارها، می‌تواند دلایل و چرایی خانوارها با درآمد پایین و پشتوانه سیاست‌گذاری اقتصادی کشور در این خصوص، محسوب شود. بدیهی است برای چنین هدفی، دنبال کردن اطلاعات اقتصادی هر خانوار، در سال‌های متوالی الزام می‌یابد.

تعاریف و مفاهیم

دهک درآمدی با هزینه‌ای

بعد از تجمیع انواع درآمد‌ها یا هزینه‌های خانوارها، مجموع درآمد یا هزینه‌های خانوارها به صورت صعودی (از کم‌ترین به بیشترین مرتب شده و به ده قسمت (ده درصد خانوارها) تقسیم‌بندی می‌شود، که دهک اول، ده درصد خانوارهای با کمترین درآمد یا هزینه، و دهک دهم، ده درصد خانوارهای با بیشترین درآمد یا هزینه است.

وزن هر خانوار

وزن هر خانوار در نمونه آماری مشخص می‌کند هر خانوار نماینده چه تعدادی از خانوارهای کشور است.

روش

طرح آماری هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران با قدمتی پنجاه ساله، از طرح‌های آماری بسیار مهم کشور محسوب می‌شود که تا حدودی امکان چنین بررسی را فراهم می‌آورد. با توجه به اینکه در اجرای طرح آماری هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران، از نمونه‌گیری به صورت الگوی چرخشی استفاده می‌شود، برای بخشی از خانوارهای نمونه به صورت تکراری در طول سه سال، متغیرهای هزینه و درآمد، پرسش شده و داده‌های هزینه‌ای و درآمدی آنها موجود می‌باشد.

آخرین سال اجرا شده و نتایج این پیمایش آماری در سال ۱۳۹۹ بوده است که می‌توان هزینه و درآمد و دهک‌های درآمدی خانوارهایی که در طول سه سال منتهی به سال ۱۳۹۶، در نمونه‌های آماری این پیمایش ثابت بوده‌اند را مورد بررسی قرار داد.

در سال ۱۳۹۷، تعداد ۲۰۳۵۱ خانوار شهری و ۱۸۶۱۱ خانوار

توانستند در همان دهک و بیش از رشد ۲۷ درصد، به دهک‌های بالاتر و کمتر از چنین رشد درآمدی، به دهک‌های پایین‌تر انتقال یابند. ۲۴ درصد از خانوارهای دهک چهارم درآمدی سال ۱۳۹۷، در سال ۳۹۹ نیز در همان دهک قرار داشته و ۳۴ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۴۲ درصد در دهک‌های بالاتر واقع شده بودند. (جدول ۱۴). خانوارهای دهک چهارم درآمدی ۱۳۹۷، که در سال ۱۳۹۹ نیز دهک چهارم را حفظ نمودند، به‌طور متوسط درآمدشان ۲۴ درصد رشد و بیش از این رشد به دهک‌های بالاتر و کمتر از آن به دهک‌های پایین‌تر از سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۸۹، انتقال یافتند. تجمیع دهک‌های ششم، پنجم و چهارم:

۵۶ درصد از خانوارهایی که در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم درآمدی شهری سال ۱۳۹۷ قرار داشتند، در سال ۱۳۸۸ نیز در همان دهک‌ها قرار داشته و ۲۲ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۲۲ درصد دیگر در دهک‌های بالاتر از این دهک‌ها واقع شده‌اند. (جدول ۱۳). در نمودار ۱، قابل مشاهده است که ۴۸ درصد از خانوارهای دهک‌های درآمدی ششم، پنجم و چهارم سال ۱۳۹۷، در همان دهک‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۲۷ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۲۵ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند.

نمودار ۱- میزان انتقال خانوارها از دهک‌های درآمدی میانی (چهارم، پنجم و ششم) سال ۱۳۹۷، به دهک‌های سال ۱۳۹۹، (درصد)

جدول ۱ - خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر، یا بالاتر از دهک‌های درآمدی سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند (درصد)

دهک‌ها در سال	دهک پایین‌تر		همان دهک		دهک بالاتر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۶	۴۶	۵۱	۱۷	۱۵	۳۶	۳۴
۵	۴۱	۴۶	۲۱	۱۷	۳۷	۳۱
۴	۲۵	۲۴	۱۷	۲۴	۳۹	۴۴
مجموعاً	۲۶	۲۷	۵۶	۴۸	۲۴	۲۵

۱۳۹۷، در دهک‌های درآمد ششم، پنجم و چهارم قرار داشته‌اند و در سال ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر یا بالاتر انتقال یافته‌اند انجام شده است.

آیا کم‌درآمدها، کم‌درآمدتر شده‌اند؟ دهک‌های درآمدی خانوارهای شهری

دهک ششم:

۲۶ درصد از خانوارهای دهک ششم شهری سال ۱۳۹۷، در همان دهک، و ۴۲ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۳۲ درصد به دهک‌های بالاتر، در سال ۱۳۸۸، انتقال یافتند (جدول ۱۳).

خانوارهایی که توانستند خود را در همان دهک ششم، در سال بعد، یعنی سال ۱۳۹۸، حفظ کنند به‌طور متوسط درآمدشان از رشد ۲۷ درصدی برخوردار شده است و ۴۲ درصد که نتوانستند درآمدشان را ۲۷ درصد رشد دهند به دهک‌های درآمدی پایین‌تر و ۳۲ درصد خانوارها که درآمدشان بیش از ۲۷ درصد رشد یافت به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند.

۱۵ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷ در دهک ششم قرار داشتند، در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک و ۵۱ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۳۴ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند (جدول ۱۴).

خانوارها برای اینکه بتوانند جایگاه خود را در همان دهک ششم سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۹، نیز حفظ نمایند به‌طور متوسط رشد درآمد ۷۴ درصدی احتیاج داشتند و خانوارهایی که درآمدشان بیش از ۷۴ درصد نسبت به دهک ششم سال ۱۳۹۷ رشد یافته بود به دهک‌های بالاتر و کمتر از این رشد درآمد، به دهک‌های پایین‌تر از سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۹، انتقال یافتند.

دهک پنجم:

۲۱ درصد از خانوارهایی که درآمدشان در سال ۱۳۹۷ در دهک پنجم قرار داشت، در سال ۱۳۹۸ نیز در همان دهک واقع شده و ۴۲ درصد در دهک پایین‌تر و ۳۷ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافته بودند. (جدول ۱۳).

خانوارهایی که به‌طور متوسط رشد درآمدشان در سال ۱۳۹۸، نسبت به ۱۳۹۷، ۲۹ درصد بوده است در همان دهک پنجم و خانوارهایی که درآمدشان کمتر از این رشد بوده در دهک‌های کمتر از پنجم و درآمدهایی که بیش از ۲۹ درصد بوده در دهک‌های بالاتر قرار گرفته‌اند.

۱۶ درصد از خانوارهای دهک پنجم درآمدی شهری سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک قرار داشته و ۴۳ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۱ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافته‌اند. (جدول ۱۴).

خانوارهای دهک پنجم سال ۱۳۹۹، نسبت به دهک پنجم درآمدی سال ۱۳۹۷، به‌طور متوسط دارای رشد درآمدی ۷۴ درصدی بودند و خانوارهایی که درآمدشان دارای چنین رشدی نبود به دهک‌های پایین‌تر و خانوارها با رشد بالاتر از ۷۴ درصد، به دهک‌های درآمدی بالاتر از دهک پنجم سال ۱۳۹۷، انتقال یافته‌اند.

دهک چهارم:

۲۶ درصد از خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۷ در دهک چهارم درآمدی بودند، در سال ۱۳۹۸ نیز در همان دهک و ۳۵ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۳۹ درصد در دهک‌های بالاتر قرار داشته‌اند. (جدول ۱۳).

خانوارهایی که به‌طور متوسط رشد درآمدی ۲۷ درصدی نسبت به متوسط درآمد دهک چهارم سال ۱۳۹۷ داشته‌اند، در سال ۱۳۸۸ نیز

خانوارهایی که بیش از ۲۴ درصد هزینه شان رشد کرده، به دهک‌های بالاتر و کمتر از آن، به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند.

۱۳ درصد از خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۷، در دهک ششم هزینه‌ای قرار داشتند در سال ۱۳۸۹، نیز در همان دهک، و ۴۸ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۳۹ درصد در دهک‌های بالاتر واقع شدند. (جدول ۱۶).

برای اینکه خانوارها در سال ۱۳۹۹ نیز مانند سال ۱۳۹۷، بتوانند دهک ششم هزینه‌ای خود را حفظ نمایند، هزینه‌های آنها به‌طور متوسط مستلزم رشد ۶۱ درصدی می‌بود و کمتر از چنین رشدی به دهک‌های پایین‌تر و بیشتر از آن، به دهک‌های هزینه‌ای بالاتر انتقال یافته‌اند.

دهک پنجم:

۱۷ درصد از خانوارهایی که در دهک پنجم هزینه‌ای سال ۱۳۹۷ قرار داشته‌اند، در سال ۱۳۶۸ نیز در همان دهک و ۳۳ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۵۰ درصد در دهک‌های هزینه‌ای بالاتر قرار گرفتند. (جدول ۱۶).

خانوارهایی که هزینه‌هایشان نسبت به دهک پنجم سال ۱۳۹۷، ۲۵ درصد رشد یافت در سال ۱۳۹۸ نیز جایگاه دهک پنجم هزینه‌ای خود را حفظ نمودند و رشد بیش از ۲۵ درصد سبب انتقال آنها به دهک‌های بالاتر از پنجم و کمتر از این رشد، به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند. ۱۹ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷ در دهک پنجم هزینه‌ای قرار داشتند، در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک قرار داشته و ۴۴ درصد به دهک‌های پایین‌تر هزینه‌ای و ۳۷ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافته بودند. (جدول ۱۶).

خانوارهایی که هزینه‌های آنها نسبت به دهک پنجم سال ۱۳۹۷، ۶۴ درصد رشد داشته، دهک پنجم آنها در سال ۱۳۹۹، نیز حفظ شده و بیش از چنین رشدی، به دهک‌های بالاتر و کمتر از این رشد، به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند.

دهک چهارم:

۲۳ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷ در دهک چهارم هزینه‌های شهری بودند در سال ۱۳۸۸، نیز در همان دهک و ۳۶ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۱ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۵).

با رشد ۲۵ درصدی متوسط هزینه‌های خانوار نسبت به دهک چهارم سال ۱۳۹۷، جایگاه دهک چهارم هزینه‌ای در سال ۱۳۹۸، خانوارها، حفظ شده و بیش از این رشد، به دهک‌های بالاتر و کمتر از آن، به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافته‌اند.

۱۵ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷، دهک چهارم هزینه قرار داشتند در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک و ۳۳ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۵۱ درصد در دهک‌های بالاتر قرار گرفتند. (جدول ۱۶).

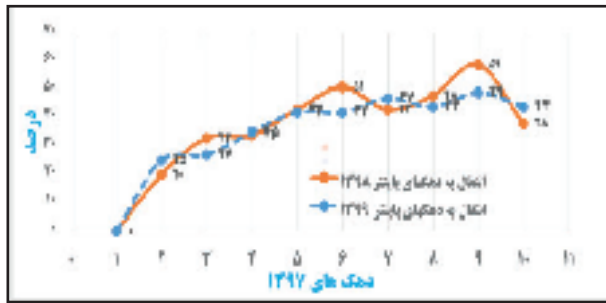
برای اینکه خانوارها بتوانند دهک چهارم هزینه‌ای خود را در سال ۱۳۹۹ حفظ نمایند، متوسط هزینه‌های آنها لازم به رشد ۶۴ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۷ بوده است.

تجمیع دهک‌های ششم، پنجم و چهارم:

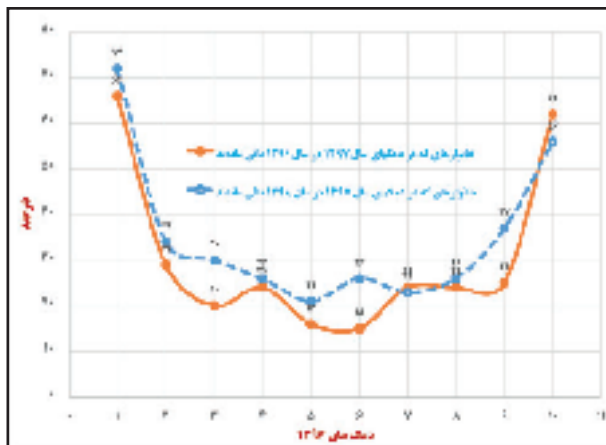
۵۰ درصد از خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۷، در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم هزینه‌ای، قرار داشتند در سال ۱۳۸۸ نیز در همان دهک‌ها و ۳۰ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۲۰ درصد در دهک‌های بالاتر قرار داشتند. (جدول ۱۵).

۴۶ درصد از خانوارهای دهک‌های ششم، پنجم و چهارم هزینه‌ای

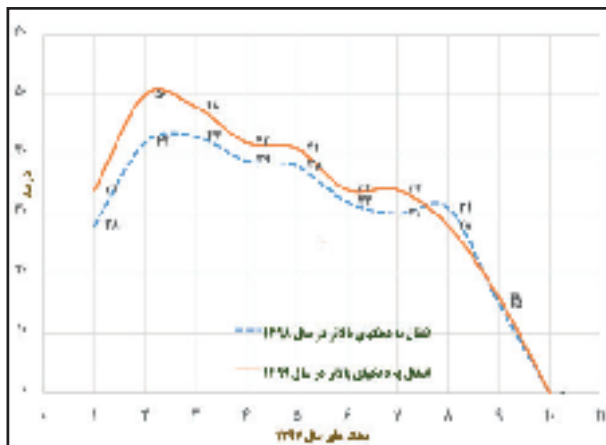
نمودار ۲ - نحوه انتقال خانوارها در دهک‌های درآمدی ۱۳۹۷ به دهک‌های پایین‌تر در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

نمودار ۳ - خانوارهای دهک‌های درآمدی ۱۳۹۷ شهری که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نیز در همان دهک باقی ماندند

نمودار ۴ - نحوه انتقال خانوارها در دهک‌های درآمدی سال ۱۳۹۷ شهری که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند

دهک‌های هزینه‌ای خانوارهای شهری دهک ششم:

۱۳ درصد از خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۷، در دهک ششم هزینه‌ای قرار داشتند در سال ۱۳۹۸ در همان دهک و ۶۷ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۲۰ درصد به دهک‌های بالاتر از خود انتقال یافتند. (جدول ۱۵).

خانوارهایی که توانستند هزینه‌های خود را ۲۴ درصد رشد دهند، جایگاه خود را در همان دهک ششم، در سال ۱۳۹۸ نیز حفظ کردند.

چهارم در سال ۱۳۹۷ قرار داشتند، در سال ۱۳۹۹ نیز در این دهک‌های بوده و ۲۴ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۲۷ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۸).

جدول ۳- خانوارهای روستایی که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر، یا بالاتر از دهک‌های درآمدی سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند (درصد)

دهک	دهک پایین‌تر		همان دهک		دهک بالاتر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
دهک هادر سال ۱۳۹۷						
۶	۴۴	۵۰	۲۴	۱۷	۳۵	۲۴
۵	۱۶	۱۴	۷۰	۱۶	۴۷	۴۴
۴	۱۴	۲۲	۲۶	۱۸	۴۲	۴۸
۳ و ۲ و ۱	۲۱	۱۴	۵۲	۴۹	۱۵	۱۷

خانوارهای روستایی: دهک‌های هزینه‌ای دهک ششم:

۱۹ درصد از خانوارهای روستایی که در دهک ششم هزینه سال ۱۳۹۷، بودند، در سال ۱۳۸۸ نیز در همان دهک قرار داشتند و ۳۸ درصد به دهک‌های هزینه پایین‌تر و ۴۳ درصد به دهک‌های هزینه‌ای بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۹).

۱۳ درصد از دهک‌هایی که در دهک ششم هزینه‌ای سال ۱۳۹۷، قرار داشتند در سال ۱۳۶۹ نیز در همان جایگاه و ۴۰ درصد در دهک‌های هزینه‌ای پایین‌تر و ۴۷ درصد به دهک‌های هزینه بالاتر انتقال یافته بودند. (جدول ۲۰).

دهک پنجم:

۱۶ درصد از خانوارهای که در سال ۱۳۹۷ در دهک پنجم هزینه‌ای قرار داشتند، در سال ۱۳۸۸ نیز در همان دهک واقع شده و ۳۶ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۸ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۹).

۱۳ درصد از خانوارهای روستایی که در دهک پنجم هزینه سال ۱۳۹۷، بودند، در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک قرار داشتند و ۴۳ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۴ درصد به دهک‌های هزینه‌ای بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۲۰).

دهک چهارم:

۲۰ درصد از خانوارهای روستایی دهک چهارم هزینه سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۸ نیز در همان دهک و ۲۸ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۵۲ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۹)

۱۹ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷، در دهک چهارم هزینه‌ای قرار داشتند، در سال ۱۳۹۹ نیز در همان دهک و ۲۷ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۵۴ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافته بودند. (جدول ۲۰).

تجمع دهک ششم، پنجم و چهارم:

۴۶ درصد از خانوارها که در سال ۱۳۹۷، در دهک‌های ششم، پنجم، و چهارم بودند، در سال ۱۳۹۸ نیز در همان دهک‌ها قرار داشتند

سال ۱۳۹۷، در همان دهک‌ها و در سال ۱۳۹۶، ۲۶ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۲۸ درصد در دهک‌های بالاتر قرار گرفتند. (جدول ۱۶).

جدول ۲- خانوارهای شهری که در سال ۱۳۸۸ و ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر، یا بالاتر از دهک‌های هزینه‌ای سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند (درصد)

دهک هادر سال	دهک پایین‌تر		همان دهک		دهک بالاتر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۶	۴۷	۴۸	۱۴	۱۴	۶۰	۴۶
۵	۵۰	۴۴	۱۷	۱۶	۲۲	۲۷
۴	۴۶	۴۴	۲۳	۱۵	۴۱	۵۱
۳ و ۲ و ۱	۲۰	۱۶	۵۰	۴۶	۱۰	۱۸

دهک‌های درآمدی خانوارهای روستایی دهک ششم:

۲۳ درصد از خانوارهای روستایی در دهک ششم درآمدی ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۸ نیز در دهک ششم قرار داشته و ۴۳ درصد به دهک‌های درآمدی پایین‌تر و ۳۵ درصد به دهک‌های درآمدی بالاتر در سال ۱۳۹۸ انتقال یافته‌اند. (جدول ۱۷).

۱۷ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷، در دهک درآمد ششم قرار داشتند در سال ۱۳۹۹، در همان دهک ششم و ۵۰ درصد به دهک‌های درآمدی پایین‌تر و ۳۴ درصد به دهک‌های درآمدی بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۸).

دهک پنجم:

۲۰ درصد از خانوارهایی روستایی که در سال ۱۳۹۷، در دهک پنجم بودند، در سال ۱۳۸۸ نیز در دهک پنجم قرار داشته‌اند، و ۳۴ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۶ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافته‌اند. (جدول ۱۷).

۱۶ درصد از خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷، در دهک پنجم درآمدی قرار داشتند در سال ۱۳۹۹، نیز در همان جایگاه قرار داشته و ۴۰ درصد از این خانوارها به دهک‌های درآمدی پایین‌تر و ۴۴ درصد به دهک‌های درآمدی بالاتر انتقال یافته بودند. (جدول ۱۸).

دهک چهارم:

۲۵ درصد از خانوارهای دهک چهارم درآمدی سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۸۸، نیز در دهک چهارم قرار داشته و ۳۲ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۴۳ درصد به دهک‌های بالاتر از دهک چهارم انتقال یافتند. (جدول ۱۷).

۱۸ درصد از خانوارهای دهک چهارم در سال ۱۳۹۷، در همان دهک در سال ۱۳۹۶ قرار داشتند و ۳۳ درصد به دهک درآمدی پایین‌تر و ۴۸ درصد به دهک درآمد بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۸).

تجمع دهک‌های ششم، پنجم و چهارم

۵۳ درصد از خانوارهای دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در همان دهک‌ها، در سال ۱۳۹۸، بوده و ۲۲ درصد به دهک‌های پایین‌تر و ۲۵ درصد به دهک‌های درآمدی بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۷).

۴۹ درصد از خانوارهایی که در دهک‌های درآمدی ششم، پنجم، و

انتقال یافتند. لذا نمی‌توان اثبات کرد که همه کم‌درآمدها، سطح و موقعیت اقتصادی‌شان نسبت به قبل، از منظر دهک‌های درآمد یا هزینه، نامناسب‌تر شده است.

مقایسه ویژگی‌های خانوارهای شهری که به دهک‌های پایین‌تر یا بالاتر انتقال یافته‌اند

وضع فعالیت: سرپرستان خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۷ در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم، قرار داشتند و در سال ۱۳۸۹، به دهک‌های بالاتر (هفتم، هشتم، نهم و دهم) انتقال یافته‌اند، ۷۱ درصد آنها شاغل، و سرپرست بیکاری نداشته و ۲۸ درصد سرپرستان آنها دارای درآمد بدون کار بودند. اما خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و یکم) در سال ۱۳۹۶ انتقال یافته‌اند، ۵۲ درصدشان شاغل، ۵ درصد بیکار و ۳۷ درصدشان، دارای درآمد بدون کار بوده‌اند. در سال ۱۳۹۷، ۶۸ درصد سرپرستان خانوارهای دهک ششم، پنجم و چهارم شاغل، یک درصد بیکار و ۲۹ درصد دارای درآمد بدون کار بوده‌اند و از این خانوارها که در سال ۱۳۸۹، به دهک‌های سوم، چهارم و اول انتقال یافتند، سرپرستان شاغل آنها به ۵۲ درصد کاهش و بیکاران به ۵ درصد و سرپرستان با درآمد بدون کار (بازنشسته و...) به ۳۷ درصد افزایش یافته است.

جدول ۶- میزان انتقال سرپرستان خانوارهای شهری در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم درآمد سال ۱۳۹۷، که در سال ۱۳۹۹ به دهک‌های بالاتر (هفتم، هشتم، نهم و دهم) و پایین‌تر (سوم، دوم و اول)، به تفکیک فعالیت. (درصد)

وضع فعالیت سرپرستان	دهک‌های بالاتر (هفتم، هشتم، نهم و دهم) سال ۱۳۹۹		دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و اول) سال ۱۳۹۹	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
شاغل	۶۸	۵۲	۷۱	۲۸
بیکار	۱	۵	۰	۰
درآمد بدون کار	۳۱	۴۳	۲۸	۷۲
مجموع	۱	۴	۰	۰

محل فعالیت اصلی و نوع شغل سرپرستان خانوارها

- بیشترین درصد مشاغل و محل فعالیت سرپرستان مزد و حقوق‌بگیری که در سال ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و اول) نسبت به سال ۱۳۹۷ انتقال یافتند، در شغل کارگران ساده (۱۹ درصد) و کارکنان فروشگاه‌ها (۸ درصد) و محل فعالیت آنها بخش ساختمان با ۱۸ درصد، و در غیر مزد و حقوق‌بگیری (مشاغل آزاد)، در رانندگی خودروهای سواری، تاکسی و وانت (۴۱ درصد)، با محل فعالیت در بخش حمل و نقل مسافر (۲۹ درصد) بوده است.

- وضع فعالیت سرپرستان خانوارهایی که نسبت به سال ۱۳۹۷، به دهک‌های بالاتر در سال ۱۳۸۹ قرار گرفتند، در مزد و حقوق‌بگیری بیشترین درصد محل فعالیت آنها در ساخت بنا (۱۲ درصد)، و سازمان‌ها و اداره‌های مرتبط با انتظام بنگاه‌های اقتصادی (۱۰ درصد)، و فعالیتهای دفاعی (۸ درصد)، بوده است. نوع شغل این سرپرستان در مزد و حقوق‌بگیری امور عمومی، دفتری و اداری (۱۴ درصد) و بیشترین درصد در غیر مزد و حقوق‌بگیری (مشاغل آزاد) مغازه‌داران و سرپرستان فروشگاه‌ها با ۳۲ درصد بوده است.

تعداد کارکن در خانوارها

خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ در

و ۲۱ درصد در دهک‌های پایین‌تر و ۳۳ درصد به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند. (جدول ۱۹)

- ۴۲ درصد از خانوارهایی که در این دهک‌های هزینه‌ای سال ۱۳۹۷ بودند، در سال ۱۳۶۹ نیز در این دهک‌ها قرار داشتند و ۲۳ درصد در دهک‌های هزینه‌ای پایین‌تر و ۳۵ درصد در دهک‌های هزینه‌ای بالاتر قرار داشتند. (جدول ۲۰)

جدول ۴- خانوارهای روستایی که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، به دهک‌های پایین‌تر، یا بالاتر از دهک‌های هزینه‌ای سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند (درصد)

دهک سال	دهک پایین‌تر		همان دهک		دهک بالاتر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۶	۲۸	۴۰	۱۹	۱۵	۴۵	۴۷
۵	۱۷	۴۵	۱۶	۱۷	۴۸	۴۴
۴	۴۸	۴۷	۴۰	۱۹	۵۲	۵۴
مجموع	۲۰	۴۴	۴۷	۴۷	۴۴	۴۵

جدول ۵ - میزان رشد لازم برای باقی ماندن در همان دهک ۱۳۹۷، (درصد)

دهک‌ها در سال	رشد درآمدی		رشد هزینه‌ای	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۶	۶۷	۷۵	۶۴	۶۱
۵	۶۹	۷۴	۶۶	۶۴
۴	۶۷	۷۴	۶۵	۶۳
مجموع	۶۸	۷۴	۶۵	۶۳

نتیجه یکم

براساس بررسی‌های این تحقیق در دهک‌های درآمدی و هزینه‌ای خانوارهای شهری و روستایی، خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷ در دهک‌های میانی (ششم، پنجم و چهارم) قرار داشتند، هم به دهک‌های درآمدی و هزینه‌ای پایین‌تر و هم بالاتر و هم در همان دهک‌های سال ۱۳۹۷، در سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، قرار گرفتند و به عبارت محاوره‌ای، تعدادی از این خانوارها در سطح درآمدی نامناسب‌تر (کم‌درآمدتر)، تعدادی در سطح درآمدی مناسب‌تر (درآمد بیشتر) و تعدادی نیز در همان موقعیت قبلی (سال ۱۳۹۷) قرار داشته‌اند، و حتی ۳۴ درصد از خانوارهای دهک درآمدی یکم (کمترین درآمدها) به دهک درآمدی بالاتر، و ۳۸ درصد از خانوارهای دهک دهم (بیشترین درآمد) سال ۱۳۹۷، در سال ۱۳۹۶ به دهک‌های پایین‌تر از دهک دهم،

۲۰ درصد تحصیلات سرپرستانی که به دهک‌های بالاتر از ششم، پنجم و چهارم) در سال ۱۳۹۹ انتقال یافتند، دیپلم به بالا و ۷۱ درصد دیپلم و پایین‌تر از دیپلم بوده و سرپرستانی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند، ۸۰ درصد دیپلم و پایین‌تر از دیپلم و ۴ درصد بالاتر از دیپلم بوده است.

جدول ۹: درصد خانوارهای شهری به تفکیک مدرک تحصیلی سرپرستان که به دهک‌های بالاتر و پایین‌تر از دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷، قرار گرفتند.

وضعیت مدرک تحصیلی سرپرستان	انتقال به دهک‌های متوسط، سوم و دوم	
	۱۳۹۹	۱۳۹۷
فصلی دوره آلود	۰.۱۳	۰.۱۳
ابتدایی متوسط	۰.۱۳	۰.۱۳
متوسط	۰.۲	۰.۲
متوسط و پیش دانشگاهی	۰.۵	۰.۴
پیش دانشگاهی	۰.۸	۰.۸
فصلی دانشگاهی	۰.۲	۰.۲
گرایش‌های مختلف و سایر	۰.۸	۰.۸
بدون مدرک	۰.۲۷	۰.۲

متوسط سن سرپرستان

متوسط سن سرپرستان خانوارهایی که در سال ۱۳۶۹ به دهک‌های بالاتر از (ششم، پنجم و چهارم) نسبت به سال ۱۳۹۷ انتقال یافته‌اند، ۵۲ سال و خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافته‌اند ۵۴ سال بوده است.

وضع زناشویی سرپرستان

۹۴ درصد سرپرستان خانوارهایی که نسبت به دهک‌های (ششم، پنجم و چهارم سال ۱۳۹۷، به دهک‌های بالاتر در سال ۱۳۹۶ انتقال یافتند، دارای همسر و ۶ درصد بی‌همسر بر اثر فوت، و بی‌همسر بر اثر طلاق وجود نداشته است و در سرپرستان خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر سوم، دوم و اول) انتقال یافتند ۸۴ درصد آنها دارای همسر، ۱۴ درصد بی‌همسر بر اثر فوت، و ۲ درصد بی‌همسر بر اثر طلاق بودند. خانوارهایی که در سال ۱۳۹۷، در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم درآمدی قرار داشتند و در سال ۱۳۶۹، به دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و اول) انتقال یافتند، سرپرستان بی‌همسر بر اثر فوت آنها از ۶ درصد به ۱۴ درصد و سرپرستان بی‌همسر بر اثر طلاق آنها از ۱ درصد به ۲ درصد افزایش یافته بود.

جدول ۱۰- درصد خانوارهای شهری به تفکیک وضع زناشویی سرپرستان که به دهک‌های بالاتر و پایین‌تر از دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷، قرار گرفتند

وضعیت زناشویی سرپرستان	انتقال به دهک‌های متوسط، سوم و دوم		انتقال به دهک‌های پایین‌تر	
	دهک‌های ششم، پنجم و چهارم ۱۳۹۷	دهک‌های سوم، دوم و اول ۱۳۹۹	دهک‌های ششم، پنجم و چهارم ۱۳۹۷	دهک‌های سوم، دوم و اول ۱۳۹۹
فردی همسر	۰.۹۳	۰.۸۲	۰.۳۴	۰.۲۴
بی‌همسر بر اثر فوت	۰.۰۶	۰.۱۴	۰.۰۱	۰.۰۱
بی‌همسر بر اثر طلاق	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱
مردم از دیپلم گرفته	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۱	۰.۰۱

دهک‌های بالاتر از ششم، پنجم و چهارم) قرار گرفتند، ۲۴ درصد دارای بیش از یک نفر کارکن و در خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند، فقط ۷ درصد آنها بیش از یک نفر کارکن داشتند. در صورتی که در سال ۱۳۹۷، ۱۱ درصد از اعضای خانوارهای این دهک‌ها بیش از یک نفر کارکن بوده‌اند. همچنین در سال ۱۳۹۷، ۴۲ درصد از خانوارهای دهک‌های ششم، پنجم و چهارم، بدون عضو کارکن بوده‌اند که در سال ۱۳۹۹، با انتقال به دهک‌های سوم، دوم و اول، تعداد عضو بدون کارکن آنها به ۴۳ درصد، افزایش یافته و خانوارهایی که در سال ۱۳۹۹، به دهک‌های بالاتر انتقال یافتند، تعداد بدون عضو کارکن آنها به ۱۷ درصد کاهش یافته بود.

جدول ۷- درصد «تعداد کارکن» خانوارهای شهری در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم سال ۱۳۹۷، که در سال ۱۳۹۹ به دهک‌های بالاتر (هفتم، هشتم، نهم و دهم) و پایین‌تر (سوم، دوم و اول) انتقال یافته‌اند

انتقال به دهک‌های متوسط، سوم و دوم (۱۳۹۹)	انتقال به دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و اول ۱۳۹۹)	دهک‌های ششم، پنجم و چهارم ۱۳۹۷	تعداد اعضای کارکن خانوار
۰.۵۸	۰.۵۰	۰.۶۴	۱
۰.۸۸	۰.۲۷	۰.۱۱	۲
۰.۵۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۳
۰.۰۸	۰.۰۰	۰.۰۰	۴
۰.۱۴	۰.۲۲	۰.۲۳	بیش از چهار نفر

تعداد افراد با درآمد، در خانوارها

در خانوارهایی که در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ در دهک‌های بالاتر قرار گرفته‌اند، به‌طور متوسط دارای ۲ فرد با درآمد، و خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند، ۱۰۷ فرد دارای درآمد، داشته‌اند.

جنس سرپرستان خانوار

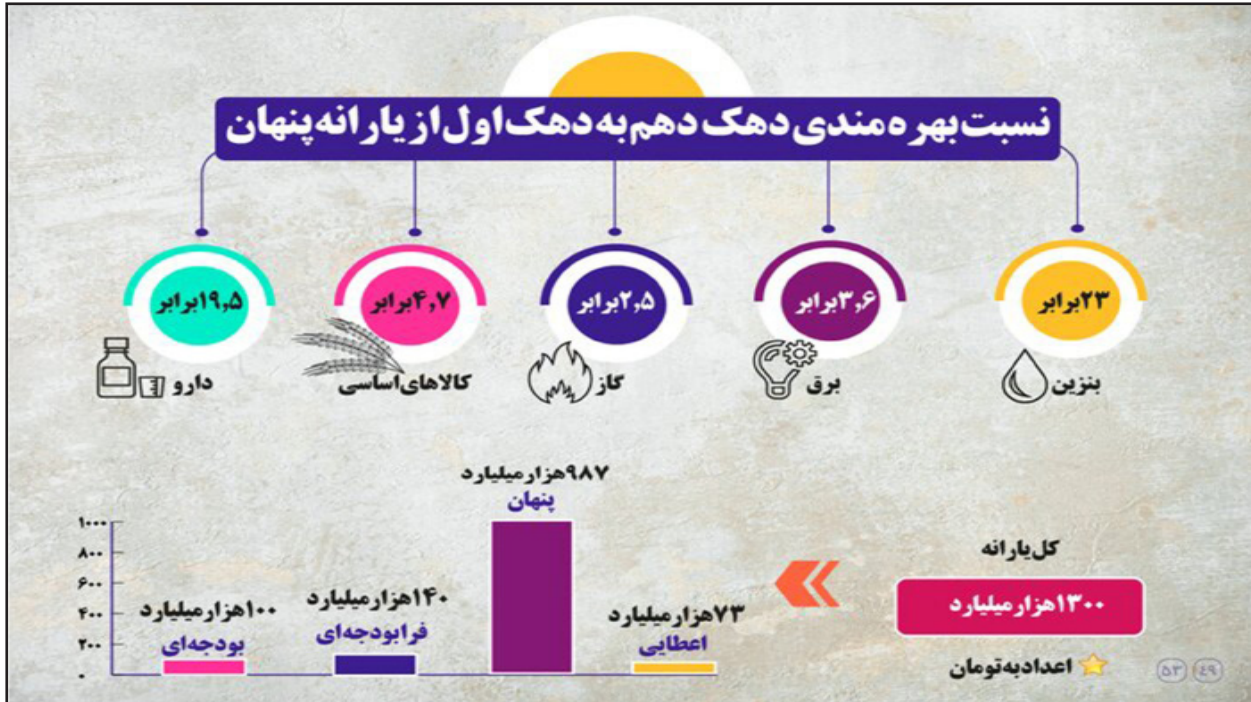
درصد سرپرستان زن خانوار شهری در دهک‌های ششم، پنجم و چهارم سال ۱۳۹۷، ۷۰ درصد بوده است که در سال ۱۳۹۹ خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند به ۱۳ درصد افزایش و در خانوارهایی که به دهک‌های بالاتر انتقال یافته به ۵ درصد کاهش یافته بود.

جدول ۸- میزان زنان خانوار در سال ۱۳۹۷، که در سال ۱۳۶۹، به دهک‌های پایین‌تر یا بالاتر انتقال یافتند (درصد)

جنس سرپرستان	۱۳۹۹		۱۳۹۷	
	انتقال به دهک‌های پایین‌تر (سوم، دوم و اول)	انتقال به دهک‌های بالاتر (ششم، پنجم و چهارم)	دهک‌های ششم، پنجم و چهارم	دهک‌های ششم، پنجم و چهارم
زنان سرپرستان خانوار	۱۳	۷	۷	۷

سواد و تحصیلات سرپرستان

۹ درصد از سرپرستان خانوارهای شهری که در سال ۱۳۶۹ به دهک‌های بالاتر از ششم، پنجم و چهارم) نسبت به سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند، و ۱۷ درصد از سرپرستان خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند، از سواد برخوردار نبوده‌اند.

خودرو بودند و هیچ کدام ماشین ظرفشویی نداشته‌اند این دو کالا به عنوان نماینده تمایزدهنده خانوارهای با درآمد کم و زیاد انتخاب شده است.

جدول ۱۲ - میزان برخورداری از امکانات منزل خانوارهایی که به دهک‌های بالاتر و پایین‌تر از دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند (درصد)

امکانات - منزل	انتقال به دهک‌های سوم و دوم و اول ۱۳۹۹	انتقال به دهک‌های ششم، پنجم و چهارم ۱۳۹۹
خودرو	۴۶	۶۴
ظرفشویی	۰	۱,۵

نتیجه دوم

خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ به دهک‌های بالاتر (سطح درآمدی بالاتر) انتقال یافتند، دارای سرپرستان شاغل، تعداد افراد با درآمد و درصد «تعداد افراد کارکن» بیشتر، و خانوارهای انتقال یافته به دهک‌های پایین‌تر (سطح درآمدی پایین‌تر)، از این ویژگی‌ها کمتر برخوردار بوده‌اند. به عبارت دیگر خانوارهایی که دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند که شاغلین و تعداد اعضای کارکن و دارای «افراد با درآمد»، کمتر داشته‌اند. خانوارهای شهری که در سال ۱۳۹۶ در دهک‌های پایین‌تر (درآمد کمتر نسبت به سال ۱۳۹۷ قرار داشتند، از زنان سرپرست خانوار بیشتر، دارای سن سرپرست بالاتر، بی‌همسر بر اثر فوت و طلاق، و تعداد محصلان بیشتر و میزان باسوادی کمتر و تحصیلات سرپرستان دیپلم و دیپلم به پایین و درصد تصرف مسکن اجاری بیشتر و از امکانات رفاهی کمتری برخوردار بوده‌اند. به عبارت دیگر خانوارهایی که دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند که از زنان سرپرست خانوار بیشتر، سطح تحصیلی پایین‌تر و مسکن اجاری و بازنشستگی و سرپرستان با سنین بالاتر برخوردار بودند و درصد بیشتر سرپرستان آنها در مشاغل کارگران ساده بخش ساختمان، و در غیر مزد و حقوق‌گیری در مشاغل رانندگی سواری، وانت و تاکسی بوده‌اند.

تعداد افراد محصل خانوارها

تعداد افراد محصل در خانوارهایی که به دهک‌های بالاتر در سال ۱۳۹۹، نسبت به سال ۱۳۹۷، انتقال یافتند ۱,۴۹ و تعداد محصلی خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند ۱,۶۰ بوده است.

نحوه تصرف خانوارها

نحوه تصرف مسکن ۷۳ درصد خانوارهایی که در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ به دهک‌های بالاتر از ششم، پنجم و چهارم) انتقال یافتند، ملکی و ۲۱ درصد اجاری، اما ۶۳ درصد از خانوارهایی که از دهک‌های ششم، پنجم و چهارم، سال ۱۳۹۷، به دهک‌های سوم و دوم و اول در سال ۱۳۹۹ انتقال یافتند، نحوه تصرف مسکن آنها، ملکی و ۲۶ درصد اجاری بوده است.

جدول ۱۱ - درصد خانوارهای شهری به تفکیک نحوه تصرف مسکن که به دهک‌های بالاتر و پایین‌تر از دهک‌های ششم، پنجم و چهارم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷، قرار گرفتند

نحوه تصرف مسکن	انتقال به دهک‌های سوم، دوم و اول ۱۳۹۹	انتقال به دهک‌های ششم، پنجم و چهارم ۱۳۹۹
ملکی عرضه و عیان	۶۳	۵۳
ملکی عیان	۳۰	۳۰
اجاری	۱۸	۱۵
رهس	۰	۲
غریب‌الرحمت	۰	۰
وامگان	۰	۲

امکانات رفاهی خانوارها

۶۴ درصد از خانوارهایی که نسبت به سال ۱۳۹۷، به دهک‌های بالاتر از ششم، پنجم و چهارم) در سال ۱۳۹۶ انتقال یافتند، دارای خودرو و ۱,۰۵ درصد از آنها دارای ماشین ظرفشویی بودند، اما خانوارهایی که به دهک‌های پایین‌تر انتقال یافتند، ۴۶ درصد دارای

جدول ۱۳- خانوارهای انتقال یافته هر دهک وزنی درآمندی شهری سال ۱۳۹۷: به دهک های درآمدی سال ۱۳۹۸، (درصد)

دهک های سال ۱۳۹۷	دهک های سال ۱۳۹۸										
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	کل
۱۰	۱	۰	-	۱	۲	۲	۱۰	۱	۲۲	۵۶	۱۰۰
۹	۱	۰	۵	۱	۲	۶	۱۲	۱۹	۳۷	۱۵	۱۰۰
۸	۱	۲	۲	۲	۱۱	۶	۲۰	۲۶	۲۲	۹	۱۰۰
۷	۱	۱	۵	۵	۱۱	۲۳	۲۳	۲۱	۶	۲	۱۰۰
۶	۲	۲	۵	۱۳	۱۸	۲۶	۱۴	۱۱	۶	۱	۱۰۰
۵	۴	۲	۱۲	۳۳	۲۱	۱۲	۱۳	۵	۲	۰	۱۰۰
۴	۶	۱۱	۱۹	۲۶	۱۹	۱۰	۰	۵	۱	۰	۱۰۰
۳	۷	۲۰	۲۰	۲۱	۱۲	۷	۱	۲	۱	۰	۱۰۰
۲	۲۵	۳۴	۲۰	۱۰	۵	۳	۲	۱	۰	۱	۱۰۰
۱	۲۲	۱۵	۸	۱	۱	۲	-	-	۰	۱	۱۰۰

جدول ۱۴- درصد خانوارهای انتقال یافته هر دهک وزنی درآمندی شهری سال ۱۳۹۷: به دهک های سال ۱۳۹۹، (درصد)

دهک های درآمدی سال ۱۳۹۷	دهک های درآمدی سال ۱۳۹۹										
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	کل
۱۰	۱	۰	۱	-	۱	۲	۴	۱۳	۱۲	۶۲	۱۰۰
۹	۰	۱	۳	۵	۷	۷	۱۰	۲۴	۲۵	۱۶	۱۰۰
۸	۰	۲	۷	۵	۸	۱۱	۱۴	۲۴	۲۲	۶	۱۰۰
۷	۲	۲	۵	۸	۹	۱۶	۲۴	۲۴	۷	۲	۱۰۰
۶	۲	۷	۱۴	۱۵	۱۳	۱۵	۱۵	۱۰	۷	۲	۱۰۰
۵	۴	۶	۱۴	۱۹	۱۶	۱۲	۷	۱۲	۱۰	۱	۱۰۰
۴	۴	۱۳	۱۸	۲۲	۲۲	۹	۴	۴	۲	۰	۱۰۰
۳	۶	۲۷	۲۰	۱۵	۱۰	۱۰	۵	۵	۳	۰	۱۰۰
۲	۲۰	۲۹	۲۵	۱۱	۲	۵	۳	۱	۲	۱	۱۰۰
۱	۶۶	۱۴	۵	۷	۲	۲	۱	۱	۰	۰	۱۰۰

جدول ۱۵ درصد خانوارهای انتقال یافته هر دهک وزنی هزینه شهری سال ۱۳۹۷ به دهک های هزینه سال ۱۳۹۸. (درصد)

دهک های هزینه سال ۱۳۹۷	دهک های هزینه سال ۱۳۹۸										کل
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
۱۰	۰	۱	۳	۱	۴	۵	۱۳	۱۱	۱۵	۴۸	۱۰۰
۹	۰	۰	۳	۴	۶	۱۰	۱۰	۲۷	۳۰	۱۹	۱۰۰
۸	۰	۳	۳	۹	۷	۱۴	۱۲	۱۸	۳۰	۱۴	۱۰۰
۷	۱	۳	۶	۱۱	۱۵	۱۶	۲۰	۱۴	۱۳	۲	۱۰۰
۶	۲	۷	۹	۱۱	۲۶	۱۲	۱۶	۸	۷	۱	۱۰۰
۵	۵	۱۳	۱۷	۱۷	۱۷	۱۳	۹	۵	۴	۲	۱۰۰
۴	۸	۱۱	۱۷	۳۳	۱۴	۱۶	۶	۱	۲	۱	۱۰۰
۳	۱۱	۲۴	۲۰	۱۷	۱۵	۲	۲	۳	۱	۳	۱۰۰
۲	۱۸	۳۱	۱۷	۱۶	۶	۶	۴	۱	۱	۰	۱۰۰
۱	۶۲	۱۹	۹	۳	۳	۱	۰	۰	۰	۱	۱۰۰

جدول ۱۶ درصد خانوارهای انتقال یافته هر دهک وزنی هزینه شهری سال ۱۳۹۷ به دهک های هزینه سال ۱۳۹۹. (درصد)

دهک های هزینه سال ۱۳۹۷	دهک های هزینه سال ۱۳۹۹										کل
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
۱۰	۰	۰	۲	۱	۸	۳	۷	۱۴	۳۰	۴۶	۱۰۰
۹	۰	۱	۴	۴	۸	۷	۱۹	۲۳	۳۰	۱۴	۱۰۰
۸	۲	۲	۴	۶	۸	۱۵	۱۶	۲۴	۱۷	۶	۱۰۰
۷	۲	۳	۵	۱۲	۱۳	۱۴	۲۱	۱۶	۹	۷	۱۰۰
۶	۲	۷	۴	۱۲	۱۸	۱۳	۱۵	۱۵	۷	۲	۱۰۰
۵	۷	۱۰	۱۱	۱۷	۱۹	۱۳	۱۳	۵	۵	۲	۱۰۰
۴	۶	۱۱	۱۶	۱۵	۱۷	۱۴	۱۳	۶	۱	۲	۱۰۰
۳	۹	۱۹	۱۷	۱۵	۱۳	۱۳	۵	۲	۲	۲	۱۰۰
۲	۲۰	۳۰	۱۶	۱۵	۱۰	۳	۲	۲	۴	۲	۱۰۰
۱	۵۵	۲۲	۱۲	۵	۳	۱	۰	۲	۱	۰	۱۰۰

جدول ۱۷ خانوارهای انتقال یافته هردهک وزنی درآمدی روستایی سال ۱۳۹۷، به دهک های سال ۱۳۹۸، (درصد)

دهک های درآمدی سال ۱۳۹۷	دهک های درآمدی سال ۱۳۹۸										
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	کل
۱۰	۱	۰	۲	۱	۴	۵	۲	۱۰	۲۱	۵۲	۱۰۰
۹	۲	۲	۳	۳	۵	۷	۷	۲۸	۲۳	۲۲	۱۰۰
۸	۱	۳	۵	۵	۹	۷	۱۶	۲۴	۲۰	۱۰	۱۰۰
۷	۲	۱	۴	۱۰	۸	۱۴	۲۹	۱۶	۹	۶	۱۰۰
۶	۲	۵	۸	۹	۱۹	۲۴	۱۶	۱۲	۴	۲	۱۰۰
۵	۲	۶	۱۱	۱۵	۲۰	۲۱	۸	۸	۷	۲	۱۰۰
۴	۴	۹	۱۸	۲۶	۱۷	۱۰	۷	۲	۳	۳	۱۰۰
۳	۲	۳۲	۳۰	۲۰	۸	۷	۵	۲	۲	۲	۱۰۰
۲	۱۷	۳۷	۲۰	۷	۸	۳	۴	۲	۱	۱	۱۰۰
۱	۶۹	۳۲	۲	۱	۱	۳	-	۱	۱	۰	۱۰۰

جدول ۱۸ خانوارهای انتقال یافته هردهک وزنی درآمدی روستایی سال ۱۳۹۷، به دهک های سال ۱۳۹۹، (درصد)

دهک های درآمدی سال ۱۳۹۷	دهک های درآمدی سال ۱۳۹۹										
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	کل
۱۰	۱	۱	۱	۴	۴	۲	۸	۱۱	۱۹	۴۷	۱۰۰
۹	۲	۵	۲	۳	۷	۷	۱۳	۲۱	۲۵	۱۵	۱۰۰
۸	۱	۴	۵	۴	۹	۱۶	۱۵	۱۹	۲۰	۹	۱۰۰
۷	۲	۵	۵	۸	۱۵	۱۷	۱۶	۱۲	۱۳	۷	۱۰۰
۶	۲	۵	۶	۱۲	۲۴	۱۷	۱۰	۱۲	۵	۶	۱۰۰
۵	۳	۹	۱۲	۱۵	۱۶	۱۶	۱۴	۸	۴	۲	۱۰۰
۴	۶	۱۱	۱۶	۱۸	۱۷	۱۱	۹	۶	۶	۱	۱۰۰
۳	۴	۲۲	۲۷	۱۷	۸	۱۰	۲	۴	۲	۱	۱۰۰
۲	۲۱	۲۷	۱۹	۱۳	۴	۵	۳	۳	۱	۴	۱۰۰
۱	۶۱	۲۲	۵	۲	۲	۱	۲	۱	۱	۱	۱۰۰

جدول ۱۹ درصد خانوارهای انتقال یافته خردک و زنی هزینه روستایی سال ۱۳۹۷ به دهک های سال ۱۳۹۸

دهک های هزینه سال ۱۳۹۷	دهک های هزینه سال ۱۳۹۸										کل
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
۱۰	-۰.۲	۰.۰۹	-۰.۳	۰.۰۳	-۰.۲	-۰.۲	۰.۱۳	-۰.۱۰	-۰.۱۸	۰.۰۲	۱.۰۰
۹	-۰.۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۶	-۰.۷	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۲۶	-۰.۱۸	۰.۰۲	۱.۰۰
۸	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۱۱	۰.۱۳	۰.۲۶	۰.۰۹	۰.۱۱	۱.۰۰
۷	-۰.۲	۰.۰۳	۰.۰۷	۰.۱۰	۰.۱۱	۰.۱۸	۰.۱۸	۰.۱۵	۰.۱۲	۰.۰۵	۱.۰۰
۶	۰.۰۱	۰.۰۳	-۰.۰۸	۰.۱۳	-۰.۱۳	-۰.۱۹	۰.۱۸	-۰.۱۳	-۰.۰۸	-۰.۰۵	۱.۰۰
۵	۰.۰۱	-۰.۰۹	۰.۱۳	۰.۱۳	-۰.۱۶	-۰.۱۵	۰.۱۱	۰.۰۷	-۰.۱۱	-۰.۰۲	۱.۰۰
۴	-۰.۲	۰.۰۸	۰.۱۵	۰.۲۰	-۰.۱۷	-۰.۱۲	-۰.۰۹	۰.۰۶	-۰.۰۵	-۰.۰۳	۱.۰۰
۳	۰.۰۸	۰.۱۷	۰.۲۲	۰.۱۸	۰.۱۲	۰.۰۸	۰.۰۶	۰.۰۳	-۰.۰۲	-۰.۰۲	۱.۰۰
۲	۰.۱۶	-۰.۲۹	-۰.۲۶	-۰.۰۸	۰.۰۴	-۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۱	۱.۰۰
۱	-۰.۶۸	-۰.۲۰	-۰.۰۵	-۰.۰۳	-۰.۰۳	-۰.۰۰	-۰.۰۱	-۰.۰۱	-۰.۰۰	-۰.۰۱	۱.۰۰

جدول ۲۰- درصد خانوارهای انتقال یافته خردک و زنی هزینه روستایی سال ۱۳۹۷ به دهک های سال ۱۳۹۹

دهک های هزینه سال ۱۳۹۷	دهک های هزینه سال ۱۳۹۹										کل
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	
۱۰	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۸	-۰.۱۰	۰.۱۹	۰.۱۹	۰.۳۰	۱.۰۰
۹	-۰.۲	-۰.۲	-۰.۳	-۰.۰۲	۰.۱۰	۰.۰۷	-۰.۱۱	-۰.۱۲	-۰.۲۴	-۰.۱۹	۱.۰۰
۸	۰.۰۲	۰.۰۴	-۰.۰۴	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۱۲	-۰.۱۸	-۰.۱۴	۰.۱۴	۰.۱۴	۱.۰۰
۷	۰.۰۲	-۰.۰۲	-۰.۰۹	-۰.۰۹	-۰.۱۲	۰.۱۲	۰.۱۶	-۰.۱۵	-۰.۱۲	-۰.۱۰	۱.۰۰
۶	-۰.۲	-۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۱۴	۰.۱۳	۰.۱۶	۰.۱۶	۰.۰۱	۰.۰۵	۱.۰۰
۵	۰.۰۲	۰.۰۸	-۰.۱۳	-۰.۱۹	۰.۱۳	۰.۱۳	۰.۱۵	-۰.۰۴	۰.۰۷	۰.۰۲	۱.۰۰
۴	۰.۰۲	-۰.۰۹	-۰.۱۵	-۰.۱۹	۰.۱۵	۰.۱۲	-۰.۱۰	-۰.۰۶	۰.۰۵	-۰.۰۳	۱.۰۰
۳	۰.۰۵	۰.۲۱	۰.۲۶	۰.۱۶	۰.۱۲	۰.۱۲	۰.۰۲	-۰.۰۴	۰.۰۲	۰.۰۱	۱.۰۰
۲	-۰.۱۸	-۰.۲۹	-۰.۲۰	۰.۰۲	۰.۰۷	۰.۰۶	-۰.۰۱	-۰.۰۲	۰.۰۱	-۰.۰۱	۱.۰۰
۱	۰.۵۸	۰.۲۳	-۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۴	-۰.۰۳	-۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۱	-۰.۰۱	۱.۰۰

جدول ۲۱- نرخ تورم ۱۲ ماهه شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی کل خانوارهای کشور بر حسب دهک های هزینه ای ۱۳۹۵-۱۰۰

دوره زمانی (سال)	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم	دهک ششم	دهک هفتم	دهک هشتم	دهک نهم	دهک دهم
۱۳۹۷	۲۵.۹	۲۶.۹	۲۷.۱	۲۷.۱	۲۷.۱	۲۷.۱	۲۷.۷	۲۷.۸	۲۸.۱	۲۸.۹
۱۳۹۸	۲۳.۹	۲۴.۶	۲۴.۶	۲۴.۷	۲۴.۸	۲۴.۷	۲۵.۰	۲۵.۲	۲۵.۶	۲۶.۶
۱۳۹۹	۲۲.۶	۲۵.۲	۲۵.۲	۲۵.۱	۲۵.۲	۲۵.۲	۲۶.۲	۲۷.۱	۲۹.۲	۲۲.۵

مراجع

- مرکز آمار ایران، طرح آماری هزینه و درآمد خانوار ۱۳۹۷-۱۳۹۹
- مرکز آمار ایران، نرخ تورم دوازده ماهه شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی کل خانوارهای کشور بر حسب دهک های هزینه ای در گروه های اختصاصی، ۱۳۹۹
- پیمان، سید حسین، مقایسه چند ویژگی اجتماعی - اقتصادی خانوارهای فقیر و غیرفقیر، نشریه جمعیت، شماره ۵۷ و ۵۸، پاییز و زمستان ۱۳۸۵.

گاز مظلوم ایران

خواهد زد کشور قطر در کانون توجه اروپایی‌ها قرار گرفته است. شرکت توتال فرانسه همین دو - سه روز پیش قرارداد بزرگی را با قطر برای توسعه برداشت گاز از میدان مشترک گاز با ایران بست و خبرهای دیگر نیز نشان می‌دهد این کشور برای توسعه ظرفیت و برداشت‌های خود از این میدان گازی سرمایه‌گذاری بزرگی را جذب کرده و خواهد کرد. در این وضعیت است که شوربختانه ایران نه تنها گامی برای جذب سرمایه در میدان گازی پارس جنوبی بر نمی‌دارد بلکه وزیر نفت ایران دنبال این است تا با کشور قحطی‌زده ونزوئلا قراردادهای بلندمدت ببندد.

هر کسی که با تاریخ و جغرافیای نفت و گاز آشنا باشد می‌داند کاراکاس به دلیل مشابهت نفتش با نفت ایران یک رقیب جدی برای صادرات ایران در بلندمدت است و نیز می‌داند روسیه بزرگ‌ترین رقیب ایران در صادرات گاز است. در چنین وضعیتی که ایران باید دنبال تأمین سرمایه برای نگهداری ظرفیت‌های موجود تولید گاز در پارس جنوبی باشیم دنبال کاراکاس راه افتاده‌ایم و به مسکو راه شکست تحریم‌ها را یاد می‌دهیم که همین میزان صادرات نفت و گاز ایران را نیز فلج کنند.

یکی از نشانه‌های اینکه مدیران اداره‌کننده یک کشور هوشمند و دلسوزند یا اینکه روزگار را باری به هر سو سپری می‌کنند هم این است که دانایی و توانایی آنها به دست آوردن درآمد از داشته و دارایی‌های سرزمین مادری است. آنهایی که به هر دلیل نتوانند راه درآمدسازی از دارایی‌های خدادادی را هموار کنند یک جای کارشان لنگ می‌زند و خوب و با همه نیرو کشورداری نکرده‌اند. شوربختانه ایران در میان کشورهای ناکام در این باره جای می‌گیرد و همه نشانه‌ها این را به روشنی آشکار می‌کنند.

آن از بندر درآمدساز چابهار که زیر پای گوادر پاکستان قربانی شده، بندرهای کیش و قشم مثل آب خوردن به حلق و گلوی دبی و سایر بندرهای فرو خفته کشورهای حاشیه خلیج فارس فرو رفت، گردشگری ایران در برابر گردشگری ترکیه نیستی را دیده است. از همه اینها شاید غم‌انگیزتر، از دست دادن ثروت بزرگ خفته در آب‌هایی است که گاز پارس جنوبی را در خود جای داده‌اند. تازه‌ترین خبرهای منتشر شده نشان می‌دهد پس از جنگ اوکراین و پدیدار شدن رخدادهایی که بازی گازی در جهان را بر هم زده و

همه غول‌های انرژی جهان در قطر

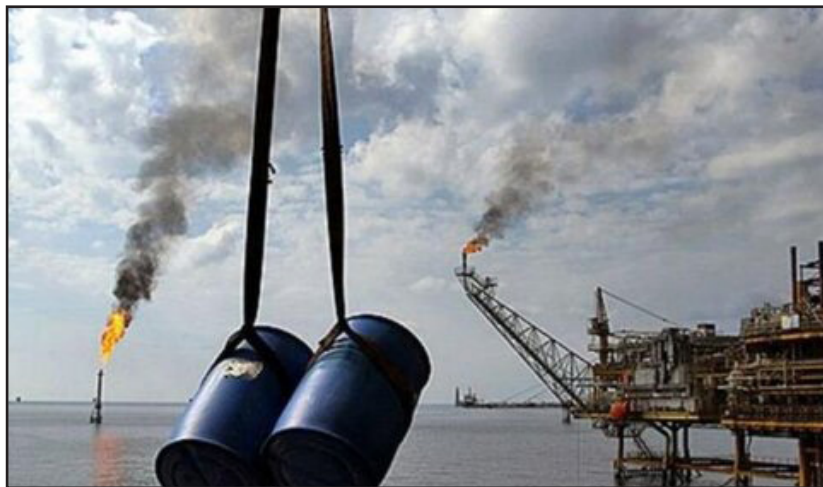
رغم همه کاستی‌ها به خصوص در زمینه عدم امکان سرمایه‌گذاری شرکت‌ها و غول‌های عظیم حوزه انرژی در سمت ایرانی این میدان، سهمی برابر از برداشت این میدان گازی مشترک با قطر نصیب ایران شده است. بحران اوکراین و تهاجم روسیه به این کشور اروپایی نوعی جنگ پنهان در زمینه انرژی را نیز در ابتدا بر روابط بین‌الملل تحمیل کرد و اینک با گذشت چند ماه از رخداد این بحران جلوه‌ای آشکارتر از جنگ در حوزه انرژی را شاهد هستیم. نیاز شدید اروپا به یافتن جایگزینی برای تأمین انرژی مورد نیازش پس از بحران اوکراین و اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه روسیه و به خصوص تلاش اروپا برای تنبیه روس‌ها با تحریم‌های احتمالی فرصتی ویژه را پیش روی رقبای سنتی روسیه در زمینه انرژی

در مراودات بین‌الملل و سیاست‌های اتخاذی این کشور در موضوعات مختلف نه تنها امکان بهره‌برداری که حتی توسعه و استحصال ذخایر این میدان عظیم را نیز برای این کشور بیش از ایران تسهیل کرده است. بیضی بودن و شیب نزدیک به ۲۰ درصدی این میدان به سمت قطر و البته حجم نزدیک به دو برابری ذخیره این میدان در قسمت قطری - گنبد شمالی - در کنار سایر عوامل، برداشتی چند برابری از این میدان را برای قطر امکان‌پذیر کرده است. بر اساس آمارها شاید بتوان بیشترین حجم برداشتی ایران از این میدان از زمان بهره‌برداری را مربوط به سال‌های ۹۱ تا ۹۶ عنوان نمود و به خصوص در سال ۹۶ با برداشت روزانه ۵۷۰ میلیون مترمکعب ایران رسماً عنوان کرد، علی

ساعت ۲۴ - رضا مقاتلی، کارشناس ارشد مطالعات منطقه خاورمیانه در سایت دیپلماسی ایرانی نوشته است: بزرگ‌ترین میدان گازی جهان در محدوده مشترک دو کشور ایران و قطر با دو نام ایرانی «پارس جنوبی» و قطری «گنبد شمالی» سال‌هاست در کنار آنکه تغییرات زیادی را به لحاظ اکوسیستم و زیست محیطی در خلیج فارس حاصل کرده و در عین حال یکی از آلوده‌ترین مناطق صنعتی جهان است، به عنوان یکی از عمده‌ترین مناطق تأمین‌کننده انرژی جهان نیز محسوب می‌شود.

در این نوشته می‌خوانیم: بیشترین حجم این میدان متعلق به قطر است و به دلایل مختلفی از جمله فراغت بیشتر این کشور کوچک عربی از تغییر و تحولات حادث شده

زندگی نباتی نفت و گاز ایران

بخشیدن به توسعه ظرفیت تولید و صادرات گاز از جایی است که ایران نیز در آن سهم داد و به دلیل فقدان سرمایه‌گذاری ظرفیت فعلی نیز در حال کاهش است. اگر به این سرزمین علاقه داریم و می‌خواهیم این مرزوبوم و شهروندان امروز و فردای آن زندگی عادی مثل بقیه کشورهای دنیا داشته باشند اجازه ندهیم کمای نفت و گاز به زندگی نباتی تبدیل شود. نباید به دلیل اینکه توانایی گفت‌وگو را از دست داده‌ایم به رقیب نفت و گاز ایران یعنی روسیه و نیز رقیب گاز ایران یعنی قطر اجازه دهیم از همه ناتوانی‌های ایران سردر بیاورند و ایران را برای همیشه از میدان نفت و گاز جهان بیرون کنند.

کشورها، باور دارند می‌توانند با دوستی و مشارکت راهبردی در بازار جهانی نفت و گاز باقی بمانند. واقعیت این است که هر سه گروه باخطای دید خود ایران را در مسیری قرار داده‌اند که زندگی عادی این ثروت ملی نابود شده و حالا افتخارشان این است که این میزان نفت را دور از چشم آمریکایی‌ها فروختیم. این پز دادن‌های آزاردهنده درحالی که شهروندان بردبار و مداراجوی ایران فروخته می‌شود که عراق در همسایگی ما در ماه گذشته با صادرات نفت به صورت عادی ۱۲ میلیارد دلار در آمد داشته است و روسیه در حال تحریم بیشترین صادرات را از نفت داشته است و قطر نیز میزبان بزرگ‌ترین شرکت‌های بین‌المللی برای شتاب

ساعت ۲۴ - بیمارانی که به هر دلیل به کما می‌روند اگر نشود آنها را به حال طبیعی برگرداند پس از دوره‌ای به زندگی نباتی خو می‌کنند و دیگر خبری از آنچه در پیرامونشان می‌گذرد ندارند. روزهایی می‌رسد که نگهداری یا رهاسازی این بیماران دردسر ساز می‌شود و استیصال بر خانواده‌ها حاکم می‌شود. واقعیت تلخ این است که نفت و گاز ایران در دهه ۱۳۹۰ به مرور وارد چرخه‌ای شده‌اند که می‌شود گفت وارد دوران کما شده‌اند.

بی‌تعارف باید گفت آنها که با تصورات نادرست خود این رفتن به کمای ثروت ملی را نادیده گرفته و مسیرهایی که می‌شود با آنها نفت و گاز را از کما بیرون آورد را تنگ و تاریک نگه می‌دارند باید جوابگوی این وضعیت دخیم باشند. اینها چند دسته‌اند: یک دسته هنوز بر پایه تصورات نادرست تاریخی داوری می‌کنند و باور دارند دنیا هنوز و تا ابد به نفت و گاز ایران نیاز خواهد داشت. این گروه باور ندارند دنیای تکنولوژی روندهایی را پدیدار کرده که نیاز به انرژی فسیلی را در آینده نه چندان دور زایل می‌کند. گروهی اما برای لجبازی سیاسی با غرب می‌خواستند به شهروندان این عقیده را تحمیل کنند که اگر نفت ایران از بازار جهانی حذف شود قیمت هر بشکه نفت در آن سال‌های دور از امروز به ۲۰۰ دلار می‌رسد که دیدیم نشد. گروهی نیز هستند که با محاسبه‌های راهبردی نادرست از میزان وفای به عهد رهبران دیگر

در این راستا و با در نظر گرفتن سهم ۷۰ درصدی کل گاز تولیدی ایران از پارس جنوبی می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که چالشی اساسی شاید در کمترین بازه زمانی پیش روی پارس جنوبی ما قرار خواهد گرفت و این امر نیازمند دقت نظر و تدابیری ویژه و راهبردی خواهد بود. به نظر می‌رسد ضروری است تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان پیش و بیش از آنکه در شرایط حاضر به فکر یافتن راهکارهایی صرفاً جهت استفاده مطلوب از ظرفیت کنونی پارس جنوبی و فروش و صادرات منابع کنونی در دسترس از این میدان برای ایران باشند اولویت خود را یافتن راهکارهایی فوری برای سرمایه‌گذاری‌های هنگفت و البته نوآوری صنایع مستقر موجود در این منطقه هدایت و جهت بخشی کنند تا در آینده‌ای نه چندان دور شاهد منطقه‌ای صرفاً تغییر یافته به لحاظ اکوسیستم و آلاینده ساز بدون کمترین ارزش افزوده‌ای متناسب با منافع ملی مان در بزرگ‌ترین میدان گازی جهان نباشیم.

ایران، شبه جزیره‌ای بودن این کشور - قطر - و هزینه‌های سرسام‌آور و البته زمانبر انتقال انرژی از طریق خطوط دریایی است. قطر قصد دارد تولید گاز طبیعی مایع (LNG) خود را با توسعه میدان گازی مشترک با ایران تا سال ۲۰۲۷ میلادی بیش از ۶۰ درصد افزایش دهد. بر این اساس و در قالب این پروژه بلندپروازانه قطر پس از سهیم کردن دو غول آمریکایی حوزه انرژی یعنی شرکت‌های آمریکایی «اکسان موبیل» و «کونوکو فیلیپس»، در ادامه غول ایتالیایی «انی» و در پی آن غول بزرگ فرانسوی «توتال انرژی» را نیز به این پروژه افزود و در پایان نیز شرکت بزرگ انگلیسی هلندی «شل» را نیز به این پروژه وارد کرده است تا تولید گاز طبیعی خود را از میزان ۷۷ میلیون تن فعلی به ۱۱۰ تا ۱۲۶ میلیون تن در بازه زمانی تعریف شده ارتقاء دهد.

قرار داد تا حتی کشورهای نظیر آذربایجان نیز در این زمینه تلاش‌هایی را آغاز کنند و در این میان البته نباید از نظر دور داشت که برای نخستین بار نیز اعلام شده طی هفته‌های اخیر صادرات انرژی ایالات متحده آمریکا به اروپا از روسیه پیشی گرفته است. اما آنچه در این مسیر برای ما بسیار حائز اهمیت می‌نماید نقش میدان عظیم پارس جنوبی در زمینه تأمین انرژی بین‌المللی است که نمی‌توان به سادگی از کنار آن گذر کرد.

شریک ایران در این میدان یعنی قطر که اینک بزرگ‌ترین تولیدکننده و صادرکننده LNG جهان و بالاتر از ایالات متحده آمریکا و استرالیاست اخیراً با هدف امکان بهره‌برداری بیشتر از «گنبد شمالی» برای خود تلاش‌های گسترده‌ای را در قالب پروژه‌های ویژه آغاز کرده است. چالش اساسی قطر در میدان مشترک با

اطلاعات نفت و گاز ایران را به گازپروم ندهید

است و ایران نیز با سیاست‌های آمریکا تضاد دارد نباید به این کشور اعتماد کند و این به ویژه در دادوستد نفت و گاز نباید اتفاق بیفتد. پیش از آن نیز در سال ۱۳۸۶ در روزنامه دنیای اقتصاد با تیترو «رقیب ما، رفیق ما نمی‌شود» به مدیران ارشد دولت وقت احتمال رفتار نادرست گازپروم را یادآوری کرده و نوشته بودم «ایران و روسیه دارای ذخایر غنی نفت و از صادرکنندگان بزرگ نفت به حساب می‌آیند و در تولید و صادرات نفت رقیب هستند و نمی‌توانند رفیق هم باشند.» توصیه‌های نگارنده و شمار دیگری از کارشناسان اقتصاد سیاسی درباره احتیاط در همکاری با گازپروم نتیجه نداد و بار دیگر در دی ماه ۱۳۸۷ یادآور شدم «گازپروم روس، رقیب ایران است و اتحاد استراتژیک با این شرکت بدون توجه به همه گوشه‌ها و کناره‌های مسئله به منفعت ملی نیست.» «حالا در شرایطی که گازپروم در تله تحریم قرار گرفته است و هر روز از اعتبارش برای فروش و صادرات کاسته می‌شود دعوت از این شرکت و عقد قرارداد با این شرکت بدسابقه باید با احتیاط کامل انجام شود. نوشته حاضر به هیچ صورت به مسئله نگاه سیاسی ندارد و تنها از زاویه دید اقتصادی به این قرارداد نگاه می‌کند و تأکید چندباره دارد که هیچ شرکتی در دنیا اطلاعات خود را در اختیار رقیب خود قرار نمی‌دهد. چند بار باید گازپروم را آزمایش کنیم. محمدصادق جنان‌صفت روزنامه جهان صنعت

روسیه اطلاعات نفتی ایران را به نفع رقیب ایران یعنی عراق سرقت کرده است. شرکت گازپروم روسیه با امضای تفاهم‌نامه‌ای با شرکت ملی نفت ایران روی میدان آذر مطالعه کرد اما اطلاعات ایران را برای توسعه میدان نفتی رقیب ایران به خاک عراق برد و قرارداد توسعه میدان بدر را با عراق امضا کرد. این شرکت نفت و گاز روسیه در سال ۱۳۹۰ و زمانی که مطابق تعهدش باید قرارداد با ایران را امضا می‌کرد زیر همه‌چیز زده و حاضر به امضای قرارداد نشد.» نگارنده در همان روزها در روزنامه ابتکار نوشتیم «این رخداد ناراحت‌کننده نشان می‌دهد ایرانیان به این دلیل که رهبری روسیه شعار ضدآمریکایی می‌دهد و با ایران نیز همسایه

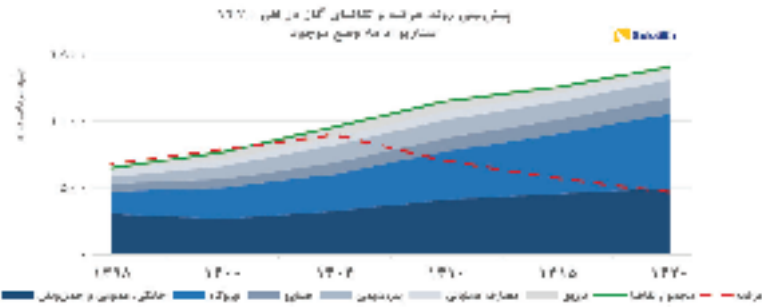
ساعت ۲۴ - آرزوی هر ایرانی دلسوز به این مرز و بوم بردبار و ستم‌کشیده تاریخ معاصر این است که از مدار توسعه‌نیافتگی بیرون بیاید و شاهد روزهایی شاد و پیروز در بخش کسب‌وکار شهروندان و نیز به درآمد رساندن ثروت‌های طبیعی خویش باشد. بدبختانه ایرانیان امروز به دلایل گوناگون از این روزها کمتر می‌بینند و بیشتر می‌خوانند و می‌شنوند که رقبای ایران در نفت مثل عراق و در گاز مثل قطر با سرمایه‌گذاری غول‌های نفت جهان با شتاب از ایران عبور کرده و جای ایران در بازار انرژی را تنگ‌وتنگ‌تر می‌کنند.

در این روزها اما از سوی وزارت نفت خبرهایی منتشر می‌شود که البته در ظاهر خوشایند است و نشان می‌دهد قرار است اتفاقی در شکستن یخ سرمایه‌گذاری به اغما رفته نفتی رخ دهد اما واقعیت این است که خبرهای منتشرشده از سوی دیگر این نگرانی را پدیدار می‌کند که شاید خبرهایی را که می‌خوانیم لباس عمل نپوشند. به‌طور مثال خبر سرمایه‌گذاری ۴۰ میلیارد دلاری گازپروم روسیه در میدان‌های نفتی ایران در حالی که شاید خرسندکننده باشد اما با توجه به سابقه فعالیت گازپروم در ایران نگران‌کننده نیز هست. در سال ۱۳۹۹ بود که خبرگزاری تسنیم نزدیک به جبهه سیاسی اصولگرایان که روزانه ده‌ها خبر علیه آمریکا تولید و منتشر می‌کند، در یکی از معدود خبرهای «ضد روسیه» خود نوشت: «گازپروم

ناترازی گاز؛ سیاست اشتباه در ۱۰ سال اخیر

زنگ خطر کسری گاز با ادامه روندهای فعلی

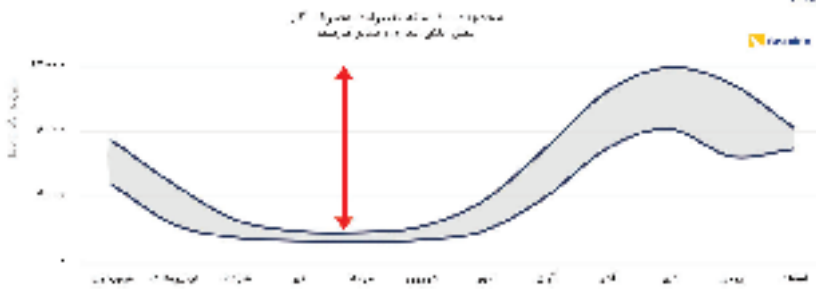
- طبق تقسیم سرانه گاز ایران (۲۰۰۰ متر مکعب) در مقایسه با میانگین جهانی (۳۰۰۰ متر مکعب) و با توجه به اینکه ایران در سال ۱۳۹۰ به ۲۳۰۰ متر مکعب رسیده است.
- مصرف ۸۲ میلیون مترمکعب گاز طبیعی در زمستان ۱۳۹۰ به سطح حداکثر میزان تولید باخطر گاز طبیعی کشور نزدیک شد و میزان تقاضای گاز تا همین نقطه ۱۰۰ میلیون مترمکعب در روز برآورد گردید.
- با ادامه افت فشار در پارس جنوبی، دولت آنگاه کوشید از این میزان در سال ۱۳۹۴ به میزان مشابه ۱۰۰ میلیون مترمکعب گاز خواهد شد.

گاز ایران: گزارش سالانه وضعیت انرژی، ۱۳۹۷

۲- ناترازی فصلی و ضرورت ذخیره‌سازی

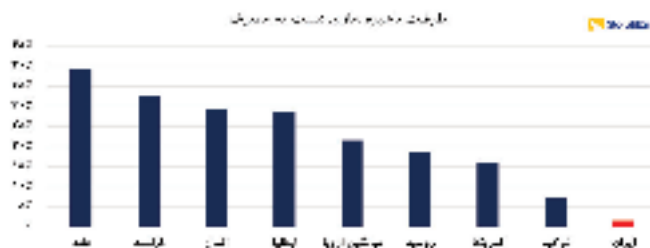
- وسعتان فصلی در مصرف گاز در کشور به گونه‌ای است که مصرف در فصل زمستان ۲ برابر مصرف فصل تابستان خواهد بود. در این حالت با توجه به اینکه تابستان به فصل کم‌مصرفی گاز در مناطق سردسیر و در فصل آبیاری در مناطق کشاورزی و در فصل گرما در بخش‌های صنعتی و خدماتی می‌رسد، تولید گاز در فصل تابستان به میزان ۱۰۰ میلیون مترمکعب در روز برآورد می‌گردد.
- در حالی که در فصل زمستان در مناطق سردسیر و در مناطق کشاورزی و در فصل گرما در بخش‌های صنعتی و خدماتی می‌رسد، تولید گاز در فصل تابستان به میزان ۱۰۰ میلیون مترمکعب در روز برآورد می‌گردد.

گاز ایران: گزارش سالانه وضعیت انرژی، ۱۳۹۷

۲- سرمایه‌گذاری ناکافی در ذخیره‌سازی

- ذخیره‌سازی گاز به منظور استفاده در فصل سرد یک راهکار آرزومند شده در دنیا به‌شمار می‌رود. در حالی که کشور ذخیره‌سازی زیرزمینی گاز طبیعی (UIG) در مقادیر نامتناهی و با هزینه‌های بسیار کم و در عرض از زمان‌های زمانی ۱۵ تا ۲۰ سال امکان‌پذیر است. اما در کشورها مورد استفاده قرار نگرفته است. در ایران این منابع ۲۰ میلیارد مترمکعب یا پنج‌میلیون ذخیره‌سازی وجود دارد که در صورت بهره‌برداری از آنها، کشور ۱۰۰ میلیون مترمکعب (مستقر) یا پنج‌میلیون پیشگام دارد.
- با این حال، در کشور ایران به‌طور میانگین ۲۲۲ میلیون مترمکعب ذخیره‌سازی وجود دارد. در حالی که در ایران ۱۰۰ میلیارد مترمکعب ذخیره‌سازی وجود دارد.

گاز ایران: گزارش سالانه وضعیت انرژی، ۱۳۹۷

۳- تعرفه گذاری ناکارآمد؛ یک دهم قیمت هدف گذاری ۱۰ سال پیش

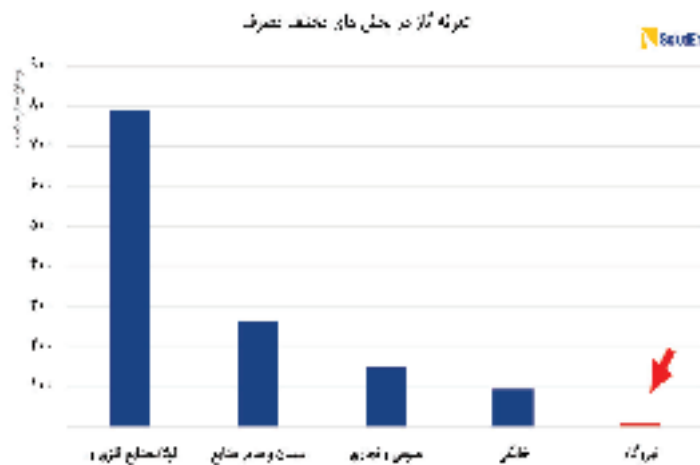
- * مطابق لمپنار زیر قیمت واقعی گاز (با حذف اثر تورم) به جز یک بزه تات در دهه ۸۰ و جهش در قانون هدفمندی، عمدتاً با کاهش مواجه بوده است
- * با اجرای قانون هدفمندی یارانهها، قیمت گاز حدوداً ۳ بر بر شده اما با عدم پایبندی به اجرای این قانون، قیمت در سال ۱۳۹۹ به یک دهم قیمت هدف گذاری شده در قانون هدفمندی رسید.

Real Source: analysis based on NIOC annual reports.

۳- تعرفه گذاری ناکارآمد؛ عمق فاجعه در سوخت نیروگاهی!

- * بخش نیروگاهی با مصرف حدود یک سوم گاز طبیعی کشور، تعرفه ناچیزی معادل ۱۰ تومان در هر متر مکعب، معادل یک دهم تعرفه خانگی را در صنایع با سایر مصرف کنندگان دارد. پایین بودن تعرفه سوخت، انگیزه نیروگاهها برای افزایش راندمان نیروگاه و کاهش مصرف سوخت را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. با وجود هدف گذاری راندمان ۳۵٪ در نیروگاههای حرارتی، راندمان ۳۷٪ سال ۹۰ تنها ۲۲٪ افزایش یافته و به ۳۳٪ در سال ۹۹ رسیده است.

Real Source: analysis based on NIOC annual reports.

۴- هدفمندی یارانه‌ها؛ اثر کسری منابع یک قانون بر صنعت گاز

- تبصره ۱۴ قوانین بودجه سالیانه مربوط به منابع و مصارف قانون هدفمندی است که من سال‌های اخیر عوارض ثابت مانده ۴ میلیارد ریالی و هجرت حامل‌های انرژی و مصارف دیگری همچون یارانه کالده به آن اضافه شده و در نتیجه ناترازی روبه افزایشی در آن ایجاد شده است. کسری منابع و مصارف هدفمندی موجب شده تا در سال‌های اخیر، حتی شرکت‌های بخش انرژی از جمله شرکت ملی گاز به تأخیرهای زیادی پرداخت شود.
- علاوه بر تأخیر در پرداخت‌ها، تغییر سازوکار جریان مالی که از سال ۹۶ پیش آمده موجب شده تا دریافتی شرکت ملی گاز بابت فروش داخلی گاز، سال به سال کاهش یابد به طوری که این شرکت در سال ۹۹ معادل ۲۶٪ از درآمدهای کل را دریافت نموده است.

RF Source: www.iran-gas.com (2019-2020)

۴- هدفمندی یارانه‌ها؛ نصف‌شدن درآمدهای صنعت گاز طی ۱۰ سال

- با وجود هدفگذاری قانون هدفمندی برای افزایش قیمت گاز طبیعی، به دلیل کسری بودجه این قانون، آنچه از درآمدهای فروش داخلی گاز مهم صنعت گاز شده است، در طی سال‌های پس از اجرا، به طور کلی کاهش یافته است. به طوری که درآمد این شرکت از فروش هر متر مکعب گاز از ۱۰۰ تومان در سال ۸۹ به ۵۸ تومان در سال ۹۹ رسیده است.
- این افت درآمدها موجب کاهش منابع سرمایه‌گذاری صنعت گاز شده که اثر بلندمدت آن در سرمایه‌گذاری ناگفته در پروژه‌های نظیر نگهداشت تولید و ذخیره‌سازی گاز، دیده خواهد شد.

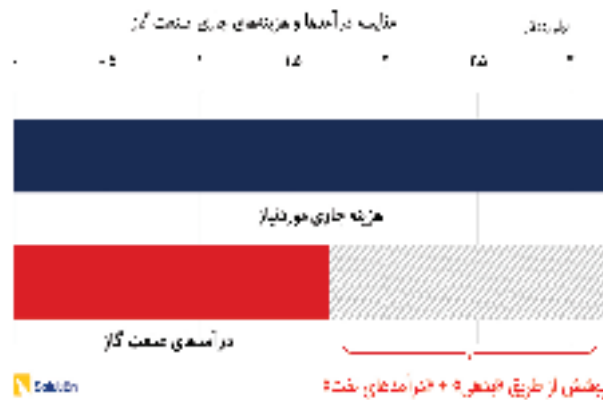

RF Source: www.iran-gas.com (2019-2020)

منابع: گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۹، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۸، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۷، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۶، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۵، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۴، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۳، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۲، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۱، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۹۰، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران در سال ۱۳۸۹

کمبود منابع مالی؛ نتیجه طبیعی ۴ سیاست اشتباه

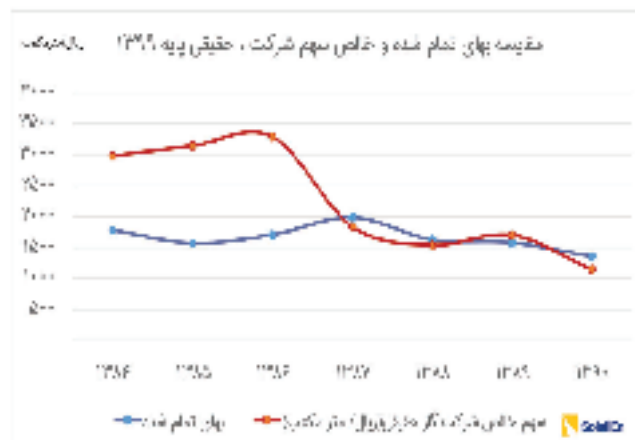
- بیش‌ترین مجموع درآمد صنعت گاز از تولید در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۷ میلیارد دلار بوده و این در حالی است که عیارک ۲۲ میلیارد دلار هزینه سرمایه‌گذاری به منظور تعمیر و نگهداری تأسیسات پلر بر جابجایی بودجه است. عدم کفایت درآمدهای صنعت گاز موجب می‌شود تا کمتری ۳۱ میلیارد دلار، از طریق اوجاد بدعین و یا پرداخت از بخش درآمد های شرکت نفت جبرئیل شود.
- سرمایه مورد نیاز برای تکمیل تولید میادین گازی در ۱۰ سال این بالغ بر ۲۲ میلیارد دلار خواهد بود. در صورت عدم سرمایه‌گذاری کافی در این میادین، روند افت تولید از سال ۱۴۰۴ به میزان ۵۰٪ تا ۶۰٪ آغاز خواهد شد.

© 2021, GOC, SHGC, and the Ministry of Energy of Iran.

تجربه رابطه مالی گاز پیش از قانون هدفمندی

- بررسی رابطه مالی بخش گاز طبیعی پیش از اجرای قانون هدفمندی وضعیت بهتری داشته به طوری که تا قبل از تصویب قانون هدفمندی سهم شرکت ملی گاز پیش از پولی اعلام شده شرکت بود.
- تقسیم درآمد این بخش در سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ بر اساس قیمت صادرات گاز خارج از منطقه پاره پولی به مشترکین بود. به طوری که سهم شرکت ملی نفت ایران و دولت به ترتیب ۲۱٪ و ۲۴٪ از ارزش گاز تولیدی و علی‌الحاق سهم شرکت ملی گاز ایران بود. پاره پولی گاز طبیعی کاشانه با قیمت صادراتی از محل سهم مالکانه دولت پرداخت می‌شد.

© 2021, GOC, SHGC, and the Ministry of Energy of Iran.

گروه صنعتی و پژوهشی زر
رئیس هیئت مدیره: مرنضی سلطانی

نوع تولید: منشکل از ۱۸ شرکت (تولید انواع باسنا، لازانیا، پودر کیک، تولیدکننده انواع مشتقات ذرت و...)

نشانی دفتر مرکزی: تهران، ونکه خیابان شیخ بهایی شمالی، نبش من بست دانش

دوست، پلاک ۱۰۲

تلفن: ۸۷۷۰۰۴۰۰

فاکس: ۸۸۰۴۹۹۰۷

ادرس وب سایت: www.zargroup.ir

گروه صنعتی ناب استیل
مدیر عامل: علیرضا محمدی دانیالی

نوع تولید: تولید کننده قاشق، چنگال، کارد استیل، ظروف هتل تولید کننده لوازم آشپزخانه توکار (اجاق گاز، هود، فر، مایکروویو)

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، باین تر از بل صدر، جنب فروشگاه ناب استیل، پ ۱۶۳۳

تلفن: ۲۷۰۸

فاکس: ۲۲۰۰۶۳۱۹

پست الکترونیک: info@nabsteel.ir

وب سایت: www.nabsteel.ir

دوست من سلام

صنایع غذایی بهروز نیک
مدیر عامل: بهروز نیک پور ضایعی

نوع تولید: سس های سرد شامل مایونز و انواع سس های سالاد (طعم دار) و...

سس های گرم شامل کچاپ (سس گوجه فرنگی) و... انواع کنسروهای غیر گوشتی

مرباجات، ترشی جات، خیار شور، زینون در سس جیلی و...

نشانی دفتر مرکزی: کیلومتر ۸ جاده مخصوص کرج، گندرو غرب به شرق، بین طوار دکتر عبیدی و

خیابان سماتزدهم، جنب ساختمان تهران دیزل،

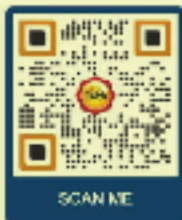
کد پستی: ۱۳۸۹۷۹۸۷۱۱

تلفن: ۱ ۴۴۵۳۶۰۹۰

فاکس: ۴۴۵۳۶۰۹۲

پست الکترونیک: ceo@takmakaron.com / Info@behrouznik.com

وب سایت: behrouznik.ir

نشانی: خیابان قاطعی رویه روی پارکینگ هتل لاله پلاک ۲۷۷ ساختمان ۲۷۷ طبقه پنجم، کد

پستی: ۱۴۱۴۶۱۸۵۶۴

تلفن: ۸۸۹۸۴۷۶۰

فاکس: ۸۸۹۸۴۷۶۵

وب سایت: sumerco.com

مهندسی پایش خودرو سومر
مدیر عامل: امین پور رستمی

نوع فعالیت: طراحی، ساخت و تامین انواع کمپرسورهای سانتریفیوژ و رفت و برگشتی جهت

استفاده در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، فولاد، دارویی، شیشه سازی و خودرو

نشانی: تهران، میدان ونک، خیابان ونک غربی، پلاک ۶۱

تلفن: ۸۸۶۰۴۷۰۲۵ ۸۸۶۰۴۷۲۶

فاکس: ۸۸۶۰۴۷۳۹

پست الکترونیک: office@otce-co.com

تجهیزات توربو کمپرسور نفت
مدیر عامل: مرنضی کاظمی

بیمه زندگی خاورمیانه

بیمه زندگی خاورمیانه
مدیرعامل: مهدی نوروزی

نوع فعالیت: خدماتی

نشانی: تهران، خیابان خالد اسلامبولی (وزرا)، خیابان هفتم، شماره ۱۰

کد پستی: ۱۵۱۳۷۱۵۵۱۱، صندوق پستی: ۲۴۶۴-۱۵۸۷۵

تلفن: ۴۱۳۶۳۰۰۰

فاکس: ۸۸۷۱۶۰۲۰

پست الکترونیک: info@melico.ir

وب سایت: www.melico.ir

گروه صنعتی رازی
مدیر هماهنگی: محمدرضا تقی تنجبی

نشانی: تهران خیابان کاندی جنوبی کوچه یکم ساختمان گروه صنعتی رازی

تلفن: ۸۸۸۸۰۰۷۲

فاکس: ۸۸۸۸۰۰۷۱

وب سایت: razi-group.com

شرکت تولیدی تیبرسازی سامین
شرکت تولیدی تیبرسازی سامین

نوع تولید: تولید شیرآلات ناسیماسی : ساختمانی ، صنعتی

نشانی: تهران خیابان دماوند خیابان هلسایی پلاک ۱۳، کد پستی: ۱۶۵۴۹۹۳۶۱۱

پست الکترونیک: edari@samin.com

گروه صنعتی صفا
رییس هیات مدیره: محمد رسانی صفا

نوع تولید: تولید کننده لوله های نفت، گاز ، پتروشیمی، بالابستگاهی، آب و فاضلاب،

پروفیل و مقاطع ساختمانی

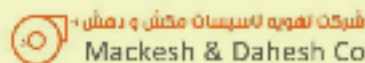
نشانی: تهران، بلوار کشاورز، روبروی بیمارستان پارس، شماره ۱۴۶

تلفن: ۸۸۹۵۵۶۱۷-۱۸

فاکس: ۸۸۹۵۳۵۹۳

پست الکترونیک: info@safagroup.com

وب سایت: www.safagroup.com

تهویه تاسیسات مکش و دهش
مدیرعامل: علیرضا سلیمانزاده

نوع تولید: تولیدکننده انواع فن‌های صنعتی، جن‌فن‌های پارکینگ، چیلر، هواساز،

ایرواشر، فن کویل برج‌های خنک‌کننده

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دکتر مفتح جنوبی، ساختمان ۲۱، واحد ۳۲،

کد پستی: ۱۵۷۱۶۷۳۵۵۵

تلفن: ۸۸۳۰۹۳۲۷

فاکس: ۸۸۳۰۹۳۲۶

پست الکترونیک: MAckesh.dahesh.co@gmail.com

وب سایت: MAckeshdahesh.com